

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**6222 SAYILI KANUN GEREĞİNCE
CEZA ALMIŞ FUTBOL
TARAFTARLARINI ŞİDDETE
YÖNELTEN FAKTÖRLERİN
İNCELENMESİ**

NACİ KALKAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SPORDA PSİKO-SOSYAL ALANLAR
ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. NİLGÜN VURGUN

MANİSA-2016

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**6222 SAYILI KANUN GEREĞİNCE
CEZA ALMIŞ FUTBOL
TARAFTARLARINI ŞİDDETE
YÖNELTEN FAKTÖRLERİN
İNCELENMESİ**

NACİ KALKAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SPORDA PSİKO-SOSYAL ALANLAR
ANABİLİM DALI

TEZ SINAV JÜRİSİ

Doç. Dr. SERDAR TOK

Doç. Dr. Ahmet TALİMCİLER

Yrd. Doç. Dr. NİLGÜN VURGUN

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. NİLGÜN VURGUN

MANİSA-2016

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmayla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

NACİ KALKAN
İmza

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışmamda, anlayışı, katkıları ve destekleriyle emeğini esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nilgün VURGUN'a,

Yüksek lisans dönemi boyunca burs desteği ile beni şereflendiren TUBİTAK'a, destekleri nedeniyle Celal Bayar Üniversitesi BAP ve ÖYP Birimine,

Tez çalışmamın her aşamasında büyük bir fedakarlıkla desteklerini bir an bile esirgemeyen ve tez savunma jürimde yer alarak zamanlarını ayıran, fikirleriyle çalışmamın olgunlaşmasında yardımları bulunan Celal Bayar Üniversitesi Sporda Psiko-Sosyal ABD başkanı Sn. Doç. Dr. Serdar TOK, Sn. Yrd. Doç. Dr. Gökhan ÇOBANOĞLU, Sn. Yrd. Doç. Dr. Melih BALYAN'a, Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Başkanı Sn. Prof. Dr. Hatice ÇAMLIYER'e, Sn. Arş. Gör. Kadir YILDIZ'a, Sn. Yrd. Doç. Dr. Zeynep ONAĞ'a, alanımızda yaptığı çalışmalar nedeniyle bir duayen olarak kabul ettiğim Sn. Doç. Dr. Ahmet TALİMCİLER ile spor hukuku alanında bilgisine sürekli olarak başvurduğum bitmek tükenmek bilmeyen bir sabra sahip Sn. Doç. Dr. Serkan ÇINARLI'ya,

Çalışmanın nitel bölümünde görüşme teklifimi kabul ederek, soruları içtenlikle cevaplayan katılımcılara,

Akademik ve özel hayatımda her an yanımda olan sevgili eşim Hülya KALKAN'a ve sevgili aileme, özellikle 'melanom' hastalığına göğüs gererek vücudundan savuşturan kardeşim Doğukan KALKAN'a ve dostlarıma teşekkürü borç bilirim.

TABLolar DİZİNİ

Tablo1. Şiddetin Türleri.....	39
Tablo2. 6222 Sayılı Kanunun Amacı.....	69
Tablo3. 6222 Sayılı Kanunun Kapsamı.....	69
Tablo4. Taraftar Derneklerinin ve Taraftar Kulüp Temsilcilerinin Yükümlülükleri.....	71
Tablo5. Yasak Fiiller ve Ceza Hükümleri.....	72
Tablo6. Seyirden Yasaklama.....	74
Tablo7. Katılımcı Soru Anketleri.....	82

ŞEKİLLER DİZİNİ

<i>Şekil 1. 2014-2015 PFDK Cezalar</i>	25
<i>Şekil 2. Dünyadaki En Popüler Sporlar</i>	29
<i>Şekil 3. Cuju Oyununun Resmedilmesi</i>	30
<i>Şekil 4. Kemari Oyununun Resmedilmesi</i>	31
<i>Şekil 5. Antik Yunanda Episkiros Oyununun Resmedilmesi</i>	31
<i>Şekil 6. Osmanlı'da Futbolun Resmedilmesi</i>	35
<i>Şekil 7. Şiddetin Sebepleri</i>	44
<i>Şekil 8. Saldırganlık Davranışının Gerçekleşme Süreci</i>	47
<i>Şekil 9. Sosyal Öğrenme Kuramı</i>	48
<i>Şekil 10. Örneklem Grubunda Yılda Gidilen Maç sayısı</i>	80
<i>Şekil 11. Örneklem Grubunda Meslek Dağılımı</i>	81
<i>Şekil 12. Örneklem Grubunda Eğitim Düzeyi</i>	81

MODELLER DİZİNİ

<i>Model 1. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Faktörlere İlişkin Görüşme Yoluyla Elde Edilen Temalar</i>	85
<i>Model 2. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Kişisel Sebeplere İlişkin Bulgular</i>	88
<i>Model. 3. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Genel Sebeplere İlişkin Bulgular</i>	92
<i>Model 4. Futbolda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Yasal Tedbirlerin Hukuki Yaptırımlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesi</i>	93
<i>Model 5. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Kişisel Sebeplere İlişkin Sonuçlar</i>	98
<i>Model 6. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Genel Sebeplere İlişkin Sonuçlar</i>	107
<i>Model.7. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarının Hukuki Yaptırımların Etkinliğinin Değerlendirmesine İlişkin Sonuçlar</i>	120

KISALTMALAR

EGM: Emniyet Genel Müdürlüğü

FIFA: Fédération Internationale de Football Association/Uluslararası Futbol Federasyonu Birliği

GSB: Gençlik ve Spor Bakanlığı

PFDK: Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu

SGM: Spor Genel Müdürlüğü

TDK: Türk Dil Kurumu

TFF: Türkiye Futbol Federasyonu

UEFA: Union of European Football Associations/Avrupa Futbol Federasyonları Birliği

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
MODELLER DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x
ÖZET.....	17
SUMMARY.....	18
1. GİRİŞ.....	19
1.1. Problem Cümlesi.....	24
1.2. Alt Problemler.....	24
1.3. Araştırmanın Amacı.....	24
1.4 Araştırmanın Önemi.....	27
1.5 Sayıtlılar.....	27
1.6 Sınırlılıklar.....	27
1.7 Tanımlar.....	27
2. GENEL BİLGİLER.....	28
2.1. Futbol.....	28
2.1.1.Futbolun Dünyadaki Gelişimi.....	30
2.1.2. Modern Futbol.....	32
2.1.3.Türklerde Futbol.....	34
2.2. Şiddet.....	37
2.2.2. Şiddet ve Türleri.....	38
2.2.2.1. Fiziksel şiddet:.....	40
2.2.2.2. Cinsel şiddet;.....	40
2.2.2.3. Duygusal şiddet;.....	41
2.2.2.4. Psikolojik şiddet:.....	41
2.2.2.5. Ruhsal Şiddet.....	42

2.2.2.6. Kültürel şiddet.....	42
2.2.2.7. Sözel şiddet;.....	42
2.2.2.8. Finansal şiddet:.....	43
2.2.2.9. İhmal.....	44
2.2.3. Şiddetin Sebepleri.....	44
2.3. Saldırganlık.....	45
2.3.1. Saldırganlığın Anlamı.....	45
2.3.2. Saldırganlık Kuramları.....	46
2.3.2.1. Saldırganlığın Nedenlerini Dışsal Faktörlere Bağlayan Kuramlar.....	47
2.3.2.1.1 Engellenme-Saldırganlık Kuramı.....	47
2.3.2.1.2 Sosyal Öğrenme Kuramı.....	47
2.3.2.2. Saldırganlığın Nedenlerini İçsel Faktörlere Bağlayan Açıklamalar.....	48
2.3.2.2.1. İçgüdü Kuramı.....	48
2.3.2.2.2. Biyolojik-Genetik Yaklaşımlar.....	49
2.3.2.2.3. Sosyo-Biyolojik Yaklaşım.....	49
2.3.2.3. Saldırganlığı Bireysel Ayrılıklar Açısından Ele Alan Görüşler.....	49
2.3.2.3.1. A Tipi Davranış Örüntüsü.....	49
2.3.2.3.2. Kontrol Odağı İnancı.....	50
2.3.2.3.3. Duyguların Kontrolü.....	50
2.3.2.3.4. Ağır ruhsal bozukluklar.....	50
2.4.Futbolda Saldırganlık ve Şiddet.....	51
2.4.1. Seyirci.....	51
2.4.2.Taraftarlık Kavramı.....	51
2.5. Sporda Özdeşleşme Kavramı.....	52
2.5.1.Kişi-Kişi Özdeşleşmesi.....	53
2.5.2. Kişi-Küme (Takım) Özdeşleşmesi.....	53

2.5.3. Küme-Küme Özdeşleşmesi.....	53
2.5.4. Kişi-Kültürel Sportif İmge Özdeşleşmesi	53
2.6. Taraftar Tipleri.....	54
2.6.1. Mekanıcı Taraftarlar.....	54
2.6.2. Geçici Taraftarlar	54
2.6.3. Bahisçiler.....	54
2.6.4. Batıl İnanca Sahip Taraftarlar	55
2.6.5. Doyumsuzlar	55
2.6.6. Sabırsız Taraftarlar	55
2.6.7. Adanmış Taraftarlar	56
2.6.8. Deplasmancı Taraftar	56
2.6.9. Rasyonel (Gerçekçi) Taraftar	56
2.6.10. Ultralar	56
2.6.11. Fanatikler.....	57
2.7. Futbolda Saldırganlık ve Şiddet.....	57
2.7.1. Futbolda Saldırganlık ve Şiddet Olaylarına Neden Olan Faktörler	57
2.7.1.1. Hakemler	58
2.7.1.2. Kulüp Yöneticileri.....	59
2.7.1.3. Rakip Takım Taraftarları.....	59
2.7.1.4. TFF	59
2.7.1.5. Tribün Liderleri	60
2.7.1.6. Taraftar Grupları	60
2.7.1.7. Medya.....	61
2.7.1.8. Şehre Aidiyet.....	61
2.7.1.9. Emniyet Güçleri	62
2.7.1.10. Tribün Şovları	63

2.7.1.11. Alkol ve Uyuşturucu	64
2.7.1.12. Takım Performansı.....	64
2.7.2. Türk ve Dünya Futbolunda Meydana Gelmiş Önemli Şiddet Olayları.....	65
2.7.2.1. Türk Futbolunda Meydana Gelmiş Önemli Şiddet Olayları;.....	65
2.7.2.2. Dünya Futbolunda Meydana Gelmiş Önemli Şiddet Olayları	66
2.8. 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun.....	68
3. GEREÇ ve YÖNTEM.....	77
3.1. Araştırmanın Modeli	77
3.2. Veri Toplama	77
3.3. Çalışma Grubu	78
3.4. Verilerin Analizi.....	78
4. BULGULAR.....	80
4.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular	80
4.2. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Faktörlere İlişkin Görüşme Yoluyla Elde Edilen Bulgular.....	84
4.2.1. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Kişisel Sebeplere İlişkin Bulgular	85
4.2.2. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Genel Sebeplere İlişkin Bulgular.....	88
4.2.3. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarının.....	92
5. TARTIŞMA	95
5.1. Demografik Bulgulara İlişkin Sonuçlar	95
5.2. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Faktörlere İlişkin Sonuçlar	97
5.2.1. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Kişisel Sebeplere İlişkin Sonuçlar.....	98
5.2.1.1. Hakemler Temasına İlişkin Sonuçlar	98

5.2.1.2 Tribün Şovları Temasına İlişkin Sonuçlar, ...	99
5.2.1.3 Duygusal Baskı Temasına İlişkin Sonuçlar	101
5.2.1.4 Rakip Takım Taraftarları Temasına İlişkin Sonuçlar.....	102
5.2.1.5 Alkol Temasına İlişkin Sonuçlar.....	103
5.2.1.6 Takım Performansına Temasına İlişkin Sonuçlar	104
5.2.1.7. Taraftar Grubu Temasına İlişkin Sonuçlar.....	104
5.2.1.8 Şehre Aidiyet Temasına İlişkin Sonuçlar.....	105
5.2.2. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Genel Sebeplere İlişkin Sonuçlar	107
5.2.2.1 Hakem Temasına İlişkin Sonuçlar	107
5.2.2.2 Medya Temasına İlişkin Sonuçlar.....	109
5.2.2.3 Emniyet Güçleri Temasına İlişkin Sonuçlar	110
5.2.2.4 Kulüp Yöneticileri Temasına İlişkin Sonuçlar.....	112
5.2.2.5 Uyuşturucu ve Alkol Temasına İlişkin Sonuçlar	113
5.2.2.6. Statların Fiziki Durumu Temasına İlişkin Sonuçlar.....	114
5.2.2.7. Taraftar Liderleri Temasına İlişkin Sonuçlar	115
5.2.2.8 Rakip Takım Taraftarları Temasına İlişkin Sonuçlar.....	116
5.2.1.2.9.TFF Temasına İlişkin Sonuçlar.....	117
5.3. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarının Hukuki Yaptırımların Etkinliğinin Değerlendirmesine İlişkin Sonuçlar	120
5.3.1 Yaptırımın Gücü Temasına İlişkin Sonuçlar	121
5.3.2 Yaptırımın İşlevselliği Temasına İlişkin Sonuçlar.....	124
5.3.3 Caydırıcılık Temasına İlişkin Sonuçlar.....	126
5.3.4 Etkin Pişmanlık Temasına İlişkin Sonuçlar	128
6. SONUÇLAR	130
6.1 Taraftarları Şiddete Yönelten Kişisel Faktörlere İlişkin Sonuçlar	131

6.2 Taraftarları Şiddete Yönelten Genel Faktörlere İlişkin Sonuçlar	133
6.3 Futbolda Hukuki Yaptırımların Etkinliğinin Değerlendirilmesine Yönelik Sonuçlar.....	135
7. ÖNERİLER.....	138
8. KAYNAKLAR	142
EKLER.....	152
Ek1. Görüşme Formu	152
Ek 2. 6222 Sayılı “Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” ...	154
Ek 3. Özgeçmiş	161

Başlık: 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Faktörlerin İncelenmesi

Öğrencinin adı: Naci KALKAN

Danışman: Yrd. Doç.Dr. Nilgün VURGUN

Anabilim Dalı: Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Anabilim Dalı

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı; 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış futbol taraftarlarını şiddete yönelten faktörlerin incelenmesi ve yürürlükte olan 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un hukuki etkinliğinin saptanmasıdır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde, nitel araştırma yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni futbol müsabakalarında 6222 Sayılı Kanun gereğince ceza almış futbol taraftarlarından oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme, İzmir, Manisa, Balıkesir, Adana, Ankara, İstanbul, Trabzon, Antalya şehirlerinde yaşayıp, cezaları onanmış 25 kişiden oluşmuştur. Araştırmacı örneklem grubuyla yüz yüze görüşerek verileri elde etmiştir. Elde edilen veriler bilgisayar ortamında düz yazı haline getirilmiştir. Bu veriler, NVivo 11 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Veriler, daha sonra alanda uzman kişilerle kodlanmış, birbiriyle örtüşen kodlar temalar ile beraber gruplandırılmıştır.

Bulgular: Görüşme yöntemiyle elde edilen veriler 'Taraftarları Şiddete Yönelten Faktörler' ve 'Hukuki Yaptırımların Etkinliğinin Değerlendirilmesi' teması altında sunulmuş ve çekirdek temalarına ulaşılmıştır.

Sonuçlar: Araştırmada kanun gereğince ceza almış kişileri şiddete yönelten kişisel faktörler, *hakemler, tribün şovları, duygusal baskı, rakip takım taraftarları, alkol, takım performansı, taraftar grubu ve şehre aidiyet* olarak tespit edilmiştir. Futboldaki şiddete genel olarak sebebiyet veren faktörler ise, *medya, rakip takım taraftarlar, kulüp yöneticileri, taraftar liderleri, emniyet güçleri, TFF, taraftar grupları, uyuşturucu ve alkol, statların fiziki durumu ve hakemler* olarak tespit edilmiştir. Yürürlükteki kanunun hukuki etkinlikleri de *yaptırım gücü, etkin pişmanlık, yaptırımın işlevselliği ve caydırıcılık* başlıkları altında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Saldırganlık, Futbol, Futbolda Seyirci Şiddeti ve Saldırganlığı, 6222 Sayılı Kanun.

Title: Investigating the Factors Steering Football Fans Penalized in Accordance with the Criminal Act no. 6222 to Criminal Violence

Student name: Naci KALKAN

Supervisor: Assistant Professor Nilgün VURGUN

Department: Psychosocial Aspects of Sports

SUMMARY

Aim: The aim of this research; Investigating the factors that lead football fans penalized in accordance with the criminal law 6222 to criminal violence and determining the effect of this enforced Act no. 6222 in controlling violence and disorderliness in sport with regards to legal effectiveness of the law.

Materials and method: Oriented research method from qualitative research methods was used in determining the research study group. Football fans penalized in accordance with criminal act no 6222 formed the study population. 25 people living in Izmir, Manisa, Balikesir, Adana, Ankara, Istanbul, Trabzon, Antalya and were fined by prosecution office constituted the research sample. The data were obtained through face to face contact with study group. The data collected were arranged on computer. These data were analyzed using NVivo 11 program. The data were later coded with experts in this area; overlapping codes were grouped with themes.

Findings: The data obtained with conversation method were presented under the theme “Factors directing fans to violence” and “Evaluation of Law Enforcement Activities”, and the core themes were reached.

Results: In this research, individual factors, referee, grandstand shows, emotional stress, supporters of opposing team, alcohol, team performance, fan groups and city of belonging were found to direct penalized people to violence. The basis for violence in football were identified to be media, opposing team supporters, club managers, fans leaders, security forces, TFF, fans group, drug and alcohol, physical condition of stadiums and referee. Powers of the law enforcement sanction were evaluated under active regret, sanction functionality and deterrence.

Keywords: Violence, Aggression, Football, Spectators Violence and Aggression in Football, Act No. 6222

1. GİRİŞ

Spor, dünyada birçok insanın yaşamına girmiş, kişiden kişiye farklı anlamlar barındıran bir olgudur. Genellikle sporun anlamı sağlık ve eğlence olarak algılansa da profesyonel sporculara göre bir meslek, girişimciler için dünyada gelişmekte olan bir pazar, birçok birey için stresten kurtulma, gençler arasında ise bir gruba ait olma ve sosyalleşme gibi öğeleri içinde barındırmaktadır (Parks 1988). Spor, modern toplumun en yaygın olgusu haline gelmiş, diğer entelektüel aktivitelerin popülerliğinden daha geniş bir ağa sahip olmuştur (Yetim 2005). Sporun insanları psikolojik açıdan rahatlattığı, mutlu ettiği bilinmektedir. Toplumun oluşturan en küçük yapı taşı olan bireyler, günümüz dünyasının rekabetçi ortamıyla beraber özellikle iş hayatının beraberinde getirdiği, stres, gerginlik, sıkıntı ve gerilimleri ruhsal açıdan hissetmektedir. Spor, bu tür baskıların getirdiği gerilimi gidermede etkin bir rol oynamaktadır (Erkal 1986). Sporun bireyler üzerinde etkisinin yanı sıra topluma olan etkisi, gündemi her gün değiştirebilme gücü, on binlerce insanın tek bir ağızdan bir takım meseleleri dillendirebilmesi ve tüm dünya tarafından takip edilmesi, onu bireysel, psikolojik ve sosyolojik bir fenomen haline getirmiştir.

Sporun en popüler, en çok ilgi çeken branşı olan futbol, dünyada birçok dinamiği etkilemektedir. Bir futbol maçı dünyadaki birçok şehirden daha fazla nüfusa sahip sayıda kişi tarafından tek bir statta izlenebilmekte, dünyada yılın en çok reyting alan TV programı olabilmekte hatta savaşların başlamasına dahi sebebiyet verebilmektedir. Sporun sosyo-kültürel açıdan değerlendirilmesinde futbolun daha çok konu edilmesi de futbolun etki düzeyinin yüksekliğinden gelmektedir. Futbolu bu etki düzeyine taşıyan evrenselliğine sebep ise her türlü toplumdaki, dinden, ırktan bireye hitap ederek, ortak bir çatı oluşturmasıdır. Futbolu sadece izleyen kişilerde dahi oluşan yoğun heyecan, coşku, moral durumlarının ötesinde, insanları bir araya getirme, bir kulüp ya da ülkenin sergilediği mücadelede toplumsal paylaşımların çekiciliği gibi duygular, bireyin toplumsallaşmasına vesile olarak, psiko-sosyal yaşam niteliğine hizmet etmektedir (Topkaya 1998). Futbolun kolay oynanabilir niteliği, ayakla oynanabilmesi, ekipman olarak sadece bir topa gereksinim duyulması, standartlarının oyun formatında kolayca değiştirilebilmesi futbolun ayırıcı özelliği olarak düşünülebilir (Acet, 2001).

Futbolun heyecanlı, coşkulu, sürükleyici ortamı, kişilerin destekledikleri futbol takımlarına duydukları aidiyeti de kendi içerisinde özelleştirmektedir. Ulusal ya da uluslararası futbol kulüplerinin temsil ettiği değerler, kendi toplumsal gruplarını ve bu grupların üyelerinin futbola ait ideolojisini de yaratmıştır. Sporun doğasında yer alan

mücadele, sadece sporu icra edenlerin değil, özellikle futbol izleyicilerinin de mücadele içine katılmasına sebep olmuştur. Bu mücadele, zaman zaman futbolun şiddet ve saldırganlık başlığı altında kendisini gerçekleştirmektedir.

Şiddet genel anlamıyla; yaralama, zarar verme ya da bireyi ve toplumu etkilemeye yönelik bir eylemdir. Şiddet genellikle meşru olmayan güç kullanımı olarak da düşünülmektedir (Goswami 1995). Şiddet, bireylerin aynı görüş ve tutumda olmayanlara karşı kaba kuvvet kullanmayı ve sert davranmayı da ifade eder (Kılıcıgil ve Partal 2003). Şiddet, farklı toplumlarda, farklı biçimlerde ve farklı sebeplerle ortaya çıkabilir, bu farklılığın nedeni o toplumun kültürel ve sosyal yapı değişkenleridir. Günlük yaşamda ise karşılaşılan bireysel ve toplumsal şiddet olaylarının ardında insanlığın geçmişinden getirdiği birikimlerin olduğu genellikle gözden kaçmaktadır ancak günlük yaşamda gerçekleşen şiddet ve saldırganlık eylemlerinin geçmişten kaynaklı nedenleri bulunmaktadır. Diğer yandan, endüstriyelleşen dünyanın rekabetçi ortamı insanları şiddet ve saldırganlık eylemlerine yöneltebilmektedir (Köknel, 1996).

Şiddet ve saldırganlık çoğu zaman bir arada kullanılmaktadır ancak saldırganlığın ortaya çıkması için davranışın gerçekleşmesi, bu davranışın zarar ya da incitme amacıyla yapılması veya bu eylemlerin meydana gelmesi gerekmektedir. Bu davranışlar fiziksel ya da psikolojik olabilir. Yumruklamak ya da tekmelemek birer saldırganlık eylemi ise hakaret ve kötü söz de bir o kadar saldırganlık eylemidir (Tiryaki 2000). Şiddet saldırganlığın zirve noktasıdır, bu nedenle saldırgan davranışların tümü şiddet içermeyebilir (Taşçıoğlu 1996). İnsanlarda şiddet kullanma; kanunlara karşı gelmek, uymamak, insanlara veya diğer canlılara zarar vermek, bireylerin yasal haklarını çiğnemek, yaralamak, rahatsız etmek, vücut bütünlüğü bozmak amacıyla zor kullanmak, yıkıcı davranışlarda bulunmak, aşırı derecede öfkeli davranışlarda bulunmak biçimlerinde meydana gelen davranışlar ve tutumlar olarak değerlendirilebilir (Erten ve Ardalı 1996). Kişinin şiddet ve saldırganlığa iten faktörleri incelediğimizde ise engellenme duygusunun en başta geldiği ifade edilmektedir (Kongar 2002).

Aşırılıkları, sertliği, kaba davranışları ve bu tür eylemleri tanımlayan şiddet; sosyal hayatta karşımıza çıkan en büyük problemlerin başında gelmektedir. Şiddet bir hareketin, bir gücün derecesini ifade etmektedir. Bu kavrama sporda ve futbolda, karşıt görüşte olan kişileri inandırma veya ortak paydada buluşturmak yerine, kaba kuvvet kullanarak sonucun değiştirilmesi eylemi olarak düşünülmektedir. Endüstriyelleşen dünyanın en önemli figürlerinden biri olan futbol gerek yarattığı ekonomiyle gerekse de mücadelenin insanları

cezbedişinden dolayı tüm dünyayı saran bir ağına sahip olmuştur. Futbol dünyasının yaratmış olduğu toplumsal ve ekonomik ağı, rekabet duygusunun yoğunluğunu kaybetmemesini sağlamaktadır. Medya, sosyal medya, basın, tribünler, arkadaş gruplarından sokaklara her sosyal ortama uzanmış bağlantıları olan futbol, içerisinde barındırdığı yoğun duygu ve rekabet dinamiklerinin devamlı beslenmesiyle şiddet ve saldırganlık eylemlerinin doğuşuna sebebiyet verebilmektedir. Futbolun basın ve medya yoluyla ulaştığı boyutlar, ülkelerin birbirleriyle olan ilişkilerinden ekonomilerini etkilemeye kadar varan geniş bir etki alanına ulaşmasını sağlamıştır. Bu boyutların ulaştığı noktalarda da bireylerin futbol müsabakalarına kayıtsız kalması mümkün olmamıştır. Kişileri futbol müsabakalarına seyirci olarak katılımını sağlayan faktörler, kişilerin sosyal hayatlarındaki en büyük deşarj noktalarından biri olmasını sağlamıştır (Türkmen 1998). Deşarj süreci, futbolun doğasında bulunan aşırı heyecan duygusunun yönetilememesinden, karşıt ideolojik ya da dini grupların hesaplaşma arenasına kadar çok geniş bir skalada aşırı eylemlerin gerçekleşmesine sebep olabilmektedir. Bu deşarj sürecinin futbolda şiddet ve saldırganlığa direkt etkileri olduğu aşikar olmakla beraber, zaman zaman futbolun oluşturduğu ağdaki tüm paydaşları olumsuz etkileyebilmektedir. Bu nedenle; futbolda şiddeti önlemeye yönelik çalışan kurumların ve şiddeti uygulayan kişilerin algılanması farklı olmaktadır. Kurumlar ve kişiler arasında git gide artan gerilim birçok önlemin alınmasını sağlamış ancak birçok kişinin yaralanmasına ya da hayatını kaybetmesine neden olan olayların önüne geçilmesi pek de mümkün olmamıştır. Buradan hareketle, futbolda yaşanan şiddet olaylarının görülmeyen bir derinliğinin bulunduğu bahsedilebilir. Futbolda kişilerin şiddet ve saldırganlık davranışlarına sebep olan faktörlerin derinlemesine incelenmesi, günümüzde yaşanan mal ve can kayıplarının azalmasını yanı sıra şiddetin köken aldığı geleneksel sebepleri de tespit etmekte yararlı olabilmektedir (Ergen, 2003).

Futbolda saldırganlık ve şiddet dendiğinde bu eylemlerin yanında sıkça fanatik, taraftar, seyirci, holigan gibi sözcükler telaffuz edilmektedir. Bir spor faaliyetini gerçekleştiği yerden ya da televizyon aracılığıyla izleyen bireylere seyirci, desteklediği takıma aşırı bir tutkuyla bağlı kişiye fanatik, takımına bağlı, takımını ve sporcularını sürekli şekilde takip eden, takım ve takımın sporcularına olumlu duygular besleyen, takımını her şartta destekleyen ve futbolla ilgili isteklerini bu şekilde karşılayan kişiye taraftar denilmektedir. Holigan ise takımına ölesiye bağlı, yıkıcı ve şiddet barındıran eylemleri sergilemekten çekinmeyen fanatiklere verilen isimdir.

Fanatizm; “Sahip olunan veya peşinden koşulan değişik amaçlı görüşlere, fikir veya ideolojilere aşırı şekilde bağlılıktan doğan tavizsiz ve katı bir davranış şekli ve bundan doğan bir akımdır. Bu akım siyasetten spora kadar görülebilmekte ve bir takım tepkici davranışları da kapsamaktadır. Modern sanayi toplumlarının insanı yalnızlaştırıcı, insani değerleri törpüleyici ve insanın sosyal niteliğini zayıflatıcı tesirlere karşı tepki yolu ile rahatlamayı sağlayıcı bir yoldur. Fanatikleşen fert ve topluluklar kendi kendilerini topluma kabul ettirme yollarını da ararlar” (Erkal ve diğerleri 1997). Futbolun içerisinde bulunan fanatizm öğeleri kişileri ve toplulukları çeşitli şiddet olaylarına itebilmektedir. Fanatizm, şiddet, saldırganlık gibi kavramların beraberinde getirdiği maddi-manevi kayıplar bu problemin incelenmesini zorunlu kılmaktadır.

Sporun en popüler branşı olan futbol ve hakkındaki çalışmalara bakıldığında, futbolda yer alan şiddet unsurlarını inceleyen birçok çalışma yapılmaktadır, devletler, uluslararası kurum ve kuruluşlar futbolda şiddetin önüne geçebilmek adına bir takım önlemler almakta ve bu şiddeti en aza indirmeyi amaçlayan yaptırımları uygulamaktadır. Ülkemizde de bu amaç çerçevesinde çeşitli kanunlar düzenlenmiştir ve bu kanunlar kapsamında sporda -futbolda- şiddet olaylarının önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Ülkemizde futbolda şiddet olayları son 20 yıllık süreçte gözle görülür biçimde yükselmiş ve “28/4/2004 tarihli ve 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” yürürlüğe girmiştir ancak şiddet olaylarının azalmaması sonucu 14/4/2011 tarihinde “6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” yeni haliyle yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle beraber, sportif organizasyonlarda kanuna uygun davranmayan bireyler ve kulüpler çeşitli cezai işlemler görmüşler ve görmektedirler. Çalışmada, kanunun caydırıcılığı, şiddet olaylarının en aza indirgemesindeki yeterliliği ve şiddet olaylarına karışmış taraftarların psikolojik ve sosyolojik durumlarının incelenmesi ile spor organizasyonlarında halen süregelen bu olayların sebeplerinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Elde edilen veriler ışığında futbolda şiddetin önlenmesine dair önerilerin sunulması amaçlanmaktadır.

Seyirci, taraftar, holigan gibi tanımlamaların futbol müsabakalarına katılım sağlayan kişilerin açıdan destekledikleri kulüpler uğruna yapabilirlikleriyle çizilmiş olduğunu söyleyebiliriz. Futbol müsabakalarını izleyen kişilerin psikolojik durumlarındaki değişimler sonucunda saldırganlık ve şiddet eğilimine girmesinin sebeplerinin incelenmesi, şiddete başvurduğu yasal olarak kanıtlanmış ve sonucunda cezai işlem görmüş kişilerin kanun, birey ve toplumsal açıdan şiddetin odaklarını açıklayıcı nitelikte

olacağı düşünülmektedir.

Seyirci ve taraftar arasındaki farkın iyice anlaşılması, çalışmanın ceza almış kişilere ‘taraftar’ sıfatını kullanması açısından ve çalışmanın tasarlanması açısından önemli olduğu düşünülmüştür. Seyirci sözlük anlamıyla; bir karşılaşmayı, yarışmayı izleyen kişi anlamına gelmektedir. Taraftar ise bir spor kulübüne bağlı olan; onunla ilgilenen; onu destekleyen kimse için kullanılır. Sportif anlam bakımından taraftarlık: spor kulüplerinin faaliyetlerini maddi ve manevi destekleyen, kulübün hizmetlerini belirli bir ücret karşılığında satın alan her türlü zorluğa rağmen takımına destek olmak için yurt içi veya dışı deplasmanlara giden kulübün esas pazarını oluşturan halk kitlesine denir. Seyirci ve taraftar ayrımının yapılması ile beraber çalışmada, taraftarlık olgusunun barındırdığı aidiyetin bireye yaptırım gücü üzerinde durulmuştur. Bu yaptırım gücünün olumsuz davranışlar ile ilişkisi taraftar davranışlarının incelenmesinde temel alınan noktalardan biri olduğu düşünülmüştür.

Olumsuz taraftar davranışlarının topluma ve bireylere bir takım etkileri vardır. Bu etkilerin temelinde yatan faktörlerin açıklanması, bireye ve topluma sirayet eden etkilerin azaltılmasında önemli rol oynama potansiyeline sahip olduğu düşünülmüştür. Bu tip olumsuz taraftar davranışlarının temelinde yatan sebepler ile ilgili farklı düşünceler bulunmaktadır. Konu ile ilgili genel düşünce, taraftarların olumsuz davranışlarının toplumsal ve bireysel bir problem, vaka haline geldiğidir. Taraftar davranışlarının şiddet ve saldırganlık eğilimine sürükleyen bu süreçte; bazı taraftarların takımlarına karşı tutumları objektiflikten uzaklaştırdığını, çevresini, hakemleri, sporcuları ve rakip takım taraftarlarını saygı ve sevgi çerçevesinde değerlendirmediklerini bu nedenle olumsuz davranışlarına yatkınlaştıklarını ifade edebiliriz. Taraftar ve tribün ilişkisinde, bireylerin futbol atmosferinde günlük yaşamlarında takındıkları tavırları tribün ortamında takınmadıkları, farklı kişilik yapıları sergileyebildikleri ifade edilmiş, bu tip davranışların altında yatan faktörlerin değerlendirilmesinde taraftar davranışının özünde olan biteni ifade etme gerekliliği doğmuştur (Karagözoğlu 1997). Futbol ve taraftarlık ilişkisinde yaşanan olayların ifadesinde, uzun zamandır anti-sosyal kişilik yapısı öne çıkmaktadır. Bu anti-sosyal yapı, futbol paydaşlarının birbirinden git gide uzaklaşmasına, futbolun ve sporun özünde yer alan faydalara uzaklaşmaya sebebiyet veren bir araç haline dönüşmesine sebebiyet verdiği söylenebilir (Erdoğan 1992). Futbolun tüm paydaşlarının olumsuz davranışlardan etkilenmesi, problem olarak nitelenen taraftar olaylarının toplumsal ve bireysel açıdan zararları düşünüldüğünde; taraftar davranışlarının şiddet ve saldırganlığa eviren sürecin titizlikle incelenmesi gerekliliği çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

1.1. Problem Cümlesi

“6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” gereğince ceza almış futbol taraftarlarını şiddet eylemine yönelten faktörler nelerdir?

1.2. Alt Problemler

“6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla görüşme yoluyla elde edilen ortak temaların, taraftarların ceza almalarına sebep şiddet eylemlerinde kişisel sebeplerin rolü nedir?

“6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla görüşme yoluyla elde edilen ortak temaların, futbolda yaşanan şiddet olaylarında genel sebepler nelerdir ve rolleri nedir?

“6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla görüşme yoluyla elde edilen ortak temaların, ceza almış futbol taraftarları tarafından kanunun etkinliğinin şiddet olaylarını önlemede rolü nedir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Saldırganlık, genel olarak diğerine zarar vermek amacıyla bir kişi veya grup tarafından gerçekleştirilen davranıştır (Bilgin 1995). Doğuştan geldiğine dair fikirlerin yanı sıra sonradan öğrenilebilir ve yönlendirilebilir olabileceği de ifade edilmiştir. Bu amaçla ortaya çıkan saldırganlığın, yönlendirilebilir olması, spor karşılaşmalarında, özellikle de futbolda büyük bir önem taşımaktadır.

Futbol müsabakalarında taraftarların sebep olduğu küfür, hakaret, taşkınlık gibi eylemler, TFF'nin PFDK birimi tarafından değerlendirildikten sonra kulüplere para cezası ya da tribün kapatma şeklinde cezalarla fatura edilmektedir. Sadece 2014-2015 sezonunda Spor Toto Süper Lig, PTT 1. Lig, Spor Toto 2. ve 3. Lig'de kulüplere toplam 22 milyon 914 bin 331 lira para cezası, Spor Toto Süper Lig ekipleri 35 tribün kapatma, 2 seyircisiz oynama cezası almıştır. PFDK tarafından Spor Toto Süper Lig ekiplerine verilen cezalarda para cezası almayan hiçbir kulüp bulunmamakta ve tribün kapatma ya da seyircisiz oynama cezası almayan yalnızca 5 takım bulunmaktadır. Bu verilerden yola çıkarak futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık olaylarının yalnızca eyleme sebep olan taraftarlara değil aynı zamanda kulüplere de maddi bir külfet getirdiği ortadadır.

Şekil 1. 2014-2015 Futbol Sezonu PFDK Cezaları (Kaynak: Anadolu Ajansı)

Rakamlar göz önüne alındığında, spor alanlarındaki şiddet olaylarının, ekonomik anlamda da birçok zarara sebebiyet verildiği gözükmektedir. Sporun birleştirici ve estetik yönünün deformasyonuna neden olan sporda şiddet, günümüzde, en medyatik branş olan futbolda %90 seviyelerinde yaşanmaktadır. Futbolda yaşanan bu gibi birçok olayın, halkı spordan uzaklaştırıcı, çocukları uygunsuz davranışlara itici birçok soruna sebep olduğu düşünülebilir. Günlük gazetelerde, televizyon programlarında, sosyal ilişkilerde önemli yeri olan spor ve futbolun bu tip şiddet olaylarıyla anılması, sporu ve futbolu olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) Güvenlik Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanan 'Sporda Şiddete Etki Eden Faktörler, İstatistikler ve Çözüm Önerileri isimli raporda; şiddet olaylarının %90'ının futbol müsabakalarında yaşandığı, bu olayların tüm vatandaşları olumsuz etkileme potansiyeli oluşturmaktadır. Kulüplerin bütçelerinin cezalarla sarsılması, ölümlü, ağır yaralanmalı münakaşaların yaşanması, lokomotif bir branş olan, gençleri spora yönlendirmede medyatik etkisinin yüksek olduğu futbola zarar vermektedir. Sporun önerdiği sağlıklı, adil, eşit toplum ve bireyler düşüncesiyle çelişen

olaylar, futbolun yanı sıra sporu da etkilemektedir. Toplumsal huzursuzluğa sebebiyet verebilecek olayların yaşanması, vatandaşlarımızın psikolojik olarak etkilenebilecekleri durumlar ortaya çıkartabilmektedir. Sporun ve futbolun birleştiriciliği olgusundan uzaklaşmasına sebebiyet veren bu şiddet olaylarının sebeplerinin incelenmesi ile şiddet olaylarının kökeninin araştırılması amaçlanmaktadır. Toplumsal ve bireysel şiddet odaklarını şiddete yönelten faktörlerin incelenmesi ve gerekli önerilerin sunulmasıyla, futbolda şiddet olayına karışması muhtemel vatandaşların verebileceği olası zararların önüne geçilmesi öngörüsü amaçlanmaktadır.

Sporda ve özellikle futbolda şiddet olayları spor dünyasının en büyük problemlerinden biridir. Dünyanın genelinde ve ülkemizde bu şiddet olaylarını önlemeye yönelik yasal düzenlemeler mevcuttur. Ülkemizde ‘Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair ‘ ilk kanun 2004 yılında yürürlüğe giren 5149 sayılı kanundur ancak spor ortamında önü kesilemeyen, sonucu cinayetlere dahi varan olayların bir türlü kesilememesi nedeniyle yeni bir yasa hazırlığına gidilmiş ve 14 Nisan 2011 tarihinde ‘6222 Sayılı Sporda Şiddeti ve Düzensizliği Önlenmesine Dair’ daha kapsamlı ve yeni bir kanun çıkartılmıştır.

Yasanın amacı; spor müsabakaları öncesi, esnası ve sırasında ortaya çıkması muhtemel şiddet ve düzensizliğin önlenmesidir. Müsabakaları izlemeye gelen kişilerin, tüm bu süreçteki davranışlarında şiddetin soyutlanması, müsabakaların şiddet olaylarına ortam sağlamaması amacıyla öncesi, esnası ve sonrasını kapsamaktadır. Sadece tribünlerde oluşması muhtemel olayları değil, müsabaka ile ilgili oluşabilecek tüm durumlara tedbir niteliği de bulunmaktadır, yasanın amacında kapsadığı yerlerde spor alanları ve çevresi ibaresinin bulunması, sporda şiddetin yaşanabileceği tüm ortamlarda kontrolü sağlamak olduğunu söyleyebiliriz.

Bu çalışmanın amacı sporda şiddet ve düzensizlik olgusunun geçerliliğini sorgulamaktır. Bu geçerliliğin, taraftar ile güvenlik arasındaki etkileşimine yönelik bir araştırma gerekliliği düşünülmüştür. Bu çözümlenmenin ceza almış taraftarlarla yürütülmüş olması problemin derinlemesine incelenmesine olanak sağlayacaktır.

1.4 Araştırmanın Önemi

Çalışmanın ceza almış taraftarla derinlemesine görüşmelerle yapılmış olması, daha önce ceza almış kişilerle yüz-yüze görüşme yoluyla toplanan veriler ışığında fazla çalışma yapılmamış olması nedeniyle bu çalışmayı futbolda şiddet literatürüne katkısı açısından önemli kılmaktadır.

Çalışma; devletin şiddeti önlemeye dair uyguladığı yaptırımların futbolda şiddeti önlemede yeterliliğini, cezaların caydırıcılığını, uygulamaların ne kadar sağlıklı işlediğini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır.

Çalışmanın sonucunda elde edilen veriler ışığında, futbolda şiddetin önlenmesi hususunda bir takım önerilerin sunulmasıyla, futbol ortamında yaşanan bireysel ve toplumsal şiddetin azaltılması, devletin maddi-manevi zararların en aza indirilmesi, ölümlü ya da ağır yaralanmalı olayların yaşanmaması için çeşitli çalışmalar yürütülmesi amaçlanmaktadır.

1.5 Sayıtlar

- Araştırmada kullanılan görüşme sorularına araştırmanın amacına uygun biçimde yanıtlar alındığı varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılan taraftarların tüm soruları içtenlikle, dürüstlükleriyle ve kişisel iradeleriyle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6 Sınırlılıklar

- Bu araştırma, İzmir, Manisa, Balıkesir, Adana, Ankara, İstanbul, Trabzon, Antalya şehirlerinde yaşayıp, savcılık makamı tarafından cezaları onanmış 25 kişi ile sınırlandırılmıştır.

1.7 Tanımlar

Şiddet: Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik.

Saldırganlık: Bireyin kendi düşünce ve davranışlarını dıştaki direnmelere karşı, zorla karşısındakine benimsetme çabası.

Taraftar: Sporunun veya sporcuların temsil ettikleri renklere, kulübe veya bayrağa bağlı kimse.

Ceza: Suç işleyen bir kimsenin yaşantısına, özgürlüğüne, mallarına, onuruna karşı yasaların öngördüğü yaptırım.

Kanun: Geçerli olan kural.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Futbol

Futbol, İngilizce’de (foot:ayak) ve (ball:top) kelimelerinden gelen, küre biçiminde bir topa, belirli kurallarla oluşturulmuş sahalarda 11’e 11 olarak oynanan bir takım sporudur. Futbol maçları dikdörtgen şeklindeki, suni ya da doğal çim sahada oynanır. Sahanın her iki başında birer kale bulunur. Oyuncuların amacı, çoğunlukla ayakla olmak üzere, vücudun el ve kol kısımlarını kullanmadan karşı kaleye gol atmaktır (Dunning 2013).

Bu sporun en temel özelliği; şartlara bağlı olarak, fiziksel, zihinsel veya psikolojik niteliklerin, yaratıcılık, beceriklilik veya rastlantısallığın rol oynadığı, galip ve mağlubun bulunduğu, karşılıklı kuralların bulunduğu, eğlence odaklı bir etkinlik olmasıdır (Acet, 2001).

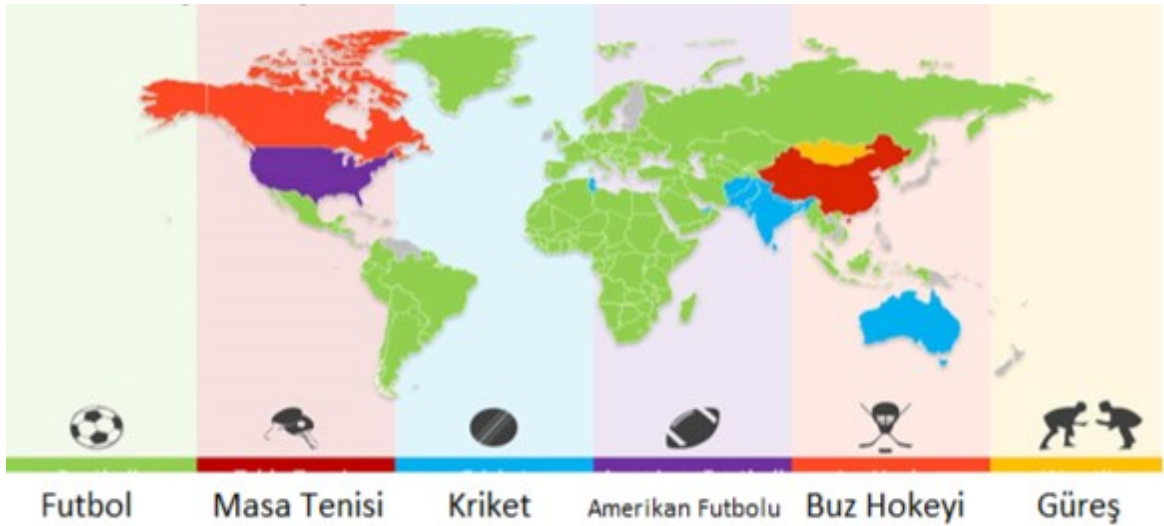
Futbol, günümüzde milyonlarca kişiye hitap eden, kitleleri peşinden sürükleyen, 90 dakika süren mücadelede on binlerce insanı tek bir lokasyona toplayabilen, oynayan ve izleyen kişilere coşku, heyecan, mutluluk, fiziksel aktivite gibi birçok konuda etkisi olan bir spordur. Futbolun ülkeler arası ilişkilerden, savaş başlatma yetisine kadar etkin olması, bir Dünya Kupası finalinin 3 Milyar kişi tarafından izlenmesi, 1994 Dünya Kupası maskotu Striker’ın 1994 Dünya Kupası pazarlama şirketi ‘‘WorldCupUsa’’ tarafından 1 Trilyon kez görüleceğini ifade etmesi, bu sporun dünyamızda ne denli önemli ve popüler olduğunu göstermektedir (Kuper, 2012).

Simon Kuper- Futbol Asla Sadece Futbol Değildir kitabında dediği gibi; ‘‘ Bir oyun milyarlarca insan için önemli olduğu takdirde sadece bir oyun olmaktan çıkar. ‘Futbol asla sadece futbol değildir, savaşlar çıkmasına ve devrimler yapılmasına neden olur, mafyayı ve diktatörleri adeta büyüler’’ (Kuper, 2014). Futbolun etki alanını ifade eden bu satırları oyunu oynayan kişiler özelinde de değerlendirdiğimizde hayli yüksek rakamlarla karşılaşmaktayız.

Futbol dünyada en çok lisanslı sporcuya sahip spordur. Genç, yaşlı, erkek, kadın, engelli her kesim tarafından icra edilmektedir. FIFA kaynaklarına göre 2006 yılında yapılan araştırmada dünya üzerinde lisanslı olarak futbol oynayan 265 Milyon kişi bulunmaktadır (Kunz 2007). Futbolun akıcı mücadeleye dayalı olması, sonucunun belirsizliği, medya organları tarafından naklen yayın imkanları, çabuk karar vermeye dayalı bir düzen içerisinde olması gerek oynayanlar açısından gerekse de TV’den izleyen büyük bir kitle tarafından büyük bir zevkle takip edilir (Kuru 1992).

Futbol sosyo-kültürel açıdan ele alındığında; futbolun evrensel hale gelmesinde toplumsal değerlerin rolü önemlidir. Bu değerlerin oluşmasında birçok kültürden, ırktan, coğrafyadan insanların futbola eşit derecede ilgi duymasının etkisi vardır. Futbola duyulan ilginin eşit derecede dağılımındaki en önemli faktör ise insanların arzuları ile oyunun benzer özellikler sergilediği söylenebilir. Birleşmiş Milletlere üye ülke sayısının 193, FIFA'ya üye ülke sayısının 208 olması futbolun evrenselliğinin boyutunu göz önüne sermektedir. Coşku, mutluluk, moral, heyecan ve bunların ötesinde, toplumsal yaşam ve davranışların çekiciliği gibi duygular, kişinin psiko-sosyal yaşam niteliği ile bütünleşen ve topluma yansıyan, sosyo-kültürel dinamikler ile ilgili olgulardır. Futbolu evrenselleştiren niteliklerine bakıldığında diğer spor branşlarından farklı kılan bazı özellikleri olduğu düşünülebilir (Topkaya 1998).

Futbolun modernleşmesi ve endüstriyelmesiyle birlikte, işçi sınıfına ait oyun olmaktan çıkmıştır. Akabinde kitlelerin en popüler eğlence aracı olmasının yanında insanların neredeyse dini şekilde bağlandıkları temel bir doyum kaynağı mertebesine erişmiştir. Son yıllardaki gelişimini görmezden gelerek global bir spor haline gelen futbol, oyun hüviyetinden soyutlanmış, görsel bir şov niteliğine bürünmüştür. Buradan yola çıkarak, futbola aktarılan maddi kaynak, etkilediği kitlelere paralel bir biçimde artmış; futbol, oyun kavramını da içine katarak büyük bir endüstri halini almıştır (Kayaoğlu, 2003).

Şekil 2. Dünyadaki en popüler sporlar.

(Kaynak: World Football Net)

Futbolun evrensel boyutlarının kökenlerini aldığı faktörleri daha iyi anlayabilmek için ait olduğu sınırları her an zorlayan bu oyunun tarihsel gelişimine eğilmek faydalı olabilecektir.

2.1.1.Futbolun Dünyadaki Gelişimi

Futbol tarihi hakkında birçok bilgi ve kaynak bulunmasına rağmen, ne zaman ve nerede doğduğu tam olarak bilinmemektedir. Futbolun bu denli popüler olması, dünyadaki en önemli fenomenlerin içinde yer alması, birçok ülkenin tarihinde futbolun da yer aldığına dair kaynaklar sunmasıyla halen tartışmalı bir konu olarak gündemde yerini almaktadır. Uluslararası Futbol Federasyonu'nun resmi kaynaklarında verdiği bilgilere göre ise günümüzde milyonları etkisi altına alan futbolun, Çin'de temellerinin atıldığından bahsedilmektedir.

FIFA, futbola benzerlik taşıyan oyunun ilk bilimsel kanıtlarının, Çin'de Milattan Önce 300-200 yıllarında askeri eğitimlerde kullanılan Cuju oyununda rastlandığını ifade etmektedir (FIFA 2015).

Cuju oyununda top, derinin içine doldurulmuş kıl ve tüyden oluşmaktadır. Bu top, iki bambu kamışıyla sabitlenmiş, 30-40 cm yüksekliğindeki bir kaleye sokulmak amacıyla, el ve kollar kullanılmadan oynanmaktaydı (He 2001).

Şekil 3. Cuju oyununun resmedilmesi.

(Kaynak: chinaculture.org)

Bu tarihten sonra Japonya'da ilk kez 644 yılında rastlanan Cuju ile benzerlikler taşıyan 'Kemari' adlı oyun ortaya çıkmıştır. Cuju'dan farklı olarak Kemari'de oyuncuların amacı, dairesel alan içinde dizilmiş diğer oyunculara topu yere değdirmeden ayaklarıyla ulaştırmalarıydı (Richard 2006).

Şekil 4. Kemari oyununun resmedilmesi.

(Kaynak: jnto.go.jp)

Avrupa kıtasında ise futbolla benzerlik gösteren ilk oyun Antik Yunan'da oynanan 'Episkiros' oyunudur. Oyunda topa vücudun tamamıyla temas edilmesi mümkündü, oyuncular oyun başlamadan iki takıma ayrılır ve paslaşarak ya da atarak topu rakip takımın savunduğu alanın son çizgisinden geçirmeye çalışmaktaydı. Antik Yunan'dan sonra bu oyuna benzer 'harpastum' oyununun da Antik Roma'da oynandığı bilinmektedir (Jacques ve Réthacker 2012) .

Şekil 5. Episkiros oyununun resmedilmesi (Kaynak: namuseum.gr)

Futbolun nerede doğduğuna ait tartışmalar halen sürmektedir ancak şu açıktır ki günümüz dünyasının en önemli fenomenlerinden biri olan futbolun bugünkü haline gelmeden önce benzer şekillerinin izine tarihte rastlanmaktadır. Futbolun tarihteki bağlarından bugünkü evrimine uzanan yolculuğunda İngiltere'nin önemli katkıları olmuştur. Modern futbolun dönüşümüne imzasını atan İngilizler günümüzdeki oyunun temelini atmışlardır ve futbolu kurumsal bir boyuta taşımışlardır. Bu kurumsal boyutu modernize haliyle ele almak günümüzdeki futbolu yorumlamayı daha da kolaylaştıracaktır.

2.1.2. Modern Futbol

Futbol, günümüzdeki popülaritesine ulaşmasını sağlayan şeklinin temellerini 17. Yüzyılda İngiltere’de almıştır. Futbol o dönemde hem halk arasında hem de soylular arasında büyük ilgi görmüştür. Britanya ve özellikle İngiltere’de hızla yayılan futbol büyük bir gelişme göstererek önemli değişikliklere uğramıştır. Futbolun tarihteki en büyük evrimi bu tarihe rastlar, bu evrimin kronolojisi aşağıdaki şekliyle belirtilmiştir;

- Futbol topunun küre biçiminde olacağını kabulü (1841)
- “Cambridge Kuralları” adıyla basılan kitapta futbol kurallarının belirlenmesi ve bu kurallara göre oynanan ilk maçın Cambridge öğrencileri tarafından oynanması (1848)
- İngilizlerin yurt dışında ilk kez futbol oynaması ve Almanların futbolla tanışması (1855)
- İlk futbol kulübünün kurulması, İngiltere (Sheffield Club, 1857)
- Futbolun on birer kişilik takımlarla oynanacağını kabulü (1862)
- Sheffield Club’ın kuruluşunun ardından kurulan 11 kulübün İngiltere Futbol Federasyonu The FA’i kurması (1863)
- Portekiz’de yaşayan İngilizlerin futbolu Portekiz’de yaymaya başlaması (1870)
- Kalecilere elle oynama hakkı verilmesi (1871)
- The FA Cup’ın kurulması (1871)
- İlk milli maç: İngiltere-İskoçya (1872)
- Topa kafa ile vuruşun izin verilmesi ve kalelere üst direklerin eklenmesi(1875)
- Korner kuralının kabulü (1876)
- İlk profesyonellik örneği; Glasgow’dan Darden’e para karşılığı transfer teklifi(1879)
- İngiltere, İskoçya, Kuzey İrlanda ve Galler’de oynanan futbolun oyun kurallarını uygulama, düzenleme, denetleme ve anlaşmazlıkları analiz etme yetkilerine haiz ‘International Board’un kuruluşu. (1882)
- İngiltere’de profesyonelliğin resmen kabul edilişi(1885)
- Ofsayt kuralının kabul edilişi (1886)
- Hollanda ve Danimarka futbol federasyonlarının kuruluşu (1889)
- Hakemlerin maçlarda tam yetkiye sahip oluşu (1890)
- Penaltının kabul edilişi(1891)

- Amerika kıtasında ilk futbol federasyonunun kuruluşu, Arjantin (1893)
- İlk kadın futbol maçı, İngiltere (1895)
- Maçların 90 dakika süreyle sınırlandırılması, saha ölçülerinin 118.4 x 91.4 olarak belirlenmesi (1889)
- İngiltere dışındaki ilk milli maç; Avusturya-Macaristan (1902)
- Averajın kuralının kabulü (1903)
- Belçika, Fransa, Danimarka, Hollanda, İspanya, İsveç ve İsviçre Futbol Federasyonlarının ortak kararıyla Uluslararası Futbol Federasyonunu (FIFA) kurmaları ve kuruluşun ilk başkanının Robert GUREIN oluşu (21 Mayıs 1904)
- International Board'un FIFA'ya katılımı (1905)
- Kıtalararası ilk milli maç; Güney Afrika-Brezilya (1906)
- Kendi yarı alanında bulunan bir futbolcunun ofsayt alanında olmadığı kabulü (1907)
- Futbolun ilk kez Olimpiyatlar'da yer alışı, Londra (1908)
- FIFA tarafından düzenlenen ilk Dünya Kupası (Jules Rimet Kupası) 1930 senesinde Uruguay'da yapılmıştır. Aynı sene Olimpiyat Oyunları ve Futbol Dünya Kupalarının 4 senede bir yapılmasının kararlaştırılması (1930)
- Avrupa Futbol Federasyonları Birliği'nin (UEFA) kurulması (1954)
- UEFA Şampiyonlar Ligi'nin düzenlenmesi (1955)
- Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası'nın düzenlenmesi (1956)
- Avrupa Futbol Şampiyonası'nın düzenlenmesi (1960)
- Avrupa Kupa Galipleri Kupası'nın düzenlenmesi (1963) (Artun ve ark 1992).

İngilizlerin kurumsallık adına attığı adımlar futbolun modernleşmesi sürecine etki etmiştir. Futbolun İngiltere'deki popülaritesi zamanla diğer Avrupa ülkelerini de etkisi altına almış ve evrenselleşme sürecini başlatmıştır. Bugün 208 ülkede resmi federasyonlar tarafından temsil edilen futbol, gerek ekonomik gerekse de toplumsal açıdan etkinliğini artırmaktadır. Bugün Avrupa'da faaliyet gösteren futbol kulüplerinden Real Madrid 577 Milyon €, FC Barcelona 560 Milyon €, Manchester United 519 Milyon € gibi yüksek gelirleri sadece 2014-2015 sezonunda elde edebilmektedir (Deloitte, 2015). Bu denli büyük sınırlara sahip bir olgunun dünyadaki birçok olguyu doğrudan ya da dolaylı biçimde etkilediğinden söz edebiliriz.

Futbolun dünyada gelişimi ve uzandığı boyutlar bugün Türkiye’de de yoğun biçimde hissedilmektedir öte yandan futbolun tarihinde Türklerin de rolünün olduğuna dair bir takım kanıtlar, bilgiler bulunmaktadır. Türkiye’de en çok ilgi gören spor olan futbolun Anadolu topraklarındaki tarihi ve toplumu peşinden sürükleyen yapısına dönüşümünde güç aldığı dinamikleri incelemek, Türkiye’de futbolun etkinliğinin değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.

2.1.3. Türklerde Futbol

Futbolun kökenleri araştırıldığında, Türklerin de ayakla oynanan ‘tepük’ isimli bir oyuna sahip oldukları görülmektedir. Kaşgarlı Mahmud Divan-i Lügat-it Türk adlı eserinin 323. Sayfasında Türklerin ‘Tepük’ adı verilen, ayakla oynanan bir oyunu oynadıktan bahsetmektedir. Tepük, ‘episkiros’ ve ‘harpastum’ oyunuyla benzerlik göstermektedir ve oyunda topun rolünün tıpkı o oyunlardaki gibi önemli olduğu bir durum söz konusudur. Tepük oyununda top, önceleri, oval biçimde dökülmüş kurşuna keçi kıla ile veya keçe ile sarılmaktayken, ilerleyen süreçte hafifletirilerek oyuna daha uygun biçime getirilmek amacıyla küre şeklinde kuzu tulumlarının hava ile şişirilmesiyle elde edilmiştir.

Tepük oyunu, alana dizilmiş mızrakların arasından topu ayakla geçirme prensibiyle oynanmaktaydı. Türk tarihinde Tepük’ün uzun yıllar boyu oynandığından bazı kaynaklarda bahsedilmiştir. Seyit Ali Ekber’in (16. yüzyıl) “Hitay-Name” eserinde Tepük hakkında yazılanlar şöyledir; “*Top oyunu Hitay’da (eski Çin) güzeller işidir. Topu ayakları ile vururlar, şöyle ki elini ol topa değdirmeye ve ol topu yere düşürmeye ve nazik ayak ve uçları ile dürde (ite), saklara (baldırlarıyla) ve usulsüz vurmak ve yere düşürmek ve daireden taşra (dışarı) çıkarmak vaki olmaz.*” Eserden de anlaşılacağı üzere Tepük, dairesel bir alanda oynanmaktaydı.

Konuya ilişkin olarak ‘‘Tarih-i Timur’’ adlı eserde de Timur döneminde, kuzu postlarının içinde doldurulmuş hava ile edilmiş toplarla, elle oynamanın ve alanı çevreleyen çizgilerin dışına topu çıkarmanın yasak olduğu Tepük oyunundan

bahsedilmiştir. Timur'un Tepük oyununu askerlerinin çevikliğine ve zindeliğine katkı sağlaması amacıyla önemseydiği de belirtilmektedir (Erdoğan 2008).

Şekil. 6. Osmanlı'da futbol (Kaynak: Taşağıl, 2003)

Futbolun Türk kültürüne girişi 19. Yüzyıl'ın son çeyreğidir. Bazı dini inanışların vesilesi ile futbol Müslüman Türkler tarafından rağbet görmemiş ve akabinde halkın oynaması da yasaklanmıştır (Acet 1997). Bu nedenle; futbol, Osmanlı'da gayrimüslimler ve yabancı uyruklu kişiler tarafından oynanmaktaydı. Futbolun o dönemlerde oynandığı iki şehir merkez şehir İstanbul'a uzakta bulunan görece daha rahat konumda bulunan Selanik ve İzmir'dir. 19. Yüzyıl'ın sonlarında futbolun taraftar bulduğu bu iki şehir, daha sonraları yasakların kalkmasıyla İstanbul'u da içine alan bir kültürün doğuşuna ön ayak olmuşlardır (Taşgın 2000).

Türkiye'de futbolun dönüm noktalarını özetlemek gerekirse;

- Türkiye'de günümüzdeki haliyle futbolun ilk oynandığı tarih 19. Yüzyıl'ın son çeyreği, Bornova
- İzmir'de İngilizlerin futbol kulübü kurması daha sonra İstanbul'da Moda ve Kadıköy'de bu kulübü takip eden diğer kulüplerin kurulması,
- İzmir karması ile İstanbul karmasının Türk topraklarındaki ilk futbol maçı, 1897
- Fuad Hüsnü Bey ve Reşat Danyal Bey'in ilk futbol kulübü Black Stocking (Siyah Çoraplar) adlı takımı kurması, 1901
- İngiliz ve Rumların beraber kurduğu Kadıköy Futbol Kulübü,
- İstanbul Futbol Ligi'nin kurulması, 1903
- Ali Sami Yen'in ilk resmi Türk futbol takımını, Galatasaray'ı kurması, 1905
- Galatasaray'ın ardından Beşiktaş ve Fenerbahçe'nin futbolda faaliyet göstermesi
- Türkiye'de futbolun gelişmeye başladığı dönem, 1908-1923
- Türkiye'de futbolun geliştiği dönemde Anadolu kulüplerinin futbolda faaliyet göstermeye başlaması,
- Cuma Ligi, Pazar Ligi, İstanbul Ligi gibi organizasyonların yürütülmesi,
- Mustafa Kemal Atatürk'ün önerisi, Ali Sani Yen'in başkanlığında Türk sporunun ilk teşkilatı Türk İdman Cemiyetleri İttifakı'nın kurulması, 1922

- Yusuf Ziya Öniş başkanlığında ilk futbol federasyonu 'Futbol Heyet-i Müttehidesi' kurulması, 1923
- FIFA'ya başvuru, FIFA'nın 26. Üyesi olarak Türkiye'nin kabul edilişi, 1923
- İlk milli maç; Türkiye-Romanya, 26 Ekim 1923
- Türkiye Milli Takımına yabancı antrenör getirilmesi, İskoç Billy Hunter
- 1924 Paris Olimpiyatlarına katılım, yurtdışında ilk resmi maç, Türkiye-Çekoslovakya
- İlk kez milli bir maçta düdüğü çalan hakem, Hamdi Emin Çap, 1924
- İlk kez hakemlik ve antrenörlük kursu açılması
- Türk Spor Kurumu'nun kaldırılmasıyla, futbolda devletin ağırlığını koyduğu dönem, 1938
- İlk kez Dünya Kupası'na katılım hakkı, 1950 Brezilya (Mali imkansızlıklar sebebiyle katılım sağlanmamıştır)
- Futbolda profesyonelliğin kabulü, 1952
- Dünya Kupası'na katılım, 1954 İsviçre
- Profesyonel Ligin kurulması, 1959
- Türkiye Kupası organizasyonu, 1962
- UEFA'ya tam üyelik, 1962
- 20. UEFA Genç Milli Takımlar Şampiyonası'nın Türkiye'de düzenlenmesi, 1967
- Galatasaray'ın Avrupa Kulüpler Şampiyonası'nda yarı final oynaması, 1989
- Şenes Erzik'in başkanlığında TFF'nin özerkleşmesi, 1992
- Şenes Erzik'in UEFA asbaşkanlığı görevine getirilmesi, 1994
- Naklen yayın gelirlerinin kulüplere havuz sistemiyle paylaşılması, 1996
- İlk kez Avrupa Futbol Şampiyonası'na katılım, İngiltere 1996
- UEFA kupasını Galatasaray'ın kazanması, Kopenhag 2000
- Avrupa Futbol Şampiyonası'nda Çeyrek Final, Amsterdam 2000
- Dünya Kupası üçüncülüğü, Güney Kore, 2002
- Avrupa Futbol Şampiyonası yarı final, İsviçre, 2008 (TFF, 2015)

Türk futbolunun kurumsallaştığı süreci anlatan bu liste, Türk futbolu açısından birçok kırılma anını ifade etmektedir. Gerek ulusal gerekse de uluslararası alanda verilen mücadele, Türkiye'yi futbolda tanınır bir hale getirmiştir. Bugün ülkemize bakıldığında futbol stadı olmayan şehir yoktur. Aynı zamanda 81 ilin tümünde futbol faaliyetleri sürmekte, amatör ya da profesyonel düzeyde kulüpler farklı liglerde mücadele etmektedir. Antrenörlük ve hakemlik kursları yoğun biçimde yapılmakta, amaca yönelik eğitim faaliyetleri TFF tarafından sürdürülmektedir. Futbolun Türkiye'de ağlarını genişlettiğini, genç yaşlı tüm kesimlere hitap edecek şekilde faaliyetler düzenlediği gözlemlenebilmektedir.

Futbolun kurumsallaşması sürecinde milyonlarca insanı etkisine alan iklimi, beraberinde büyük bir ekonomiyi, yaygın bir futbol ağını getirmiştir. Sürekli gelişen futbol,

insanların sosyal kimliklerinde belirleyici bir faktör haline gelen taraftarlığı ortaya çıkarmıştır. Bireylerin sosyal yaşamlarında önemli bir özelliği haline gelen futbol taraftarlığı, zaman zaman şiddet olaylarının başrol özelliğini de almaktadır, bu nedenle şiddet kavramının incelenmesi bu etkileşimin daha iyi anlaşılabilmesi için önem taşımaktadır.

2.2. Şiddet

Bu bölümde şiddet kavramı, türleri, nedenleri ile ilgili genel bilgiler verilmektedir.

2.2.1. Şiddetin Anlamı ve Etimolojisi

Şiddet kelimesinin kökeni Arapça'dır ve kökeni Şedd kelimesidir. Şedd kelimesinin özü abartılı davranış ve anormal davranışı içermektedir. Şiddet, Arapça'da 'sertlik', 'sıklık', 'peklik' gibi anlamlara gelmektedir.

Fransızca'da şiddet: "Bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eylemi, zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralama" olarak tanımlanmaktadır (Keleş 1996).

Şiddet; herhangi bir duygunun taşkınlığı, inandırma veya karşılıklı mutabakat yerine kaba kuvvet kullanma anlamlarını da taşımaktadır (Larousse1990).

Şiddet; bir tutumun, bir gücün veya kuvvetin değerlendirilmesi, sert davranışlarda bulunmak, sert tavırlar sergilemek, kaba kuvvet uygulamak şeklinde tanımlanmıştır (Acet 2001).

Türk Dil Kurumuna göre şiddet; "Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma." olarak tanımlanmıştır. Şiddet sözcüğü genel olarak, duygusal baskı durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, olgunun sertliğini, kötü ve sert davranışı, aksiyonu nitelendirir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti; "bireyin kendisine, başkasına, belirli bir topluluk veya gruba yönelik yaralama, ölüm, fiziksel ve duygusal zarar, bazı gelişim bozuklukları veya yoksunluklar ile sonuçlanabilen, tehdit ya da fiziksel güç kullanma" olarak tanımlamaktadır (WHO 2001).

Şiddet, daha geniş anlamda; öldürme, işkence, yaralama ve sertlik içeren eylem, savaş, baskı, kabahatlilik ve terörizm olarak da ifade edilebilir. Şiddette öz kavram güçtür. Bu nedenle şiddet denildiğinde ilk akla gelen bedensel ve eylemler dizisi olmaktadır. Ancak gücün şiddet olarak tanımlanabilmesi için birçok norm bulunmaktadır. Bu nedenle norm sayısı kadar şiddet şeklinin bulunduğu düşünülebilir (Michaud 1991). Şiddet, bir

yandan fiziki kuvvet ile diğerk tarafın vücut bütünlüğüne zarar verişise şekilde kullanılması ve öte yandan da yasaların ihlalidir.

Sosyolojik yaklaşıma göre şiddet; kültürel değerlerde kabul gördüğü ölçüde aktarılan; psikolojik yaklaşımda sosyal öğrenme ve ödül-ceza mekanizmaları ile biyolojik yaklaşımda ise hormonlarla ilişkilendirilerek içgüdüsel olduğı ileri sürülmektedir (Haskan 2012).

Şiddetin birçok tanımının temelinde; Kişilerin canını yakmak, öldürmek, yaralamak, maddi zarar amacıyla güç kullanmak, kanunlara aykırı fiziksel güç kullanımı, kanunlara aykırı gelmek adına güç kullanımı ya da tehdidi, evrensel ve ahlaki ilkelere aykırı biçimde fiziksel zarar, vandalizm, tahrip eylemleri, toplumsal sınırları aşan zorbalık eylemleri yatmaktadır. Bu sebeplerle dünyada şiddeti önlemeye yönelik birçok akademik çalışma yapılmakta, devletler şiddetin önüne geçmek için kurumlarıyla beraber çalışmaktadır.

2.2.2. Şiddet ve Türleri

Şiddet, tarih boyunca insanlığın en büyük problemlerinden biri olmuştur. Sadece 20. Yüzyılda, 87.500.000 kişi savaşlarda hayatını kaybetmiştir ve hayatını kaybedenlerden 33.500.000 kişi askeri personel iken 54.000.000 kişi sivildir (Brzezinski1993).

Bahsi geçen rakamlar 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyadaki nüfus patlamasını da göz önüne alarak problemin büyüklüğünü ortaya koymaktadır. Günümüzde birçok ülkenin nüfusunun kat be kat fazlası sadece savaşlarda yaşamını yitirmiştir. Savaşlar şiddetin boyutunu tüm çıplaklığıyla gözler önüne serse de şiddetin sadece savaş ortamında insanları tehdit ettiğini söyleyemeyiz. Şiddetin birçok türü günlük yaşamdan, devletler arası ilişkiye insan hayatını ve psikolojisini etkilemektedir, şiddetin var olduğı hiçbir yerde huzurdan, mutluluktan, iyilikten söz edemeyiz. Şiddetin mevcudiyetinin olduğı her alan bilimi, sanatı, sporu, toplumsal başarıyı etkisi altına almaktadır. Bu denli tahribat etkisi yüksek bir olguyu türleriyle incelemek gerekmektedir.

Tablo1. Şiddetin türleri (WHO 2014)

Şiddetin Türleri		
<p>Fiziksel Şiddet</p> <p>Bireyin, karşısındaki bireyin hareketlerini kontrol altına almak amacıyla; vücudunun bir bölümünü ya da bir nesneyi, karşısındaki bireyin fiziksel bütünlüğü bozmak amacıyla kullanmasıdır.</p>	<p>Cinsel Şiddet</p> <p>Bireyin, seksüel açıdan rızası olmayan kişilerle ilişki kurmak için çeşitli eylemlerde bulunmasıdır.</p>	<p>Duygusal Şiddet</p> <p>Bireyin, bir başka bireyi değersiz hissettirmek amacıyla çeşitli eylemlerde bulunmasıdır.</p>
<p>Psikolojik Şiddet</p> <p>Psikolojik şiddet, bireyin, bir başka bireyin korkularını ve zaafalarını kullanarak hareketlerini kontrol altına almasıdır.</p>	<p>Ruhsal Şiddet</p> <p>Bir bireyin dini, ruhani inanışlarını manipüle ederek başka kişiler üzerinde kontrol sağladığı durumlarda ortaya çıkmaktadır.</p>	<p>Kültürel Şiddet</p> <p>Bir bireyin örf, adet, gelenek, görenek açısından inandığı değerlerin manipülasyonu ile oluşmaktadır.</p>
<p>Sözel Şiddet</p> <p>Bireyin, bir başka bireye kullandığı yazılı ya da sözlü aşağılamaları barındıran şiddet türüdür.</p>	<p>Finansal Şiddet</p> <p>Bireyin rızası olmadan, bir başkası tarafından mali kaynaklarının kontrol altına alındığı durumlarda oluşur.</p>	<p>İhmal</p> <p>Bir bireyin yetki ve sorumluluğu bulunan bir kişi tarafından gerekli eylemlerde bulunmaması durumunda oluşmaktadır.</p>

2.2.2.1. Fiziksel şiddet:

Fiziksel şiddet; Kaba kuvvetin, bir tehdit, sindirme ve yaptırım aracı olarak kullanılmasıdır. Örnek olarak yaralayıcı aletlerle bir malın ya da bireyin bütünlüğünü bozmaya yönelik davranışlar olarak ifade edilebilir. Kısaca, kamu düzenini ya da bireyin fizyolojik veya psikolojik iyi olma durumunu tehdit edici biçimde kaba kuvvet kullanımınıdır.

- İtme
- Vurma, tokat ya da tekmeleme
- Kısma ya da yumruk
- Boğma
- Bıçaklama veya kesme
- Çekim
- Birine nesnelere atma
- Yakma
- Bir başkasına saldırmak
- Birisini bir yere kilitleme ya da alıkoyma
- Birisini öldürme gibi örneklerle ifade edilmektedir (Roberts, M. D. 2002).

Futbolda bu şiddet türünün örneklerine, taraftarlar arası kavgalar, statlarda bulunan koltuklara, tuvaletlere, tel örgülere verilen zararlar şeklinde rastlamaktayız.

2.2.2.2. Cinsel şiddet;

Karşı taraf üstünde kontrol ve güç oluşturmak amacı ile kişinin isteği dışında cinsel ilişkide bulunmak ya da zararlı cinsel davranışlara zorlamaktır. Cinsel kimlik üzerinden edilen hakaretlerden, bir kişiyi zorla ilişkiye sürüklemeye kadar geniş bir alanı kapsar.

- İzinsiz cinsel temas (öpme, dokunma)
- Cinsel ilişkiye zorlama
- Kişinin mahremiyetine müdahale
- Kişinin cinsellik konusunda bilgilenmesini engellemek
- Kişinin cinsiyetiyle alay etmek
- Hoş olmayan cinsel şakalar, yorumlar

- Teşhircilik (Godenzi 1989).

Şiddetin türlerinden biri olan cinsel şiddetin futboldaki izdüşümünde; cinsiyetçi, seksist küfürlerin tribünlerde koro halinde söylenmesi, sporculara, rakip taraftarlara, hakemlere, kulüp yöneticilerine yönelik mahremiyete yönelik hakaretleri örnek olarak verebiliriz.

2.2.2.3. Duygusal şiddet;

Duyguların bir baskı unsuru olarak kullanılması amacıyla istismarıdır. Duyguların bir yaptırım aracı olarak kullanıldığı, tehdit için gerekli imkanları sağladığı durumlarda açığa çıkar.

- Karşılıklı ilişkide yaşanan problemlerde tek yönlü suçlama
- Sessiz kalma
- Bir başka kişinin ailesiyle ya da arkadaşlarıyla görüşmesine mani olmak
- Bir başka kişinin eşyalarını tahrip etmek
- Kıskançlık
- Kişilerin davranışlarını aşağılamak
- Kişileri korkutarak davranışlarını kontrol altına
- Tehdit
- Kişiyi terk etmek (Thompson 1996).

Tribünlerde, duygusal şiddeti barındıran eylemlere, duygusal olarak anlamı bulunan desteklenen kulübün ürünlerine karşı saldırganlık, tehdit gibi örneklere rastlamaktayız.

2.2.2.4. Psikolojik şiddet:

Bireyin fizyolojik bütünlüğünden ziyade ruhsal olarak iyi olma durumunu tehdit eden şiddet türüdür. Psikolojik şiddet genellikle tutarlı biçimde kendini göstermektedir.

- Kişiyi ayrılmakla tehdit etmek
- Bağırma
- Uygunsuz biçimde kişilerin davranışlarını kontrol etme
- Kişiyi yok saymak
- Kişiyi zarar vermekle tehdit etmek
- Yetişkin bir bireye çocukmuş gibi davranmak
- Şiddetle tehdit
- Dedektiflik

- Kişinin kendi kararlarına müdahale
- Kişinin telefon, internet erişimi engellemek
- Kişiyi sosyal hayattan izole etmek
- Kişinin kendisine zarar vereceğine yönelik tehditleri fiziksel şiddet türünün örnekleridir (Donald 1994).

Bu türün örneklerine, taraftarların hem kendi tribün grupları içerisinde hem de diğer gruplarla girdiği etkileşimlerde rastlayabilmekteyiz. Özellikle grup hiyerarşisinin sağlanmasında şiddetle tehdit, gruba uyma davranışının sağlanması amacıyla liderlerin kişilerin kararlarına müdahalesi örnek olarak verilebilir.

2.2.2.5. Ruhsal Şiddet

Bir bireyin dini, ruhani inanışlarını manipüle ederek başka kişiler üzerinde kontrol sağladığı durumlarda ortaya çıkmaktadır.

- Bireyin dini ve ruhani seçimlerini manipüle etmek
- Başka bir kişi üzerinde dini ve ruhani olarak baskı yapmak
- Bir kişinin dini ve ruhani değerlerini aşağılamak
- Bireylerin dini ve ruhani inanışlarını çıkar amaçlı kullanmak ruhsal şiddet türünün örnekleridir (James 2004).

Farklı takımların arasındaki rekabetin temelinde yatan faktörler Celtic-Glasgow Rangers rekabetinde olduğu gibi dini sebeplere dayanabilmektedir.

2.2.2.6. Kültürel şiddet

Bir kişi kültürünün, dini inançlarının veya geleneğinin parçası olan uygulamaların bir sonucu olarak zarara uğradığında kültürel şiddet oluşur.

- Taşlama
- Sürgün
- Cinayet
- Linç kültürel şiddet türünün örnekleridir (Galtung, 1990).

2.2.2.7. Sözel şiddet;

Sözel ifadelerin, korkutma, kontrol veya cezalandırma amacı gözetilerek kullanımınıdır. Kişilerin değer verdiği objelere veya kişilere düzenli biçimde alayın, hakaretin söz konusu olduğu şiddet türü olarak örneklendirilebilir.

- Bir kişinin geçmişteki hatalarını hatırlatmak

- Olumsuz beklentileri ifade etmek
- Güvensizliği dile getirmek
- Kişiyeye ya da ailesine şiddet uygulama ile tehdit
- Yalan
- Hakaret
- Küfür
- Önemli bilgileri ifşa etmek
- Bir kişiyeye ölüm hakkında konuşmak
- Bir kişiyeye değersiz olduğunu söylemek (Evans1992).

Sözel şiddet, futbol tribünlerini dolduran taraftarlar tarafından en sık rastladığımız şiddet türüdür, rakip takımlara, taraftarlara, sporculara, yöneticilere, federasyona, hakemlere sarfedilen toplu ya da bireysel tezahüratlar örnek verilebilir.

2.2.2.8. Finansal şiddet:

Ekonomik kaynakların sistematik bir biçimde başka kişiler üzerinde yaptırım, tehdit ve kontrol amacıyla kullanılmasıdır.

- Kişinin bir başka kişinin eğitim programlarına katılımını engellemesi
- Kişileri evinin dışında çalışmaya zorlamak
- Kişilerin evde ya da okulda çalışmasını engellemek
- Kişilerin finansal seçimlerini reddetmek
- İlegal şekilde kişilerin parasını kontrol etmek
- Kişinin gelirlerini illegal biçimde hesaba geçirmek
- Kontrol altında olan para hakkında ortaklara yalan konuşmak
- Erişim izni olmayan banka hesaplarına erişim sağlamak
- Vergi kaçırmak
- Ortakların bilgisi dışında mal satışı
- Yasal evraklara müdahale ile haksız kazanç sağlamak
- Ekonomi ve hukukun izni dışında getiri sağlamak
- Faturaları ödememek
- Mektupları izinsiz okumak
- Evinde yaşadığı kişinin masraflarına ortak olmamak
- Kişilik haklarının ihlali (Adams 2008)

Kulüp yöneticilerinin finansal yapıyı kontrol ederken aldığı bir takım kararlar, finansal açıdan kulübü ve dolayısıyla da taraftarları etkileyebilmektedir. Vergi kaçırma nedeniyle sporculara açılan davalar, usulsüz transferler, vergi tahakkukları, halka açık spor kulüpleri hissesi üzerinden yapılan manipülasyonlar, taraftarlar ile kulüp yöneticileri arasında şiddet altyapısının kurulmasına sebebiyet verdiği düşünülebilir.

2.2.2.9. İhmal

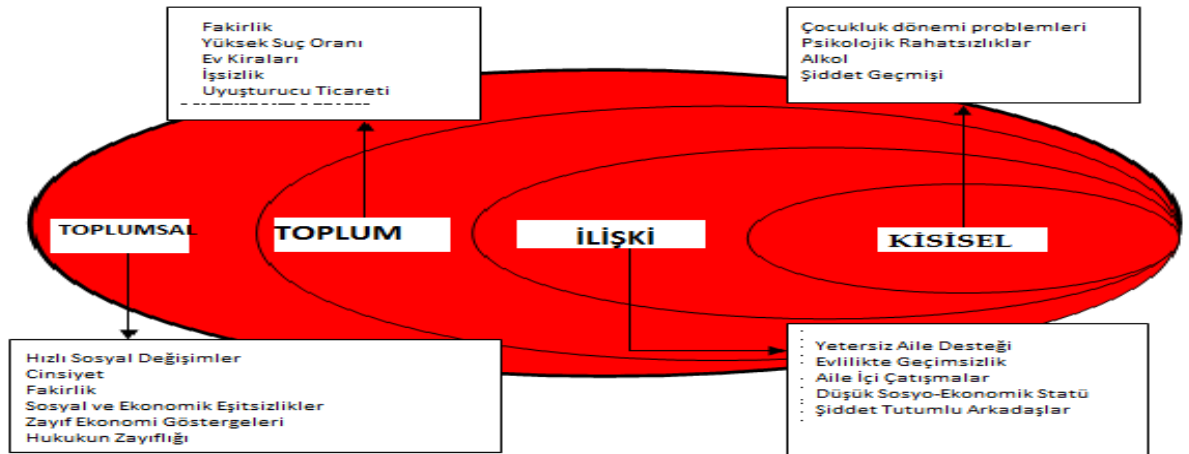
Bir bireyin yetki ve sorumluluğu bulunan bir kişi tarafından gerekli eylemlerde bulunmaması durumunda oluşmaktadır.

- Sorumlu olunan kişinin temel ihtiyaçlarını karşılamamak
- Yardımcı olunması gereken durumlarda yardımcı olmamak
- Kamuya terk etme ihmal türündeki şiddetin örneklerindedir (Theoklitou 2012).

Bireylerin şiddet davranışına başvurma nedenleri, yukarıda türleri verilen şiddet olgusunun değerlendirilmesi hususunda önem arz etmektedir.

2.2.3. Şiddetin Sebepleri

Bireyleri şiddet davranışına iten faktörler, psikolojik ve toplumsal sebeplere dayanmaktadır. Psikolojik açıdan, çocukluk döneminde yaşanan problemler, psikolojik rahatsızlıklar, evlilikte yaşanan geçimsizlikler ve alkol ya da uyuşturucu kullanımı şiddete sebep olan kişisel faktörler arasında gösterilmektedir. Şiddete yönelten toplumsal faktörler ise, ekonomik durum, suç oranların yüksekliği, hızlı toplumsal değişimler, sosyal adaletin dengesizliği ve adalet sisteminin yetersizliğinden kaynaklanabilmektedir (WHO, 2015). Aşağıda Dünya Sağlık Örgütü tarafından şiddetin sebeplerine ait sebeplerin belirtildiği şekil yer almaktadır.

Şekil.7. Şiddetin sebepleri (Kaynak: WHO)

Şiddete eğilim gösteren kişilerin ortak özellikleri ise şu şekilde belirtilmiştir;

- Korku
- Objelere ya da bireylere karşı kaybetme korkusu
- Endişe
- Bireylerin duygularını manipüle etme
- Bencillik, agresif tavır sergileme
- Kişisel beklentilerini çok fazla önemseme
- Hayalci beklentilere sahip olma
- Alınganlık gösterme
- Özgüven problemleri
- Problemlerin kaynaklarını yansıtmama
- Başkalarını suçlama
- Kişilikten uzaklaşma
- İnkâr
- Haksızlığın kaderleri olduğuna inanma
- Ani duygusal değişimler (Kaya 2005)

Şiddetin sebepleri ile şiddet eğilimi gösteren bireylerin özellikleri kişisel ve toplumsal faktörlerin etkisiyle davranışa dönüşebilmekte, maddi-manevi kayıpların yaşanmasına sebebiyet verebilmektedir. Şiddet kavramının incelendiği bir ortamda saldırganlık olgusunun da beraberinde geldiğini söylemek mümkündür. Şiddetin saldırganlık ile olan bağıntısı ve farklarını incelemek, kişisel ve sosyal açıdan problem teşkil eden olguların daha açık biçimde incelenmesine olanak sağlayacaktır.

2.3. Saldırganlık

Bu bölümde saldırganlık kavramının etimolojisi, şiddet ile arasındaki farkları, saldırganlığın kuramları ile konu gereği futbolda saldırganlığın sebeplerine yönelik bilgiler sunulmuştur. Şiddet ve saldırganlık arasındaki ilişkinin futbol ve dünyasına yansımalarının altında yatan faktörlerin incelendiği bölümde, futbol ve saldırganlık ilişkisine yer verilmiştir.

2.3.1. Saldırganlığın Anlamı

Saldırganlığın şiddetten ayrı biçimde ele alınmasının sebebi, saldırganlık ve şiddet kavramlarının anlam açısından fark teşkil eden noktaları olmasıdır. Saldırganlık aktif,

fiziksel bir şiddet olabileceği gibi; pasif, sözel ya da başka bir biçimde de ortaya çıkabilir. Şiddet, anlam bakımından daha özgül ve genellikle hiçbir şekilde sosyal olarak meşru görülmeyen, fiziksel olarak zarar veren saldırıları anlatmak için kullanılmaktadır (Kayaoğlu 2000).

Freud “insanın kendine yönelik olan yıkıcı eğilimlerinin dış dünyadaki nesnelere çevrilmesi” olarak anlatır.

Saldırganlık TDK sözlüğünde 1. Saldırgan olma durumu, 2. Saldırgan bir biçimde davranma, 3. Bireyin kendi düşünce ve davranışlarını dıştaki direnmelere karşı, zorla karşısındakine benimsetme çabası olarak tanımlanmaktadır (TDK 2015).

Saldırganlık: “Hâkim olmak, yenmek, yönetmek amacıyla güçlü, şiddetli, etkili bir hareket, fiil, işlem: bir işi bozma engelleme, boşa çıkarmaya karşı düşmanca, yaralayıcı, hırpalayıcı veya tahrip edici (yıkıcı, yok edici) amaç taşıyan bir davranış” olarak tanımlanır (Erten ve Ardalı 1996).

Bandura; ‘*Kişisel zarar verme veya mülkün hasara uğramasıyla sonuçlanan davranış*’, Scherer, ‘*bazı türlerin diğerine zarar verme niyetli davranışı*’, Baron, ‘*açmaya çalışan diğer canlılara zarar verme ve hasara uğratma hedefine yönelmiş davranış*’ Byrne, ‘*diğerlerine zarar vermenin bazı niyetli eziyet türleri*’ olarak tanımlamıştır.

Saldırganlık temel olarak;

- Birine fiziksel ya da psikolojik yolla kasıtlı ve amaçlı bir şekilde zarar verme eylemi,
- Toplumda var olan kural ve normları tahribata yönelik yoğun şiddet uygulama,
- Akademik, spor, sosyal ve iş yeri yaşamında zararlı davranışlarda bulunmayla örneklendirilir.

Saldırganlık üzerinde birçok akademik çalışma bulunan, tarihte yaşamış ünlü düşünürler tarafından mesele edinilmiş bir olgudur. Saldırganlığın boyutları ve sebepleri farklı yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılmıştır.

2.3.2. Saldırganlık Kuramları

Saldırganlığın anlam ve önemini, kaynaklarını daha geniş anlamıyla ele almak amacıyla çeşitli saldırganlık kuramları ifade edilmiştir. Bu bölümde saldırganlık kuramlarını dışsal, içsel faktörler ve bireysel ayrılıklar açısından değerlendiren bilgilere yer verilmiştir.

2.3.2.1. Saldırganlığın Nedenlerini Dışsal Faktörlere Bağlayan Kuramlar

Bu bölümde saldırganlığı dışsal faktörlere bağlayan, engellenme ve sosyal öğrenme kuramları hakkında bilgi verilmiştir.

2.3.2.1.1 Engellenme-Saldırganlık Kuramı

Engellenme ve saldırganlık kuramına göre, saldırganlık eylemine sebep olan şey, engellenme eylemi değil, engellenme nedeniyle bireyde oluşan olumsuz duygulardır. Engellenme; kişide, düşmanlık, öfke ya da rahatsızlık yaratmakta, bu duygular da bireyin saldırganlık ile ilgili yaşantıları ve saldırganlıkla bütünleşmiş fiziksel reaksiyonları harekete geçirmektedir. Bu süreç; bireyin saldırgan bir davranış göstermesine zemin yaratsa da davranışın gerçekleşmesi çevresel koşullara bağlıdır. Örneğin; çevrede saldırgan davranışı destekleyici herhangi bir nesne ya da bir başka saldırgan kişi varsa, saldırgan davranışın gerçekleşme ihtimali yüksektir (Feldman1998) . Kuramın saldırganlık davranışının gerçekleşme süreci Şekil 8’de gösterilmektedir;

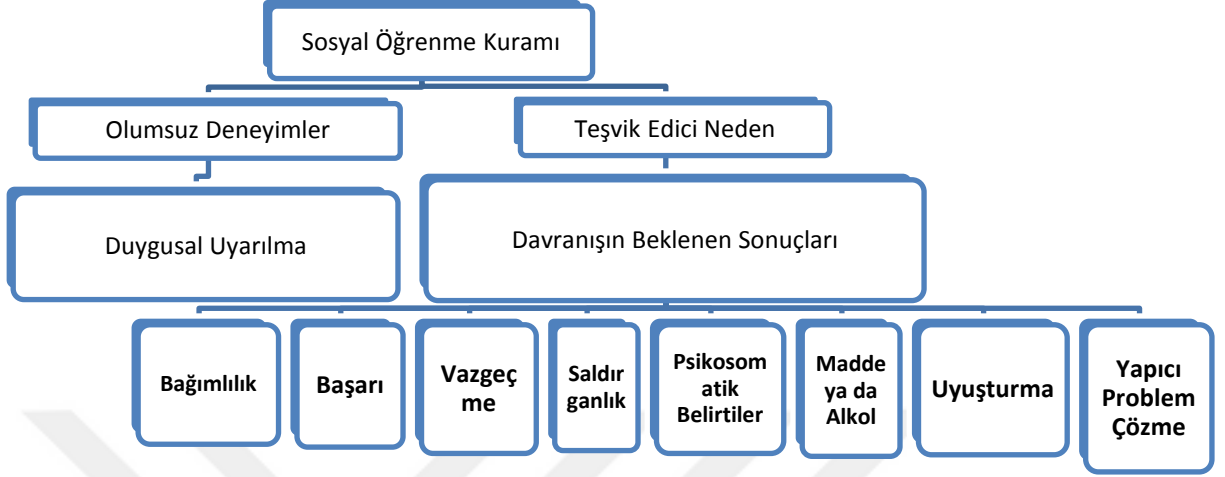

Şekil. 8. Saldırganlık Davranışının Gerçekleşme Süreci (Kaynak: Myers)

2.3.2.1.2 Sosyal Öğrenme Kuramı

Bandura, saldırganlığın model almayla ya da çocukluktaki tecrübelerden öğrenilen bir davranış olduğunu ifade etmiştir. Sosyal öğrenme kuramı, saldırgan davranışların gelişimini ve hangi koşullar altında ortaya çıktığını açıklamaya çalışmaktadır; bu şekliyle de engellenme-saldırganlık kuramından daha kapsamlı görünmektedir (Bandura 1994). Engellenen birey, başka kişilerden yardım ya da destek isteyebilir, bu durumlarda birey; geri çekilme, başarı davranışı gösterebilir aynı zamanda psikosomatik davranışlar

sergileyebilir, alkol ya da uyuşturucu kullanabilir ya da bu engelleri aşmak için aşırı çaba gösterebilir (Bandura1973).

Şekil 9. Sosyal öğrenme kuramı (Şahin 2003).

Bandura'ya göre saldırgan davranışın ortaya çıkması bazı faktörlere bağlıdır;

1. Saldırgan davranışlara çocukluk döneminde maruz kalmak
2. Bireysel hedeflere saldırgan davranış yoluyla varmak
3. Saldırgan davranışın ardılı olarak gelen pekiştirme.
4. Kişilik, sözel olarak cesaretlendirme ve önemli değerlerinin varlığı gibi; psikolojik, sosyal ve çevresel faktörler.

2.3.2.2. Saldırganlığın Nedenlerini İçsel Faktörlere Bağlayan Açıklamalar

Bu bölümde saldırganlığı içsel faktörlere bağlayan, içgüdü, biyolojik-genetik ve sosyo-biyolojik kuramlar hakkında bilgiler verilmektedir.

2.3.2.2.1. İçgüdü Kuramı

İçgüdü kuramları saldırganlıkla ilgili ilk kuramsal gelişmedir. Bu kuram; saldırgan davranışı insan ve hayvan doğasının temelinden gelen, genetik kökene dayandırılan içgüdüsel bir eylem olarak görmektedir. Freud'un psikanalizi dikkate alarak geliştirdiği bu kuram, insanların çiftli bir içgüdü yapısı olduğunu savunur. Bu düşünceye göre, kişinin davranışı iki güç tarafından yönetilir. Bunlar, eros yani yaşam içgüdü ve 'thanatos' denen ölüm içgüdüdür. Eros, bireylerin haz araması ve isteklerinin gerçekleştirilmesine olanak

sağlarken, thanatos benliğın yıkımına olanak sağlar. Bu iki içgüdü bireyde sonsuz psikolojik çatışma durumu yaratır. Bu çatışma ancak yıkıcı gücün, bireyin kendisinden diğer bireylere yansıtmasıyla çözümlenebilir. Bu sayede birey saldırgan davranış sergileyerek psikolojik dengesini korur. Bu kurama göre, saldırganlık insanın özünden gelmektedir ve kontrolünün dışındadır (Mummendy 1996).

2.3.2.2.2. Biyolojik-Genetik Yaklaşımlar

Saldırganlığı biyolojik-genetik açıdan ele alan yaklaşımlar, saldırgan davranışın gerçekleşmesinde organizmanın bazı yapılarının rolü olup olmadığını araştırmaktadır (Şahin, 2003). Bu yaklaşımda beynin bazı bölgeleri, insanın kromozom yapısı, hormonların saldırgan davranıştaki rolüne yönelik fikirler sunulmaktadır. Bu düşüncelere paralel olarak, saldırganlık ve kromozom ilişkisi incelenmiş ve erkeklerde fazla olarak bulunan Y kromozomunun saldırganlığa sebep olduğuna dair bulgular saptanmıştır. Aynı şekilde beyin ve saldırganlık ilişkisine yönelik çalışmalarda beynin hipotalamus, mesensefalon ve amigdala bölgelerinin uyarımı saldırgan davranışların gerçekleşmesinde rolü olduğuna dair bulgular saptanmıştır (Tiryaki 2000).

2.3.2.2.3. Sosyo-Biyolojik Yaklaşım

Sosyo-biyoloji, sosyal davranışın biyolojik daha temelli olarak ele alındığı disiplinlerarası bir çalışmadır. Sosyo-biyoloji sosyal davranışları canlıların evrimi ile açıklayan bir yaklaşım biçimidir. Bu yaklaşıma göre saldırganlık genetik temellidir ve evrim sürecinin sonucudur. Sosyo-biyolojik yaklaşıma göre, saldırganlık hayatta kalma ve dolayısıyla genleri bir sonraki kuşağa aktarma açısından önem taşıyan davranış örüntülerinden bir tanesidir (Cirhinlioğlu, 2001).

2.3.2.3. Saldırganlığı Bireysel Ayrılıklar Açısından Ele Alan Görüşler

Bu bölümde saldırganlığı bireysel ayrılıklar açısından ele alan görüşler hakkında bilgiler verilmektedir.

2.3.2.3.1. A Tipi Davranış Örüntüsü

A tipi davranış örüntüsüne yatkın kişiler, rekabeti seven, mesleğine ya da edindiği işe ve zaman mefhumuna karşı obsesif davranışlar sergilemektedirler. Bu bireyler diğer yandan, tezcanlı, agresif yapıdadırlar. Haddiden fazla güdüye yönelimleri vardır ve bunun yanında birçok kişi en kısa sürede başarmak istemekte idiler (Griffin, 1992). Zaman yönetimleri konusunda başarısız olmakla beraber, zaman konusunda yaşadıkları sıkıntılar

nedeniyle (Aytaç 2002) Tatilde dahi hareketsizliği sevmez, çabuk olmayan insanlara çok kızar ve oldukça yoğun çalışır. Mesai arkadaşlarından da beklentisi budur. Kendini sürekli enerjik hisseder. Beklemeye tahammülü yoktur. A tipi bireye karşı açık olunması, hoşgörü gösterilmesi, güveninin kazanılması, anlamsız rekabete girilmemesi bu tip kişilerle ilişkide yararlı olacaktır (Turul 2000). Bu davranış yapısındaki bir bireyin aceleci tavırlarının çabuk bir şekilde kızacağını, agresif tavırlar sergileyebilecek kapasiteye sahip olduğu da düşünülmektedir.

2.3.2.3.2. Kontrol Odağı İnancı

Kontrol Odağı İnancı, bireylerin geçmişlerindeki pekiştirici yaşantılarına dayalı olarak davranışlarının sonuçlarını kendi kontrollerine veya kendi dışındaki odakların (örneğin, şans, kader, tanrı, vb.) kontrollerine bağlamaları sonucu oluşan bir özelliktir. İnsanlar çevreleri ile ilişkileri düzenleme ve inançlarını kontrol etme açısından iki gruba ayrılırlar.

- a) **İçsel Kontrole İnanma:** İnsanların, başlarına gelebilecek iyi ve kötü olayları kontrol edebileceğine inanmalarındır.
- b) **Dışsal Kontrole İnanma:** İnsanların, başlarına gelebilecek iyi ve kötü olayların kendi kontrolleri dışında olduğuna inanmalarındır. Araştırmalar içsel kontrole inanan insanların, dışsal kontrole inanan insanlara nazaran, saldırgan davranışlarda bulunma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermiştir (Halloran 1999)

2.3.2.3.3. Duyguların Kontrolü

- a) **Aşırı kontrollü saldırganlar:** Duygularını aşırı ölçüde kontrol altında tutan ve saldırganlık duygularını kolay kolay ifade etmeyen kişilerdir.
- b) **Aşırı kontrolsüz saldırganlar:** Saldırganlık duygularını hiç kontrol etmeyen, en ufak bir nedenle bu saldırgan duygularını eyleme döken kişilerdir.

2.3.2.3.4. Ağır ruhsal bozukluklar

- Saldırgan davranışların meydana gelmesinde bir takım patolojik rahatsızlıklar da etkili olmaktadır. Bunlar;
- Şizofreni,
- Paranoid bozukluklar,

- Antisosyal ve sınır kişilik bozukluğu

Futbol taraftarlığının saldırganlık ve şiddet davranışlarına eğilimi, bu davranışa sebep olabilecek faktörlerin değerlendirilmesi, taraftarlık ile şiddet ve saldırganlık davranışları arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılabilmesi için gereklidir.

2.4.Futbolda Saldırganlık ve Şiddet

Bu bölümde seyirci, taraftar kavramı ile futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık olaylarının incelenmesine yönelik bilgiler sunulmuştur. Taraftarlığın psikolojisine yönelik kavramsal çerçevenin sunulması ile sosyal ve spor alanlarında önemli etkinliği bulunan taraftarlığın boyutlarını incelemek amaçlanmıştır.

2.4.1. Seyirci

Seyirci, bir spor olayını tribünde ya da görsel medya yoluyla izleyen kişilere verilen isimdir (Guttman 1986). Başka bir tanıma göre ise çıkarı aynı olan ve bir spor müsabakasına yönelik aynı duyguları hisseden, organize edilmemiş, spontane biçimde bir araya gelmiş insan grubuna seyirci denmektedir (Arıkan 2000). Futbol müsabakaları en çok seyirci çeken organizasyonlardır. On binlerce insanın bir araya gelip gerek tribünlerden gerek görsel medya yoluyla takip ettiği futbol müsabakaları her birey için farklı anlamları ifade etmektedir. Her bireyin spor müsabakalarına bilet satın alarak yerinden izlemesi farklı güdülerden kaynaklanmaktadır (Gencer 2012). Bu güdüler kişilerin duyduğu aidiyetin yoğunluğunu, müsabakaların bir parçası olması arzusunu, sosyalleşmeden, estetik gereksinime, topluma, oyuncuya, antrenöre kadar kişiyi seyirci olmaya yönelten faktörlerin altında yatan temel nedenleri ortaya koymaktadır. Farklı güdülerle müsabakalara seyirci boyutunda katılım sağlayan bireylerin taraf haline gelmesi başka bir boyutta incelenmektedir.

2.4.2.Taraftarlık Kavramı

Bir spor kulübüne bağlı, spor kulübüyle ilgilenen, spor kulübünü destekleyen bireyler için kullanılır. Sosyolojide; "Türk popüler futbol kültürünün, toplumun mikro-ekonomik bir temsilini ve yeniden kuruluşunu ifade eden bir cemaat türü" şeklinde ifade edilmektedir. Taraftarlık, taraf olma, yani bir takıma karşı eğilim gösterme, onu destekleme, o takımın davranışlarına taraf olma, sempati duyma olarak da açıklanabilir. "Bir taraftar için tuttuğu takımın işlevi, bir referans grubu olarak görülmekte ve onun başarısı, kendisi için bir tür güven ve iftihar duygusunun kaynağı olmaktadır" (Özbaydar 1983).

Taraftarlar, tuttıkları takımın başarısını içselleştirmekte ve bireysel mutluluklarına etki eden bir faktör olarak görmektedirler (Acet 2006). Taraftarlığın kişiler üzerinde iki farklı etkisi vardır; birincisi kişileri bir gruba, yere ait olmasına olanak sağlaması, ikincisi ise normal şartlarda toplum tarafından kabulü mümkün olmayan davranışların taraftarlık kavramı ile ilişkilendirilerek hoş görüye imkan tanınmasıdır. Bu bağlamda; “Bireyin takım tutmasının sebebi, insanlardaki kimlik arayışı ile kimlik vaadidir” (Acet 2006). Sosyal hayatta sahip olduğu kimliği ile ulaşamadığı başarı ve saygınlığa taraftarlık vasıtasıyla ulaşabildiklerini düşünmektedirler.

Karşıt grupların yanı seyirci çokluğu veya azlığı bakımından eşit olmadığı durumunda güçsüz olan tarafların saldırılma beklentisi yüksek olmaktadır. Ama saldırı istekleri düşüktür. “Güçlü gruplarda ise saldırı isteği yüksek ve saldırılma beklentisi düşük olmaktadır” Bu durumlarda güçlü seyirci tehdidine güçsüz seyirci karşılık vermeyip boyun eğresine zorlayıcı davranışlara gerek duymadan güçlü grubun tezahürat ve sloganlarını istemeyerek dinleyip kendi sevinç ve üzüntülerini büyük grubu tahrik etmeden sürdürecektir”(Hortatçu 1998).

Bireyleri taraftar olmaya götüren süreçte özdeşleşme kavramı ön plana çıkmaktadır, özdeşleşmenin bireyin davranışları üzerine etkisinin anlaşılması, taraftarlık psikolojisinin de daha iyi anlaşılmasına olanak sağlayabilecektir.

2.5. Sporda Özdeşleşme Kavramı

Bireyler ve özellikle küçük yaştaki çocuklar, çevrede yer edinmek ve rol kazanmak adına benliklerine idol objelere gereksinim duymaktadırlar. Bu objeler genellikle kendilerine en yakın kişilerden yani aile bireylerinden oluşur. Objeler bir ya da birkaç kişiden oluşabilir. Çocuk ve gençler örnek aldığı kişilerin davranışlarını içselleştirirler. Bireyler özdeşleştiği bireye benzemeye özendiğinde, kendine anlamlı bir amaç bulmaktadır, bu anlamlı amaç bulma sürecine de özdeşleşme denmektedir. Bu süreç bireylerin toplumsallaşma sürecinde ve davranışların meydana gelmesi sürecinde bireylerin yaşamlarında önemli yer tutmaktadır (Köknel, 1996) Özdeşleşme 12-18 yaşları arasında kesinliğe kavuşmaktadır. Çocuk ve gençlerin gelişimleri arttıkça özdeşleşme objeleri dışarıda ararlar. Çocuk ve gençler genellikle medyatik kişilere, sporculara, öğretmenlere, spor kulüplerine, dini liderlere ve siyasi liderlere benzemeye çalışarak özdeşleşme sürecini başlatırlar (Erkal ve diğerleri1998). Sosyal statü kazanmada özdeşleşme önemli bir etkidir. Özdeşleşme kavramı genellikle olumlu olarak anlaşılrsa da

özdeşleşilen objenin olumsuz tutum ve tavırları olumsuz sonuçları da beraberinde getirebilmektedir.

2.5.1. Kişi-Kişi Özdeşleşmesi

Kişi-Kişi özdeşleşmesi bireyin başka bireyle özdeşleştiği durumu ifade etmektedir. Bu özdeşleşme türü yaşça küçük bireylerde daha yoğun gözlemlenmektedir. Örneğin, bir çocuğun futbol oynarken bir sporcunun ismini ifade ederek sevinmesi, odasına bir şarkıcının posterini asması, medyatik bir kişinin giyim tarzını benimsemesi bu özdeşleşmenin ifadesi olarak görülebilir. Bir bireyin, bir sporcuyla özdeşleşmesi, özellikle gençlik dönemlerinde daha kolay olmaktadır (Erkal ve diğerleri 1998).

2.5.2. Kişi-Küme (Takım) Özdeşleşmesi

Kişi-Küme özdeşleşmesi bireyin bir gruba, topluluğa benzemeye, özenmeye başladığı durumu ifade eder. Örnek olarak, bireylerin futbol takımlarıyla, siyasi partilerle özdeşleşmesi, bu gruplara paralel davranışlarda bulunması verilebilir. Bu kişiler özdeşleştikleri toplulukların içerisinde buldukları durumdan psikolojik olarak etkilenilmekte, başarılı durumlarda başarıyı kendileri elde etmişçesine iftihar duyabilmektedirler. Bu özdeşleşme türü, toplumsal gücü olan topluluklar ile bireylerin arasında köprü kurmayı sağlamakla beraber bireylerin toplumsallaşma sürecine de katkı sağlamaktadır (Özbaydar 1983).

2.5.3. Küme-Küme Özdeşleşmesi

Küme-Küme özdeşleşmesi bir grup ya da topluluğun diğer bir grup ya da toplulukla özdeşleşmesi durumunu ifade eder. Örnek olarak, bir futbol takımının A kadrosuna özenen, benimseyen genç takımının, tıpkı A takım gibi başarılarla karşı istenç sergilemesi verilebilir. Bu gibi durumlarda örnek alınan objelerin olumlu tutum, davranışları ve başarıları, özdeşleşen gruba da ilham olmaktadır, olumsuz durumlarda da bu etki olumsuz olarak karşımıza çıkabilmektedir.

2.5.4. Kişi-Kültürel Sportif İmge Özdeşleşmesi

Bu tür özdeşleşme, bir kişinin herhangi bir sportif, ulusal, yöresel, evrensel simge ile özdeşleşerek sportif alana katılımıdır. Örneğin; özdeşleşme sürecini değişik çevrelerde olumlu biçimde tamamlayamayan kişi, özellikle genç veya taraftar olarak bu süreci yeniden yaşar. Kişi, tuttuğu kulüp, taktığı rozet, taşıdığı renkler, forma, arma, millî marş, bayrak, ulusal basın fikri, attığı sloganlar, şarkılar ve sözlerle bir gruba bağlı olmanın güvenini duyar. O grubu benimseyerek kişiliğini "hiç" olmaktan kurtarır. Kendisini grubun

bir üyesi olarak görüp toplumda rolü ve yeri olduğuna inanır. Tuttuğu takımların kültürel ve sportif imgeleriyle özdeşleşir (Voigt 1998).

2.6. Taraftar Tipleri

Bu bölümde gerek spor pazarlamasındaki süreçleri yönetmek açısından gerekse de sosyo-psikolojik açıdan toplumsal davranışlar hakkında bilgi alma fırsatı sağlayan futbol taraftarları kategorilendirilmiştir.

2.6.1. Mekancı Taraftarlar

Müsabakalarda stadın aynı yerinde otururlar. Görüş açısı, konumun tuvaletlere, büfelere uzaklığı onlar için önemsizdir. Başka bir yerde maç izlemekten hoşlanmazlar. Kendilerine belirledikleri yerlerin dolu olması durumunda kendilerini iyi hissetmezler ve oraya en yakın yerde müsabakayı izlemeye devam ederler. Bu taraftarları, taraftar gruplarının seçmiş olduğu ya da bu gruplara yönetimler tarafından tahsis edilmiş yerlerdeki taraftarlarla karıştırmamak gerekir. Mekancılar genellikle her iç saha maçında uzun süreden beri o çevreyi paylaşan kişilerle sosyalleşirler. Destekledikleri kulüp hakkında yorumlar yaparlar ancak günlük yaşamlarında tribünde paylaştıkları çevredeki kişilerle ilişkileri yoktur (Acet 2001).

2.6.2. Geçici Taraftarlar

Devamlılık göstermeyen, belirli dönemlerdeki belirli organizasyonlarda taraftarlık özelliği gösteren ancak bunu sürekli halde yaşamayan taraftarlardır. Geçici taraftarı ayıran özellik dönemsel biçimde taraftarlık özelliği göstermeleridir. Örneğin, ülkesinin futbol kulüplerinin başka ülkelerin futbol kulüpleriyle UEFA Şampiyonlar Ligi, UEFA Avrupa Ligi gibi organizasyonlarda yaptığı müsabakalarda veya ülkesini temsil eden milli futbol takımının Dünya Kupası, Avrupa Futbol Şampiyonası gibi tüm dünya gündemini etkisi altına alan büyük organizasyonlarda destekleyen taraftarlardır. Organizasyonun etkisinin azalmasıyla beraber coşkularını kaybetmeye başlarlar ve futbola karşı ilgisiz bir tavır takınmaya devam ederler. Futbol hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmayıp, futbol gündemini genel olarak takip etmezler (Or, 2009).

2.6.3. Bahisçiler

Futbol maçlarına sadece bahis, kumar ekseninde anlam yüklerler. Onlar için amaç; taraflarına bahis oynadıkları takımın kazanmasıdır. Oynadıkları bahis yönünde müsabakada taraf tutarlar. Müsabakanın seyri taraftarlık yoğunluğunu belirler, bahis sonuçlandıktan sonra herhangi bir aidiyet duygusu beslemezler. Herhangi bir futbol

kulübünün taraftarlarını o takımı desteklemeye yönelten nedenlerden hiçbirine sahip olmadan, bahis süreci boyunca onlar kadar ateşli biçimde destekçisi olurlar ve de bahisleri yönünde kazanmaları adına duygusal yoğunluk yaşarlar. Bu tip taraftarlar, kulüplerin dinamikleri hakkında pek bilgi sahibi değildirler ancak genel anlamda futbol gündemi yoğun bir şekilde takip ederler, birçok istatistiği gözlemler, birçok kulübün sakatlık, cezalı durumu gibi handikaplarını takip ederler. Genel olarak futbol kulüplerinin kadrolarına, oyun tarzlarına, hangi durumda hangi sonuçları alacağına yönelik tahminlere hakimlerdir. Futbolu maddi kazanç olanağı sağlayan bir olgu olarak görmektedirler.

2.6.4. Batıl İnanca Sahip Taraftarlar

Bu taraftarlar destekledikleri takımın kazanmasında batıl inancın etkisi olduğuna inanırlar. Kendilerine göre ya da topluma göre uğurlu veya uğursuz olarak nitelendirilen ritüellerin takımlarının alacağı sonuca etki yapacağına inanırlar. Bu tip taraftarları, maçlara giderken uğurlu olduğuna inandıkları elbiselerle, stada özellikle sağ ayakla girerken, penaltı vuruşunda ellerini bağlamayıp tribündeki elleri bağlı olan kişileri de ‘ellerinizi açın’ diye uyarırken görebiliriz (Yazıcı 1991).

2.6.5. Doyumsuzlar

Destekledikleri takımların aldığı hiçbir sonuçtan ve başarıdan memnun olmazlar. Sportif anlamda destekledikleri takım tüm turnuvaları domine etse dahi eleştirecek bir konu bulabilirler. Herhangi bir yenilgide, teknik direktör, sporcular ve yönetimin zaaflarını, hatalarını dile getirirler, mükemmeliyetçi yapıları kulüplerinin geleceği konusunda kendilerini sürekli endişelendirmektedir. Tüm karşılaşma boyu takımlarının ezici bir üstünlük sağlamasını, gerek sportif gerek yönetsel açıdan benzersiz bir kulüp yapısı isterler. Zorlanarak ya da kötü oynayarak kazanılan galibiyet dahi kendilerini tatmin etmez, transfer piyasasından yapılan sponsorluk anlaşmasına uzanan bir skalada her zaman en iyisini talep ederler. Aksi durumda memnuniyetsizliklerini ifade etmekten çekinmezler (Acet, 2001).

2.6.6. Sabırsız Taraftarlar

Bu taraftarlar, fikstürde takip eden maçın oynanmasına günler varken maçın etkisine girerler, maçın oynanacağı günü ipele çeker, müsabakanın yapılacağı stada erken saatlerde gelirler. İstekleri, müsabakanın bir an önce oynanıp bitmesidir, maçın başlangıç düdüğünü beklemekte dahi güçlük çekerler. Takımlarının bir an önce sahaya çıkıp oyunu domine etmesini, ilk dakikalardan öne geçmelerini isterler. Takımlarının erkenden öne geçmesi için maçın başlarında yoğun tezahürat olmasını isterler ve tezahürlere etkin

biçimde katılırlar. Takımlarından bekledikleri skorun geç gelmesi ya da gelmemesi motivasyonlarını bozar ancak alınmış kötü bir sonuç umutlarının bir sonraki haftaya aynı seviyede kalmasına engel değildir (Kurtiç, 2006).

2.6.7. Adanmış Taraftarlar

Desteklediği takımları düzenli şekilde takip eden, zaman ve mekanın kendileri için önemli olmadığı, takımlarına dair sahiplenme ve bağlılık duygularının yoğun olduğu, takıma, sporcularına ve takımın değerlerine kendini ait hissedilen taraftarlardır. Bu taraftarlar, sosyal hayatta taraftar kimliklerini yoğun bir şekilde ön plana çıkartmaktadırlar (Or, 2009). Bu tip taraftarlar güne takımları hakkındaki haberleri okumadan başlamazlar, takımlarının durumunu sürekli olarak takip ederler. Günlük hayatlarında yoğun biçimde takımlarını düşünürler.

2.6.8. Deplasmancı Taraftar

Bu taraftarlara en büyük hazzı deplasmana gitmek vermektedir. Destekledikleri takımların iç saha maçlarını kaçırmazlar. Deplasman maçlarını da kaçırmamak adına büyük emek verirler. Deplasman otobüsündeki ortam, deplasman tribününde azınlık olmanın verdiği keyif onlar için çok önemlidir. Takımlarını kişiliklerinin çok önemli bir parçası olarak görürler ve bu nedenle içeride dışarıda her maçı izlemek için cebindeki tüm parayı harcamaktan imtina etmezler. Destekledikleri takımlar kazandığında kişisel bir başarı hissi duymakla beraber kaybettiğinde de yoğun bir üzüntü yaşayabilmektedir (Acet, 2001).

2.6.9. Rasyonel (Gerçekçi) Taraftar

Bu tip taraftarlar, sporun doğasını izlemeyi severler. Müsabakaları objektif biçimde takip ederler. Sporun güzelliklerinden tat alma amacındadırlar. Duygusal bir yoğunluk yaşamazlar, sahada görecekları estetik bir çalım, güzel bir gol, son saniye basketi gibi durumlar kendilerine zevk verir. Sporun estetik yönünü ön plana çıkartan durumları takdir eder, alkışlayabilirler. Genellikle izledikleri spor branşının kurallarına hakimlerdir. Sporun şiddet ile bir arada anılmasından bu tür olayların yaşanmasından rahatsız olurlar (Demir, B 2009).

2.6.10. Ultralar

Ultralar, genellikle şehirlerin yerel takımlarını destekleyen, müsabakaları görsel şovlarla süslemek için, pankart, fişek, meşale gibi maddeleri koreografilerin bir parçası yapan, müsabaka boyu susmadan tezahürat eden taraftarlardır.

- Endüstriyelleşen futbola tam olarak karşıdırlar.
- Kulüplerin endüstriyelleşmesinin beraberinde getirdiği lisanslı ürün satışlarına rağbet göstermezler.
- Takımlarının alacağı galibiyet ya da mağlubiyet kendilerini ilgilendirmez, kendilerini ilgilendiren, takımlarının sahada akıttığı ter, verdiği mücadeledir.
- Kulüplerden taraftara edilen yardımları reddederler.
- Polisle işbirliğini kabul etmezler.
- Müsabakaların televizyonlardan değil statlarda, yerinden izlenmesi gerektiğini düşünürler.
- Genellikle 'casual' giyim tarzıyla müsabakalara taraftar olarak katılım sağlarlar (Roversi, 2000).

2.6.11. Fanatikler

Fanatikler çoğu zaman yanında kesici, delici alet bulunduran, kavga etmeye hazır ve rekabetin yüksek olduğu rakip takımlar oynanacak müsabakalar öncesi özel hazırlıklar yapan, genellikle gruplar halinde hareket eden genç taraftarlardır.

Fanatiklerin spor sahalarında sergileyebilecekleri belli başlı davranışlar şunlardır;

- Takımlarının hem sahada hem tribünde kazanması için her yolu meşru görürler.
- Takımlarının ismi, rengi, değerleri hayatlarındaki birçok şeyden değerlidir.
- Oyunun önemi yoktur, kazanmak her şeyden önemlidir.
- Müsabaka boyu tezahürat ederler, takımları öne geçince coşkuları katlanır.
- Takımları mağlup duruma düştüğü zaman coşkuları eksilir, gerginleşirler (Dunning 2002) .

2.7. Futbolda Saldırganlık ve Şiddet

Bu bölümde futbolda saldırganlık ve şiddete neden olan faktörler ile ülkemizde ve dünyada meydana gelmiş futbolda önemli şiddet olayları hakkında bilgiler verilmiştir.

2.7.1. Futbolda Saldırganlık ve Şiddet Olaylarına Neden Olan

Faktörler

Futbolda saldırganlık ve şiddet olaylarına neden olduğu düşünülen faktörler aşağıda sunulmuştur. Bu faktörler sırasıyla hakemler, kulüp yöneticileri, rakip takım taraftarları, TFF, tribün liderleri, taraftar grupları, medya, şehre aidiyet, emniyet güçleri, tribün şovları, alkol ve uyuşturucu ve takım performansı başlıkları altında incelenmiştir.

2.7.1.1. Hakemler

Futbol hakemi, futbol maçını yöneten, kuralları uygulayan, maçın resmi kronometresini tutan görevlidir. Hakemin verdiği karar nihai karardır. Bir futbol maçı 1 orta hakem, 2 yardımcı (yan) hakem ve bir dördüncü hakem tarafından yönetilir. Bazı organizasyonlarda çizgi hakemleri denen, görevi, ceza sahası içindeki görülmesi zor, önemli pozisyonlar hakkında orta hakemi bilgilendirmekle görevli hakemler de bulunmaktadır(FIFA,2015).

Futbol hakemlerinin verdiği kararlar sonucu doğrudan etkilemekte olduğundan görevleri oldukça zordur. Kural hatası olmadıkça maçın tekrarının mümkün olmaması, video, televizyon gibi kayıt aletleriyle pozisyonların yeniden değerlendirilmemesi, hakemin verdiği kararın değiştirilemez oluşu hakemleri futbolun önemli bir parçası yapmaktadır. Futbol takımlarının seviyeleri birbirlerine yaklaştıkça, farklı organizasyonlarda seviye yükseldikçe telafisi olmayan maçlar oynanmaktadır. Bu tür müsabakalarda sahadaki üstünlüğü ufak nüanslar belirlemektedir. Hakemlerin zaman zaman bu ufak nüanslara etkisinin olduğu, medyada, sosyal medyada, kulüp yöneticilerinin açıklamalarından, toplum içerisindeki kişisel ilişkilere kadar geniş bir yelpazede tartışılmaktadır. Bir anlık kararların, TV programlarında saatlerce farklı kamera açılarıyla tartışılması, yapılacak ufak bir hatanın ligin, müsabakanın, turnuvanın seyrini etkileyebilir olması hakemleri futbolda önemli bir noktaya taşımaktadır. Alanda yapılan birçok çalışmada taraftarların büyük bölümünün hakemlerin hatalı kararlarının şiddet olaylarını artırdığını düşündükleri görülmektedir (Türkmen, 2013). Benzer bir çalışmaya göre hakemlerin şiddet olaylarının yaşanmasındaki en önemli faktör olduğuna yönelik tespitler bulunmaktadır (Özmaden, 2013). Futbol seyircilerinin saldırganlık eğilimini ölçmeye yönelik birçok çalışmada da diğer çalışmalara benzer biçimde hakemlerin kışkırtıcı bir unsur olduğuna yönelik bulgular elde edilmiştir (Karagözoğlu,1999).

Medya ve basın organlarında sıklıkla dile getirilen, önemli müsabakalardan sonra gündemin en çok tartışılan kişileri olan hakemler, maruz kaldıkları psikolojik baskı ve isimlerinin hatalarla anılmasına rağmen, kanunen şiddet uygulamada harekete geçiren bir faktör olarak algılanandan daha küçük bir yüzdeye sahiptir (TBMM Rapor, 2011). TFF ve TBMM'nin futbolda şiddete neden olan faktörlere yönelik yaptığı çalışmada sebep olarak hakemleri öne süren kısım %8 ile sınırlıdır.

2.7.1.2. Kulüp Yöneticileri

Yönetici; mal ve hizmet üretimi için üretim faktörlerinin bir araya getirilmesini yöneten kişidir (Karalar, 2001). Spor yöneticisi spor hizmet ve faaliyetlerinin, sevk ve idaresinde çeşitli şekillerde görev alan (başkan, idareci, antrenör v.s) bu hizmet faaliyetlerinin yürütülmesinde emeği geçen profesyonel ya da gönüllü bireyler olarak ifade edilmektedir (Biçer 1994). Demirci (1986) de benzer bir tanım yaparak spor hizmet ve faaliyetlerinin sevk ve idaresinde çeşitli şekil ve pozisyonlarda görev alan ve bu hizmetlerine karşılık belli oranda ücret alan kişi olarak tanımlamıştır. Ancak Demirci spor yöneticilerini resmi ve fahri olarak iki kısma ayırmakta, resmi yöneticiler için yukarıda tanımı yaparken, gönüllü yöneticileri ise, ücret karşılığı çalışmayan, şeklinde ayırmaktadır. Yöneticilerin temsil ettiği grupların büyüklüğünü, değerlerini, önemini düşünmeden verdiği demeçler, kulüpleri ekonomik açıdan zarara uğratabilecek kararları ya da sportif başarısızlığa sebebiyet veren zafiyetleri şiddet olaylarının yaşanmasında bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

2.7.1.3. Rakip Takım Taraftarları

Taraftarlar rakip taraftarların, şahıslarına, destekledikleri takımlarına, takımlarının antrenör ve futbolcularına yönelik yaptıkları çirkin ve küfürlü tezahüratlardan etkilenmektedirler. Bu tezahüratlar ve davranışlar sebebiyle de şiddet ve saldırganlık eylemlerine yönelebilmektedirler. Rakip takım taraftarlarla girişilen münakaşalar sadece saha içinde kalmayıp, saha dışında da etkisini göstermektedir. Taraftarların münakaşalarının derecesinin arttığı durumlarda birbirlerine, taşlı, sopalı, bıçaklı ve silahlı saldırılarda buldukları bilinmekte ve bu saldırılar zaman zaman ölümlerle bile sonuçlanabilmektedir (Kuru, 2000).

2.7.1.4. TFF

TFF; spor kulüpleri tarafından oluşturulan spor federasyonları her türlü spor aktivitesinden sorumludur. Görev ve sorumluluklarının arasında spor kampları, toplantılar ve seminer gibi faaliyetlerin sevk ve idaresi gibi görevler yer almaktadır. Federasyonlar sporcuların yetiştirilmesi ve geliştirilmesi için antrenörleri tedarik etmekle maçların yürütülmesinde gerekli olan hakemlerin eğitiminin sağlanmasıyla yükümlüdür. Futbol federasyonu spor müsabakalarının içerisindeki tüm olaylardan sorumludur. Futbol müsabakalarının düzgün bir şekilde ilerlemesi için de cezai yaptırımları mevcuttur. Bu yaptırımlar arasında men etme, seyircisiz oynatma, para cezası, küme düşürme gibi cezalar

vardır. Bu yaptırımların uygulanması seyircilerinin de dikkatini ve de tepkisini çekmiştir. Bu güvensizlik ortamı da izleyicilerin federasyona karşı olan saldırganlık ortamının artmasına neden olmaktadır (Kılıç, 2003).

2.7.1.5. Tribün Liderleri

Tribün liderleri, taraftar liderleri ya da amigolar olarak bilinen, maçlarda taraftarları yönetme, tezahüratları başlatma, sonlandırma gibi etkileri bulunan kişilerdir. Bu kişilerin aynı anda on binlerce kişiye yaptırım uygulayabilmesi azımsanmayacak bir güçtür. Bu gücün sorumsuz kişilerde bulunması maddi ve manevi sonuçları çok ağır sonuçlara sebebiyet verebilmektedir. Taraftar hiyerarşisinde kendi bulunduğu alanın en üst kısmında yer alan bu kişiler zaman zaman aldıkları fevri kararlarla şiddet ve saldırganlık eylemlerine sebebiyet verebilmektedir. Taraftar liderlerinin ait oldukları topluluklara karşı ve genç yaşta müsabakaları izlemeye gelen kişilere yönelik sorumlulukları bulunmaktadır. Büyük saygı gören, birçok kişi tarafından dedikleri kanunmuşçasına sayılan kişilerin can ve mal sağlığına zarar getirici davranışlardan uzak durması gerekmektedir. Bu nedenle taraftar liderlerinin psikolojik ve sosyolojik açıdan eğitilmesi önem arz etmektedir.

2.7.1.6. Taraftar Grupları

Çatısı bir takımı desteklemek olan kişilerin çeşitli faktörler nedeniyle bir araya gelerek oluşturduğu gruplara taraftar grupları denmektedir. Taraftar grupları siyasi, coğrafi, dini, etnik ve ilgi alanları açısından ortak paylaşımları olan kişilerin bir araya gelmesinden oluşabilir. Sosyal Kimlik Modeli'ne göre, kişiler kalabalık içinde farklı davranabilirler ve diğer grup üyelerinin psikolojik ve davranışsal özelliklerine uyma eğilimi gösterirler. Spor kalabalığı, toplumda açıkça ifade edilebilen gruplardan biridir, üyeleri ortak bir hedefi paylaşır ve ortak bağları vardır. Kalabalık içinde kimliksizleşen bireyler sorunlu davranışlarını, kimliklerinin belirli olduğu durumlara göre daha kolay ortaya koyabilmektedirler. Zimbardo (1970) yaptığı çalışmalarda, kimliksizleşen bireylerin daha fazla saldırgan davranışlar sergilediğini ortaya koymuştur. Kalabalığın şiddeti ve oyuncular arasındaki şiddete itibar gösterilmesi ve bunun gençler tarafından izlenmesi; sosyal öğrenme ile edinilen bu davranışların içselleştirilmesine, norm olarak kabul edilmesine ve meşrulaşmasına yol açabilir (Ziyagil, 2014).

2.7.1.7. Medya

Futbolun dünyadaki en ilgi çekici spor olması, medyanın spor branşları arasında en çok futbola yer vermesine ve arz talep mantığıyla hareket etmesine neden olmaktadır. Spor gazetelerinin ve spor ile ilgili yayın yapan kanallar için birinci öncelik reytingdir. Reytingin yüksek olması daha fazla reklam geliri demektir (Peker, 2007). Medyanın spordaki şiddet ve saldırganlığa olan etkisi, personellerinin bilimsel kıstaslara uymaması, taraftarlar arasındaki gerilimi artırıcı tutumlarda bulunması ve sporun ahlaki yönünü öne çıkartacak açıklamalar yerine reyting kaygısıyla şova yönelik açıklamalarda bulunması taraftar şiddetine neden olabilmektedir (Green, 1990). Aynı zamanda ülkemizde yapılan birçok çalışmada da sporda şiddet olaylarının yaşanmasında medyanın etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun da bu görüşlere tam uyuşur biçimde kanunun 22/1 maddesinde '*Sporda şiddeti teşvik edecek şekilde basın ve yayın yoluyla açıklamada bulunan kişilere, fiilleri suç oluşturmadığı takdirde, beşbin Türk Lirasından ellibin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir ve 22/4 maddesinde; Birinci fıkra kapsamına giren fiillerin, haber verme ve eleştiri hakkının sınırları aşılarak yayımlanması halinde, ilgili basın ve yayın organının işleticisi olan gerçek veya tüzel kişiye, yüzbin Türk Lirasından beşyüzbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir. Birinci fıkra kapsamına giren fiillerin tekrar tekrar yayımlanması halinde, haber verme hakkının sınırları aşılmış kabul edilir hükümlerine yer vermiştir.* Özetle, medyanın sporda şiddet ve saldırganlık olaylarına etkisi olduğu gerek çalışmalarla gerekse de kanunlarla belirlenmiş ve bunu önlemeye yönelik tedbirler alınmıştır.

2.7.1.8. Şehre Aidiyet/Bölgecilik

Aidiyet sözlük anlamı itibariyle 'ilişkinlik' anlamına gelmektedir (TDK). Bir nesneye, canlıya, olguya bireyin kendisini ait hissetmesi, onunla özdeşleşmesi olarak tanımlanabilir. Şehirlerin ve şehirleri oluşturan semtlerin kültürel özelliklerini paylaşan kişilerin özdeş tutum ve davranışlarından söz edilebilir. Bu kültürü ve sahip olduğu değerleri önemseyen bireyler şehirlerine aidiyet hissi duymaktadırlar. Bölgeselcilik, belli sayıda devleti içeren coğrafi bir bölge içerisinde sosyal, ekonomik ya da siyasi faaliyetlerin koordine edilmesi, uygulanması ya da bu uygulamanın teorisi (Heywood, 2013). Şehre aidiyet kavramı, bölgeselcilik kavramına paraleldir ancak 2 Milyon kişinin üye olduğu bir bahis sitesi olan Bilyoner'in üyelerinin tuttuğu takımlara göre yayınladığı Türk Futbol taraftarları haritasına göre Türk Futbol taraftarları tuttukları takımları başarı ölçütlerine ya

da yaşadıkları şehir/semtlere göre desteklemektedir. Athletic Bilbao'nun Bask bölgesinde yaşayan kişiler tarafından, Barcelona'nın da Katalunya olarak adlandırılan bölgedeki kişiler tarafından desteklenmesi bölgeselciliğe örnektir ancak Türk Futbol ortamında buna benzer bir durum yoktur. Türk Futbol taraftarlığında; kırsaldan şehre göçle gelen kişilerin arkalarında bıraktıkları değerlerin ikamesi olarak yerleştikleri şehrin futbol takımları ön plana çıkmıştır. Bu da zamanla şehirleriyle özdeşleşmiş, taraftarların ifadesiyle 'kemik' grupları oluşturmuştur. Türkiye'de 3 büyük olarak adlandırılan GS, FB, BJK gibi kulüplerin kupalara koydukları ambargo, sadece şehir takımlarını destekleyen taraftarların sayılarının artmasına engel oluşturan bir faktördür. Bahsedilen 'kemik' grupların ortak bir amaç güttükleri ve sayılarının az olması nedeniyle kurdukları ilişkilerin daha derin olacağı düşünüldüğünde kendi şehirlerinin değerlerini yüceltmek adına birçok davranışta bulunabilecekleri de düşünülebilir. Hegemonyası ülkenin yaklaşık %90'ını kaplamış ve neredeyse her şehirde sayıca üstün durumda bulunan GS, FB, BJK takım taraftarlarının başarı endeksli tutum ve davranışları, şehir takımını destekleyen kişilerin başarı kriterlerinin şampiyonluktan hayli uzak olmasıyla birlikte değerlendirildiğinde aynı toplumu ve bölgeyi paylaşan kişiler arasında uzaklaşma sağlamaktadır. Başarının geleceğine dair umutsuzluk, başarının anlamının diğer takım tribünleriyle ve özellikle büyük takımlarla girilen mücadele noktasına çekildiğinde şehre yoğun aidiyet duymanın zaman zaman futbolda şiddet olaylarına sebebiyet verdiğini söylemek mümkündür. Bu konuya en net örneklerden biri, bir İstanbul takımının Spor Toto Süper Lig şampiyon olması durumunda İstanbul dışındaki bazı şehirlerde şampiyonluk kutlamalarına şiddetli biçimde karşılık verilmesidir.

2.7.1.9. Emniyet Güçleri

Spor müsabakalarının güvenlik önlemleri altında gerçekleştirilebilmesi kolluk kuvvetlerinin önlemleriyle mümkündür. İçişleri Bakanlığı'nın ''Sportif Karşılaşmalarda Alınacak Tedbirler'' konulu genelge illerin valiliklerine gönderilmiştir ve bu doğrultuda İl Emniyet Müdürlükleri tarafından önlemler alınmaktadır. Bu tedbirler İl Spor Güvenlik Kurulu'nda görüşülerek karara bağlanmaktadır (Fındıklı 2000). Taraftarların güvenliğinden sorumlu kolluk kuvvetlerinin güvenlik adına şiddet uygulamaları tepki çekmektedir. Taraftarların kontrolünde görevli kolluk kuvvetleri taraftarlar üzerinde baskı yaratabilme yetisine sahiptir. Her iki durum da şiddete zemin hazırlamaya müsaittir. Taraftarlar ve kolluk kuvvetleri arasındaki bu gerilim taraftarların polislere öfkeyle cevap vermesine sebep olabilmektedir. Kolluk kuvvetlerinin zor uygulamasına yönelik tavırlar

taraf tar sayılarına göre değişebilmektedir. Taraf tarların kuvvetlere karşı tek ya da az sayıda olunduğu durumlarda saldırgan davranışlardan çekindiği ancak grup halinde kalabalık biçimde bulunduğu durumlarda tepki sözlü ve fiili eylemlere dönüşebilmektedir. Kolluk kuvvetleriyle yaşanan olaylarda taraf tarların sorumsuz davranışları, polisi düşman olarak görmesinin de rolü vardır. Polis ve taraf tarlar arasında yaşanan olaylar iki grup arasındaki hoşgörünün ortadan kalkmasına, karşılıklı diyalogun sekteye uğramasına sebep olduğu düşünülebilir. Fındıklı'nın (2000) 'Polis mesleğinin özellikleri ve mesleki kimlik olgusu' isimli araştırmasında güvenlik mensuplarının müdahalelerde haksız ve orantısız olduğunu ve davranışlarında daha hoşgörülü olması gerektiği yönündeki sonuçlar ortaya konmuştur.

2.7.1.10. Tribün şovları

Tribün şovları, taraf tar gruplarının hazırladığı çeşitli pankartlar, havai fişekler, kartonlar, işaret fişekleri, meşaleler ve içerisinde çeşitli mesajlar barındıran çeşitli materyallerin belirli bir koreografiye ve düzene göre görsel ve işitsel şovlar oluşturması amacıyla tribünlerde sunulması durumudur.

Tribün şovları genellikle önem düzeyi yüksek, rekabetin yoğun olduğu müsabakalarda daha çok karşımıza çıkmaktadır. Borussia Dortmund, Lech Poznan, Barcelona, Hajduk Split, Roma, Roja Casablanca, River Plate, Boca Juniors gibi takımlar dünyada, Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş, Karşıyaka, Samsunspor gibi takımlar da ölkemizde tribün şovları ve özellikle bu tribün şovlarını koreografi düzeninde icra etmekte önemli mesai harcamaktadırlar. İlk bakışta futbolun ve tribünlerin görsel estetiğine sağladığı katkı yüksek düzeydedir, bu nedenle bu şovların bir kısmı uzun süre yasaklanmamıştır. Ancak, yanıcı ve patlayıcı maddelerin insan sağlığını tehdit etmesi, bu tür eylemlerde birçok kişinin yaralanması yanıcı ve patlayıcı maddelerin gerek Avrupa'da gerek ölkemizde statlara girişini yasak altına almıştır. Türk ve Avrupa futbolunda yanıcı ve patlayıcı maddeler kesinlikle yasaktır. Kartonlarla hazırlanmış koreografiler, çeşitli mesajlar barındıran pankartlar küfür, hakaret, ideolojik açıdan tehdit oluşturmadığı durumlarda statlara girişine izin verilmektedir. UEFA organizasyonlarındaki müsabakalarda yanıcı ve patlayıcı madde kullanan kişilere ve kişilerin desteklediği kulüplere ağır cezalar kesmektedir öyle ki yanıcı ve patlayıcı maddelerin statlarda faaliyete geçirildiği görüntüleri televizyonlardan yayınlamasını bile yasaklamıştır. Bu tür şovlara yönelik sert tedbirler ölkemizde yürürlükte olan 6222 Sayılı Kanun kapsamınca da yasaklanmış, cezai işleme sebep bir eylem olarak nitelendirilmiştir.

2.7.1.11. Alkol ve Uyuşturucu

Alkol kimyasal tanımlarının yanında genellikle kişiye sarhoşluk hissi yaşatmasına sebep olan içkilere denmektedir. Madde bağımlılığının davranışsal modelleri bu bozukluğun gelişmesinde öğrenmenin önemini vurgulamaktadır. Klasik ve operant koşullanma yoluyla, olaylar ve olaylar hakkında edinilen bilgi arasındaki bağlantı madde kullanım davranışını pekiştirmektedir. Örneğin, alkol tüketimi, alkolün kullanıldığı çevredeki birçok uyarana bağlıdır. Alkollü bir içeceğin kokusu ve tadı en aşikar etmenlerden biridir. Daha hassas uyaranlar ise ortam (barlar), bağlam (kutlamalar) veya kişinin madde tüketirken içinde bulunduğu ruh halidir (mutlu, üzüntülü, yalnız). Çevresel etmenlerle eşleştirilen tekrarlanan madde kullanımı bu etmenleri koşullanmış uyarılara dönüştürür ve madde kullanım davranışı bu şekilde gelişir. Bu öğrenilmiş bağlantılar daha sonra maddenin benzer bütün durumlarda kullanılacağı fikrini ve beklentisini ortaya çıkarır. Böylece maddenin kokusu, tanıdık bir barın önünden geçmek ya da üzgün hissetmek alkol madde kullanımını tetikleyen unsurlar haline gelir. Özetle, sosyal öğrenme teorisi olaylarla kurulan bağlantıların, alkol-madde kullanımı davranışının gelişmesinde ve sürdürülmesinde temel unsur olduğunu öne sürmektedir. Koşullanmış cevaplar, çevresel faktörler ve alkol-madde tüketimi, alkol-madde tüketimi ve tüketimin farmakolojik etkileri ve alkol-maddenin etkileri ve çevresel sonuçlar eşleştirmeleri yoluyla kurulur (Ögel 2012). Futbol ortamında da müsabakalardan önce alkol kullanımının öğrenilmesi mümkündür. Yapılan araştırmalara göre futbol taraftarlarının büyük bir kısmı maçlara gitmeden önce alkol kullanmaktadır. Futbolun rekabetçi ortamı, müsabakalara seyirci olarak katılım sağlayan kişilerin yaş ortalamasının da düşük olması göz önüne alındığında, alkolün şiddet ve saldırganlık eylemlerine temel hazırlayan bir faktör olarak değerlendirilmesine sebep olmaktadır.

2.7.1.12. Takım Performansı

Performans sözlük anlamı itibariyle 'başarım' anlamına gelmektedir. Fanatik taraftarları diğerlerinden ayıran en önemli özellikleri takımlarının kazanmasında her yolu mübah görmeleridir. Diğer bir deyişle takımlarının kazanmasını futbol sahasındaki her değişkenden daha önemli gören bireyler, takımlarının galibiyetlerine yükledikleri anlamın karşılanmadığı durumlarda negatif bir psikolojik yapıya büründüklerinden bahsedilebilir. Takımların, taraftarların beklentileri karşılayamadığı durumlar futbolda şiddet olaylarına zemin hazırlayabilmektedir (Gill, 1986).

2.7.2. Türk ve Dünya Futbolunda Meydana Gelmiş Önemli Şiddet Olayları

Futbolda yaşanan şiddet olayları farklı şekillerde ve sebeplerde meydana gelebilmektedir. Futbolda yaşanan bu olaylar çok ciddi can ve mal kayıplarına sebep olmuştur ve ne yazık ki olmaya devam etmektedir. Futbolda şiddetin boyutlarının daha net anlaşılması amacıyla bu bölümde Türk ve Dünya futbolunda yaşanmış önemli şiddet olayları sunulmuştur. Bu bölümdeki veriler NTV, BBC, CNN arşivinden elde edilmiştir.

2.7.2.1. Türk Futbolunda Meydana Gelmiş Önemli Şiddet Olayları;

- 1967 Eylül (Kayseri); 2. Lig'de oynanan Kayserispor-Sivasspor müsabakasında yaşanan olaylarda 40 kişi ezilerek hayatını kaybetmiş, yaklaşık 600 kişi de yaralanmıştır.
- 1969 Haziran (Kırıkkale); Taraftarlar arasında çıkan kavgalarda silahların kullanılması sonucu 10 kişi hayatını kaybetmiş ve 102 kişi de yaralanmıştır.
- 1991 (İstanbul); Beşiktaş'ın Galatasaray'ı 1-0 yendiği maçın ardından İtalya'da mühendislik yaptığı için kamuoyunda sonradan Mühendis Oktay olarak anılan Oktay Akdemir isimli taraftar boynundaki Juventus atkısının Beşiktaş atkısı olduğu düşünülerek büyük bir kalabalık tarafından saldırıya uğrayarak yaşamını kaybetmiştir.
- 1993 Ekim (Kocaeli); Kocaelispor-Ankaragücü maçını izlemek amacıyla tribüne giden taraftarlar yer kavgası sonucu Selçuk Soner silahla öldürülmüştür.
- 1995 (Mart); Galatasaray-Fenerbahçe maçı ardından 17 yaşında bir taraftar öldürülmüştür.
- 1995 (Ağustos); Sakaryaspor-Düzcespor maçında yaşanan olaylarda atılan bir taş kafasına gelen Sakaryaspor taraftarı hayatını kaybetmiştir.

- 1996 Mayıs (Trabzon); Trabzon'da oynanan Trabzonspor-Fenerbahçe müsabakasında Trabzonspor'un kaybetmesi sonucu Mehmet Dalaman ve Hüsnü Civelek isimli iki taraftar intihar ederek yaşamlarına son vermişlerdir.
- 2000 (İstanbul); Galatasaray-Leeds United maçından önce iki İngiliz taraftar bıçaklanarak öldürülmüştür.
- 2003 (İzmir); Karşıyaka-Göztepe TSYD Kupası maçında iki Karşıyaka taraftarının birbirleriyle tartışması sonucu Murat Kongu isimli taraftar bıçaklanarak hayatını kaybetmiştir.
- 2005 (İstanbul); BJK İnönü Stadında Cihat Aktaş isimli taraftar bıçaklanarak öldürülmüştür.
- 2007 (İstanbul); BJK Tribün liderlerinden Ferdi Aslan pankart tartışması nedeniyle öldürülmüştür.
- 2013 (İstanbul); Fenerbahçe-Galatasaray maçının ardından Fenerbahçe taraftarı Burak Yıldırım metrobüs durağında öldürülmüştür.

2.7.2.2. Dünya Futbolunda Meydana Gelmiş Önemli Şiddet Olayları

- 1959, Napoli (İtalya); taraftarların stattan çıkarken acele etmesi sonucunda 65 kişi yaralanmıştır.
- 1964 Lima (Peru); Tokyo olimpiyatları eleme grubunda Peru-Arjantin müsabakasında ev sahipliği yapan takımın attığı golü hakemin iptal etmesi sonucu 320 kişi ölmüş ve yaklaşık 1000 kişi de yaralanmıştır.
- 1966 Kahire (Mısır); Zamalek-National takımları tarafından oynanan maçta izleyiciler arasında çıkan kavgada 300 kişi yaralanmıştır.

- 1969 Honduras- El Salvador takımları arasında Dünya Kupası ön elemesi müsabakasında olaylar çıkmış, bu olaylar nedeniyle iki ülke arasında 4 gün süren savaş çıkmıştır. Savaş sonucunda 2.000 kişi ölmüştür.
- 1971 (İskoçya); Celtic-Glasgow maçı sonrası meydana gelen ezilmeler sebebiyle 66 kişi hayatını kaybetmiştir.
- 1982 (Rusya); Spartak Moskova ve Haarlem arasında oynanan Batı Almanya ve Doğu Almanya meselesinin siyasi hesaplaşması olarak da algılanan müsabakada çıkış kapısında yaşanan izdiham nedeniyle 300 kişi yaşamını kaybetmiştir. Bir takım kaynaklar bu sayının 76 olduğunu ifade etmektedir.
- 1982 (Kolombiya); Cali-Amerika maçı sonrasında çıkan olaylarda 24 kişi ölmüş ve yaklaşık 200 kişi yaralanmıştır.
- 1985 (Belçika); Heysel Stadyumunda Liverpool-Juventus Avrupa Kulüpler Şampiyonası final müsabakasında İngiliz taraftarların İtalyan taraftarların bulunduğu bölüme saldırısı sonucu, oluşan panik ile ezilme ve boğulmalar sonucu 39 kişi hayatını kaybetmiş ve yaklaşık 600 kişi yaralanmıştır.
- 1986 (İspanya); Atletico Madrid – Barcelona maçı sonrasında çıkan olaylarda 15'i ağır 55 kişi yaralanmıştır.
- 1986 (Meksika); Meksika-Belçika maçı sonrası Meksikalı taraftarların taşkınlıkları sonucu 187 kişi yaralanmıştır.
- 1987 (Hollanda); Ajax-Den Haag müsabakasında iki takım taraftarları sonucu 50 kişi yaralanmıştır.
- 1989 (Yunanistan); Olympiakos-AEK takımları arasında çıkan olaylarda 50 kişi yaralanmıştır.

- 1989 (İngiltere); Hillsborough faciası olarak bilinen olaylarda 96 kişi ezilerek hayatını kaybetmiş, 776 kişi yaralanmıştır.
- 1990 (İngiltere); İngiltere-Almanya müsabakası sonrasında çıkan olaylarda 3 taraftar öldürülmüş, yüzlerce taraftar yaralanmıştır.
- 1994 (Kolombiya); Amerika'daki Dünya Kupası Grup Eleme müsabakasında kendi kalesine gol atan Kolombiyalı futbolcu Pablo Escobar'ın yeğeni Andres Escobar öldürülmüştür. Bu cinayetin Pablo Escobar'ın çete ilişkileri nedeniyle olup olmadığı halen tartışmalı bir konudur.
- 1995 (Yunanistan); Panathinaikos-Olympiakos müsabakasında 1 taraftar bıçaklanarak öldürülmüştür.
- 2001 (Güney Afrika); Ellis Park Stadında yaşanan olaylarda 43 kişi yaşamını kaybetmiştir.
- 2001 (Gana); Accra'da taraftarlar arasında çıkan arbedede 130 kişi yaşamını kaybetmiştir.
- 2008 (Demokratik Kongo Cumhuriyeti); Matokeo stadında yaşanan olaylarda 13 kişi yaşamını kaybetmiştir.

Kaydedilen olaylar futbolda şiddet olaylarının boyutlarının acımasız sınırlara gelebildiğini toplu ölümlere dahi sebep olabildiğini göstermektedir.

2.8. 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun

Bu bölümde sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair Türkiye'de 14 Nisan 2011 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 6222 Sayılı Kanun hakkında çalışmanın kapsadığı bölümlere dair kısımlara yer verilmiştir. Kanunun amacı, kapsamı, spor alanlarında görev ve sorumlulukların sınırlarının çizildiği, şiddetin önlenmesi hususunda cezaların kapsamı,

süreci ile bilgilerin sunulduğu bu bölümde, taraftar ile doğrudan ilgili kısımlar yer almaktadır. Çalışmanın ekler bölümünde kanunun tamamına yer verilmiştir.

Tablo.2. 6222 Sayılı Kanunun Amacı

Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun Kanun No: 6222 - Kabul Tarihi: 31.3.2011
Amaç: Madde 1. Kanunun Amacı: Spor müsabakalarından önce, sırasında ya da sonrasında oluşabilecek şiddet olaylarını önlemek.
Amacın Kapsadığı Yerler: Spor Alanları ve bu alanların çevresi, taraftarların toplanma alanları, müsabakaların yapılacağı yerlerin gidiş-geliş güzergahları.

14 Nisan 2011 tarihinde yürürlüğe giren 6222 Sayılı “Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” un amacı spor nedeniyle yaşanması muhtemel şiddet olaylarının önüne geçmektir. Spor müsabakalarının öncesi ve sonrasında yaşanan şiddet olaylarının maddi ve manevi kayıplara sebebiyet vermesi nedeniyle kanun yürürlüğe sokulmuştur.

Tablo 3. 6222 Sayılı Kanunun Kapsamı

Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun Kanun No: 6222 - Kabul Tarihi: 31.3.2011
Madde 2. Kanunun Kapsamı
Spor müsabakalarından öncesinde, sırasında ya da sonrasında oluşabilecek şiddet olaylarını önlenmesindeki görev ve sorumlulukların kapsamını ifade eder.
Kapsam
<ul style="list-style-type: none">
• Müsabaka öncesi, sonrası, spor alanları ve bu alanların çevresini,
• Taraftarların gruplar halinde buldukları yerleri,
• Müsabakalara gidiş-geliş güzergahlarını,

- Takımların kamp yaptığı merkezlerdeki önlemleri,
- Şike, teşvik primi ve diğer yasak fiil ve davranışları ve yaptırımlarını,
- Spor kulüplerinin, yöneticilerinin, sporcuların, genel veya özel kolluk görevlilerinin, taraftarları, taraftar derneklerinin, hakemlerin, taraftar temsilcilerinin, spor federasyonlarının, yazılı veya görsel ya da işitsel kitle iletişim kuruluşları ile mensuplarının ve diğer ilgili kişi ve kurumların spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair görev ve sorumluluklarını kapsamaktadır.

Spor müsabakalarının organizasyonunda rolleri bulunan tüm kişi ve kurumların 6222 Sayılı Kanun kapsamında sporda şiddet olgusunun önlenmesi hususunda görevleri olduğu kanunla beraber ifade edilmektedir. Sporda şiddetin sebebi haline gelebilecek durumda olan tüm aktörlerin kanun kapsamında değerlendirilmesi ile muhtemel olayların önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Spor kulüplerinin, yöneticilerin, sporcuların, hakemlerin, taraftarların, federasyonların ve yazılı veya görsel medyanın şiddet ve düzensizliğin önlenmesinde görev ve sorumluluklarının olduğu yasal biçimde ifade edilmiş, bu sayede şiddet olaylarının önüne geçilmek istenmiştir. Yasanın kapsamından anlaşılacağı üzere, devletin tüm aktörlere görev ve sorumluluk vererek, çizdiği yasal sınırın dışına çıkılması durumunda ceza mekanizmasını devreye sokuyor olması, spordaki şiddet ve düzensizliğin önlenmesi hususunda devletin ağırlık koyduğu bir ortamı beraberinde getirmektedir (Sağır, 2012).

Devletin görev ve sorumluluklarını belirlediği kişi ve kurumlardan taraftar faktörü ön plana çıkmaktadır. Gerek medyada gerekse de birçok akademik çalışmada taraftar-şiddet ilişkisi incelenmektedir. Kanunun kapsamında taraftarlara, taraftar derneklerine ve taraftar temsilcilerine görev ve sorumluluklar verilmiştir. Taraftarların, taraftar derneklerinin ve taraftar temsilcilerinin hangi tür davranışların kanuna aykırı bir durum oluşturarak, sporda şiddet ve düzensizliğe sebebiyet verebileceği kanunda ifade edilmiştir.

Tablo 4. Taraftar Derneklerinin ve Taraftar Kulüp Temsilcilerinin Yükümlülükleri

Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun Kanun No: 6222 - Kabul Tarihi: 31.3.2011
Madde 8. Taraftar Derneklerinin Yükümlülükleri <ul style="list-style-type: none">
• Taraftar derneklerinin kanunun amacına aykırı davranamayacağı,
• Sorumlu oldukları taraftarların sporun ahlakına ve ilkelerine yönelik eğitici faaliyetler düzenlemesi gibi sorumluluk ve görevleri olduğu ifade edilir.
Madde 9. Taraftar Kulüp Temsilcilerinin Yükümlülükleri <ul style="list-style-type: none">
• Müsabaka güvenliğinin sağlanması için yürütülen eylemlerde genel kolluk ve özel güvenlik görevlilerine yardımcı olurlar.
• Her spor kulübünün bir yöneticisi taraftar sorumlusu olarak görev alır.

Taraftar derneklerinin ve taraftardan sorumlu yöneticilerin görev ve sorumlulukları kanunun 8. ve 9. Maddesinde ifade edilmiştir. Buna göre, taraftar derneklerinin faaliyetlerinde kanunun herhangi bir maddesine aykırı davranamayacağı açıkça ifade edilmiştir. Koçer'in (2012) "Futbol Derneklerine Üye Olan Taraftarların Şiddet ve Holiganizm Eğilimlerinin Belirlenmesi Kayseri Örneği" adlı çalışmasında taraftar derneklerine üye olan taraftarların holiganizm eğiliminin yüksek olduğunun söylenebileceğini ifade etmiştir. Taraftar derneklerinin başkanlarının büyük kitlelere hitap ediyor olması ve yapılabilecek bir hatanın birçok insanı tehlikeye atabileceği düşünüldüğünde, taraftar derneklerinin ve karar mekanizmalarının şiddet eylemlerine sebebiyet vermesini önlemek amacıyla kanunda taraftar derneklerine de görev ve sorumluluklar yüklendiğini ifade edebiliriz.

Tablo 5. Yasak Fiiller ve Ceza Hükümleri

Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun Kanun No: 6222 - Kabul Tarihi: 31.3.2011
Madde 12. Spor Alanlarına Sokulması Yasak Maddeler <ul style="list-style-type: none">
• Ateşli silahlar ve bulundurulması yasak diğer silahlar,
• Kesici, delici, yanıcı, yakıcı, ezici, bereleyici, patlayıcı, parlayıcı maddeler,
• Uyuşturucu, uyarıcı maddeler ile alkollü içeceklerin spor alanlarına sokulmasını yasak olduğunu ifade eden maddedir.
Madde 13. Spor Alanlarına Yasak Madde Sokulması ve Müsabaka Düzeninin Bozulması <ul style="list-style-type: none">
• Spor alanlarına sokulması yasaklı silahlar ile alanlara giriş yapan kişiler hakkında, Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun kapsamında işlem yapılacağını,
• Kesici, delici, yanıcı, yakıcı, ezici, bereleyici, patlayıcı, parlayıcı maddeler ile spor alanlarına giren kişiler hakkında bir yıla kadar hapis cezası verilebileceğini,
• Kesici, delici, yanıcı, yakıcı, ezici, bereleyici, patlayıcı, parlayıcı maddeleri kişilere temin eden kişi hakkında altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilebileceğini,
• Kesici, delici, yanıcı, yakıcı, ezici, bereleyici, patlayıcı, parlayıcı maddeler ile spor alanlarına giren kişilerin müsabaka düzenini bozması ancak daha ağır bir suçta sebebiyet vermediği durumlarda üç aydan bir yıla kadar,
• Spor alanlarına sokulması yasak olmayan maddelerin kullanımıyla müsabaka düzeninin bozulması durumunda adli para cezası,
• Spor alanlarına alkollü içecek sokan kişilerin adli para cezası ile cezalandırılacağı bu maddeyle ifade edilmiştir.
Madde 14. Hakaret İçeren Tezahürat <ul style="list-style-type: none">
• Taraftarların spor alanlarında veya çevresinde hakaret içeren söz ve davranışlarda bulunması halinde onbeş günden daha az olmamak kaydıyla adli para cezası verileceğine,
• Taraftarların spor alanlarında veya çevresinde din, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet veya mezhep farkı gözeterek hakaret içeren söz ve davranışlarda bulunan kişiler hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilebileceğine,

- İlk iki maddedeki eylemlerin duvara yazı ile ya da pankartlarla ifade edilmesi durumunda verilecek cezanın yarı oranında artırılacağını ifade eden maddedir.

Madde 15. Spor Alanlarına Usülsüz Seyirci Girişi

- Müsabakayı izlemek için gerekli olan bileti olmayıp spor alanlarına giren kişilerin adli para cezasına çarptırılacağını, suçun seyirden men cezası almış kişi tarafından işlenmesi durumunda adli para cezasının miktarının en az elli gün olacağını,
- Spor alanlarına girme koşulları yerine getirmeyen kişilerin spor alanlarına girmesine olanak sağlayan kişiler hakkında en az elli günlük adli para cezası verileceğine, eylemin seyirden men cezası almış kişiler lehine işlendiği durumlarda cezanın yarı oranında artırılacağını,
- Seyirden men cezası almış kişiler hariç, GSGM tasarrufunda bulunan seyircilerin giriş-çıkış hükümlerine tabi olmadığı,
- Kişinin kendi E-Bilet'ini bir başkasına tahsisi durumunda adli para cezası verileceğini, spor alanlarına bir başkasının E-Bilet'i ile giren kişilerin seyirden men cezası olması durumunda cezanın yarı oranında artırılacağını,
- E-Bilet'i yetkisiz olarak üreten, satan, devreden veya kabul eden kişiler için bir yıldan dört yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verileceğini, bu kartların kullanımını kabul eden kişilere de bir yıla kadar hapis cezası verilebileceği kanunun bu maddesinde ifade edilmiştir.

Madde 16. Yasak Alanlara Girme

- Müsabaka alanına girişlerin başlamasından müsabaka alanının tamamen boşalmasına kadarki süreçte yetkisiz olarak, soyunma odaları, koridorlar, sporcuların giriş-çıkış tünellerine giren kişilere yirmi günden az olmamak kaydıyla adli para cezası verileceğine,
- Eylemin müsabakanın düzensizliğine sebebiyet vermesi halinde, eyleme sebep olan kişilerin üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile yargılanacağına hükmolunacağını bu madde ifade etmektedir.

Madde 17. Spor Alanlarında Taşkınlık Yapılması

- Spor alanlarının devlet malı olarak kabul edilmesinden dolayı, spor alanlarındaki mallara zarar veren kişiler hakkında TCK hükümlerine göre yargılanacağını,

- Zarar verilmiş eşyaların tamiri, yeniden tahsisinde sorumluluğun spor kulüplerinde olduğunu ifade eden maddedir.

Kanunun Tablo 5’de verilen maddelerinde, taraftarların ve sorumlulukları bulunan bireylerin hangi durumda hangi kapsamda ceza değerlendirilmesine tabi olacağını ifade eden süreçlerden bahsedilmektedir.

Taraftar kimliğinin en net ifadelerinden biri; sloganların, marşların ve tezahüratların görselleştirilmesidir. Sloganlar zaman zaman aidiyetleri ifade ederken yeri geldiğinde de grup içi sosyalleşmeyi ifade eden unsurlar haline gelebilmektedir. 6222 sayılı kanun bu sloganların hakaret haline geldiği durumlara yasak getirmektedir. Yalnızca hakaret içeren sözlere para cezası verilirken; din, dil, ırkı, etnik köken, cinsiyet veya mezhep farkı gözeterek yapılan tezahüratlara ise hapis cezası getirilmektedir. Hakaret, kötü söz veya aykırı durumlar oluşturan yazılı pankartlar ile mesaj verilmesi durumunda cezanın iki katına kadar artırılacağı yasallaşmıştır (Sağır, 2012).

Tablo 6. Seyirden Yasaklanma

Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun Kanun No: 6222 - Kabul Tarihi: 31.3.2011
Madde 18. Seyirden Yasaklanma <ul style="list-style-type: none">
• İlgili kanundan ceza hükmüne varılmış kişilere güvenlik tedbiri amacıyla spor müsabakalarını seyirden men cezası verilir. Seyirden men cezası almış kişiler, spor müsabakalarına ve antrenmanlara seyirci olarak katılamayacaklarını, seyirden men cezası alan kişilerin cezaları kesinleştiği tarihten itibaren müsabakalara ve antrenmanlara bir yıl süreyle seyirci olarak katılamayacağını,
• İlgili maddeler, taraftar gruplarının spor alanlarının dışındaki yaralama eylemleri, hakaret içeren tezahürat ve mala zarar verme suçlarında da uygulanabileceğini,
• Seyirden men cezası derhal uygulanacağını, soruşturma sırasında Cumhuriyet savcısının, kovuşturma sürecinde ise mahkeme tarafından tedbirin kaldırılmaması durumunda koruma tedbirinin devam edeceğini,

- Koruma tedbiri ve güvenlik tedbiri uygulanan kişiler hakkındaki bilgiler EGM bünyesindeki elektronik bilgi bankasına kaydedileceğine, bu bilgilere kulüplerin ve federasyonların erişime açık olduğuna, seyirden yasaklı kişilerin spor müsabakaları ile ilgili tüm mercilere bildirileceğine,
- Seyirden men tedbirinin, Cumhuriyet savcısı veya mahkeme kararınca kaldırıldığı durumlarda, kovuşturmayaya yer olmadığı durumlarda, kişi hakkında beraat ya da düşme kararı verildiğinde derhal kaldırılacağına,
- Kamu davasının ertelenmesi durumunda, hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı durumlarda, hapis cezası yerine tedbir ya da cezanın ertelenmesi durumunda, bir yıl süreyle men cezasının devam edeceğine,
- Alkollü ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisindeki kişilerin spor alanına alınmayacağına, bu durumda spor alanlarına girmiş kişilerin çıkmamakta diretmesi durumunda zor kullanılarak alanlardan dışarı çıkartılacağına ve akabinde seyirden men cezası verileceğini,
- Kanun gereğince seyirden men cezası almış kişinin müsabaka taraf ve taraftarı olduğu takımın müsabakalarının olduğu gün, yurtiçinde ise müsabakanın başlangıç saatinde ve bir saat sonrasındaki en yakın karakola başvurmakla yükümlü olduğuna,
- Karakollara başvurmayan kişilerin yirmişbeş gün adli para cezası çarptırılacağına,
- Seyirden men cezası almış kişilerin yasaklı oldukları dönem boyuncaspor kulüpleri, federasyonlar ve taraftar derneklerinde yönetici olamayacaklarına ve de spor müsabakalarında hakem, temsilci veya gözlemci olamayacaklarına 6222 Sayılı Kanununun 18. Maddesinde yer verilmiştir.

6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Hakkında Kanun ile spor hayatımıza giren önemli unsurlardan biri de “Seyirden Men Cezasıdır”. Seyirden yasaklanma bir kişinin spor müsabakalarını, antrenmanları izlemek amacıyla spor alanlarına girişinin yasaklanması olarak tanımlanabilir. Bu kanun sadece futbol müsabakalarında meydana gelen olaylarla ilgili değildir. Bütün spor müsabakalarının öncesinde, esnasında veya sonrasında, taraftarların gruplar halinde buldukları yerler ile müsabakaya gidiş ve geliş güzergahlarında olabilecek olayları kapsamaktadır. Bu hususu

örneklendirmemiz gerekirse taraftarların maç öncesinde buluşma yerlerinde meydana gelecek olaylarda dahi bu kanun hükümlerince belirlenen yaptırımlar uygulanabilmektedir.

Seyirden Men Cezası 6222 Sayılı Kanun'da öngörülen suçlardan kaynaklı verilebileceği gibi Kanunun yollama yaptığı diğer suçlardan dolayı başlatılan soruşturmalar neticesinde de verilebilir. Örneğin kişinin spor alanlarına ruhsatlı dahi olsa ateşli silah ve kesici – delici alet sokması yasaklanmıştır. Buna aykırı hareket eden kişiler hakkında 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun hükümleri gereğince soruşturma başlatılır ayrıca bu maddeye muhalefet eden kimseye seyirden men cezası verilir. Doğrudan 6222 Sayılı Kanunda belirtilen suçları işleyen kişiler hakkında derhal seyirden men cezası uygulanır. Kanuna belirtilen suçlara değinirsek; Spor alanlarına bulundurulması yasak olmamakla birlikte kesici, ezici ve delici alet sokmak, uyuşturucu veya uyarı madde ile alkollü içecek sokmak, hakaret içeren tezahüratlarda bulunmak, biletsiz olarak izlemek amacıyla stada girmeye çalışmak, stat içerisinde seyirci girişine yasaklanmış bölümlere girmek, spor alanlarında taşkınlık yapmak bu doğrultuda sayılabilir. Ayrıca taraftar gruplarının spor alanları dışında yaralama, hakaret içeren tezahürat ve mala zarar verme suçunu işlemeleri halinde de seyirden men cezasına derhal hükmedilir. Mahkeme tarafından bu ceza kaldırılmadıkça veya yapılan yargılama neticesinde kişi beraat etmedikçe koruma tedbiri olarak bu yasağın uygulanmasına devam edilir.

Çalışmada seyirden yasaklanma cezası almış 25 futbol taraftarlarıyla yapılan görüşmeler sonucunda bir takım bulgulara ulaşılmış olup, bu bulguların futbolda şiddet olgusu ile ilişkisinin değerlendirilmesi hususunda bir takım çalışmalar yapılmıştır. Değerlendirmenin ayrıntılarının incelenmesi Bulgular, Tartışma ve Sonuç bölümünde yer almaktadır.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri toplama yöntemi, çalışma grubu, verilerin analizi, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma, görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi yöntemlerin kullanıldığı, olguların derinlemesine algılandığı, olayların kendi ortamında, gerçekçi ve eşgüdümlü bir şekilde tespit edilmesine yönelik süreçlerin izlendiği bir araştırma türüdür.

Çalışmada, sosyal yaşamın çeşitliliğini araştırmayı derinlemesine araştırmayı sağlayan nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, sonuçlardan ziyade olguların süreçleriyle ilgilidir bu nedenle nitel araştırmalarda anlamlar önem kazanmaktadır. Nitel araştırmalar, özellikle sosyal olaylar ve olguların süreçlerinin nasıl gerçekleştiğini ortaya koyan çalışmalardır. Nitel araştırmalar, ölçmekten ziyade değişkenlerin titizlikle incelenmesiyle derinlemesine çalışılmasıdır. (Merriam, 1988:Akt. Yılmaz ve Altinkurt, 2003).

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan 'kültür analizi deseni' kullanılmıştır. Kültür analizi deseni, bir toplumun, bir kültür grubunun kendisine ait adetlerin ve inanışların birbiriyle ilişkisiyle ilgilenir. Söz konusu toplumu oluşturan tüm öğeleri ve bu öğeleri etkileyen faktörleri inceler. Kültürün ölçümü konusunda standart veri toplama araçları yeterli olmamaktadır. Kültürün etkilediği birey ya da grupların davranışlarını anlayabilmek için yoğun bir veri toplama süreci içine girilmesi gerekir.

3.2. Veri Toplama

Bu araştırmada, nitel veri toplama tekniklerinden, yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Futbolda, cezai işlem neticesiyle sonuçlanan şiddet davranışlarını ve cezai işleme kanuni bir çerçeve sağlayan 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine İlişkin Kanun'un taraftarlarca değerlendirilmesine yönelik olarak, yarı-yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Aşağıda formu oluşturmada izlenen sürece ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Görüşme formunun hazırlanması aşamasında soruların açık ve anlaşılabilir olması, açık uçlu olması, cevapların kısa olması hususundan kaçınma, birçok boyutu ölçer nitelikte olması hususunda dikkatli davranılmıştır. Soruların hazırlanmasında Hukuk, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Sosyoloji bölümlerinden uzmanların görüşleri alınmıştır.

3.3. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde, nitel araştırma yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi, örnekleme problemiyle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip olan kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulması sürecidir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009).

Araştırmanın evrenini futbol müsabakalarında 6222 Sayılı Kanun gereğince ceza almış futbol taraftarlarından oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme, İzmir, Manisa, Balıkesir, Adana, Ankara, İstanbul, Trabzon, Antalya şehirlerinde yaşayıp, cezaları onanmış 25 kişiden oluşmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Bu bölümde araştırmanın nitel verilerinin analizlerine yer verilmiştir.

Ses kayıt cihazı ile elde edilen veriler, bilgisayarda düz yazı haline getirilmiştir. Üç ayrı uzman tarafından verilerin temaları belirlenmiş, NVivo 11 for Windows programı aracılığıyla kodlanmıştır.

Araştırmacının Rolü; Araştırmacı, uzun yıllardan beri Karşıyaka Taraftarlar Derneği ve ÜniKSK üyesidir. Aynı zamanda ülkemizde taraftarlık üzerine yapılmakta olan seminerleri ve sunumları takip etmektedir. Araştırmacı, lisans eğitiminin bir parçası olan ‘araştırma projesi’ dersini Karşıyaka Spor Kulübü taraftarlarıyla gerçekleştirdiği bir çalışmayla tamamlamıştır. Londra’da Chelsea ve West Ham taraftar gruplarının toplantısına birçok kez iştirak etmiştir. Araştırmacının Türkiye’nin birçok taraftar grubundan kişileri tanınması, görüşme yapılacak kişilerle randevu almasını ve daha samimi cevaplar elde etmesini mümkün kılmıştır.

Geçerlik; Araştırmacı araştırma sürecinde gerekli gördüğü takdirde, yeni stratejilere başvurabilir, görüşmeye yeni sorular ekleyebilir, daha önce planlanmayan yeni görüşmeler yapabilir, elde ettiği bilgileri teyit etmek amacıyla farklı veri toplama yöntemleri kullanabilir. Tüm bu özellikler araştırmacının iç geçerlilik konusunda duyarlı olmasını ve gerekirse buna yönelik ek önlemler almasını gerektirmektedir (Yıldırım ve Şimşek 2005).

İç Geçerlik; Bu süreç araştırmacının, araştırma sonuçlarına ulaşırken izlediği yolların becerisini ortaya koymaktadır.

- Bulguların tutarlı ve anlamlı olmasına özen gösterilmiştir.
- Bulguların bütünlüğüne dikkat edilmiştir.
- Araştırmada bulgular, araştırmacı tarafından ses kayıt cihazı ile kontrol edilmiş aynı zamanda görüşme esnasında kısa notlar tutmuştur.

Dış Geçerlik; Bu bölümde araştırma süresince dış geçerliğe ait şu konulara dikkat edilmiştir;

- Araştırmacı, araştırmanın yöntemlerini ve aşamalarını açık şekilde tanımlamıştır.
- Araştırmacı, verilerin elde edilmesi, kodlanması, yorumlanması hususlarını açıkça ifade etmiştir.
- Araştırmanın her sürecinde spor hukuku, spor sosyolojisi ve spor yönetimi alanından uzmanların görüşlerine başvurulmuştur.

Güvenirligi; İnsan davranışlarının değişkenliği ve komplike yapısı, insan davranışını konu edinen bir araştırmanın aynı şekilde tekrarını güçleştirmektedir ancak nitel araştırmalarda güvenirlige yönelik bazı önlemler vardır. Araştırmacının araştırma sürecinde kendi konumunu açık hale getirmesi, araştırmada veri kaynağı olan bireylerin açık şekilde tanımlanması, araştırma sürecinde oluşan sosyal olayların ve süreçlerin tanımlanması, elde edilen verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçevenin ve varsayımların tanımlanması, veri toplama ve analiz yöntemlerinin detaylı olarak açıklanması, bu önlemler arasındadır (Yıldırım ve Şimşek 2008).

- Araştırmada katılımcılara sorulan sorular net bir biçimde ifade edilmiştir.
- Araştırma sürecinde kullanılan yöntem ve aşamalar ifade edilmiştir.
- Araştırma kapsamında elde edilen veriler gerektiğinde değerlendirilmek üzere saklı tutulmuştur.
- Görüşme yapılan kişiler T koduyla tanımlanmıştır.
- Görüşme yapılan kişilerin ifşa olmaması amacıyla kullandıkları takım isimleri X olarak ifade edilmiştir.
- Araştırmada alanında uzman iki araştırmacı kodlamaları gerçekleştirmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde, 6222 Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun gereğince ceza almış futbol taraftarlarını şiddete iten faktörler ve futbolda şiddeti önlemeye yönelik alınan hukuki tedbirlerin değerlendirilmesi çerçevesinde elde edilen verilerin analizi gerçekleştirilmiştir.

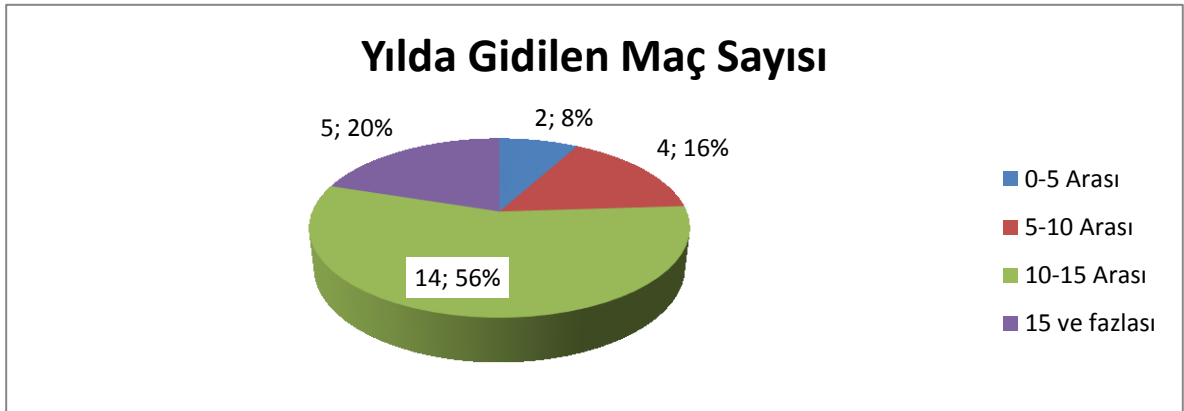
Demografik özelliklere ilişkin bilgiler sunulmuş ve yarı-yapılandırılmış görüşmelerin analizi sonucunda elde edilen veriler 2 model, 3 tema başlığı altında sunulmuştur.

Bu bölümde görüşmelerin bir kısmı sunulmuş, verilerin tamamı ve analizine yönelik değerlendirmeler 'Tartışma ve Sonuç' bölümünde sunulmuştur.

4.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

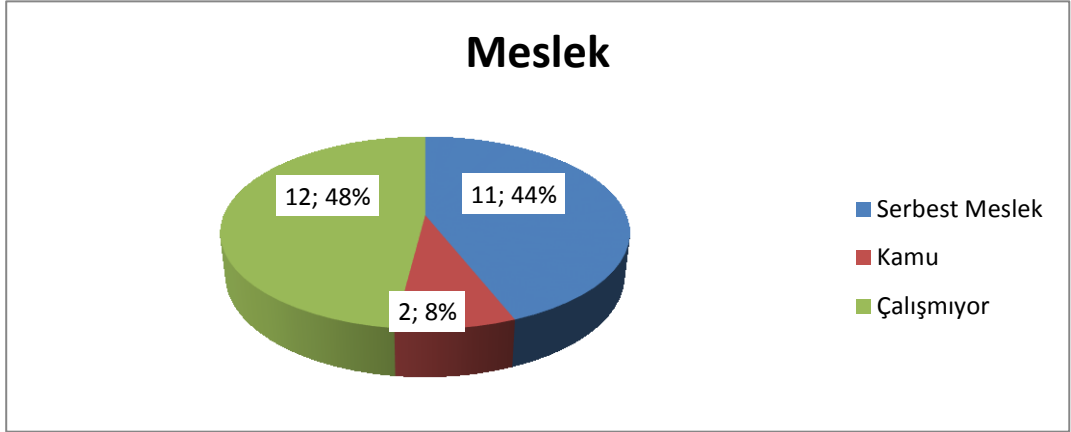
Bu bölümde araştırmaya katılım sağlayan kişiler ile ilgili yüzde ve frekans dağılımları tablolar ve şekiller halinde sunulmuştur.

Araştırmaya 24 erkek, 1 kadın futbol taraftarı katılmıştır. Araştırmaya katılan futbol taraftarlarının yaş ortalaması 23,63 olarak saptanmıştır.

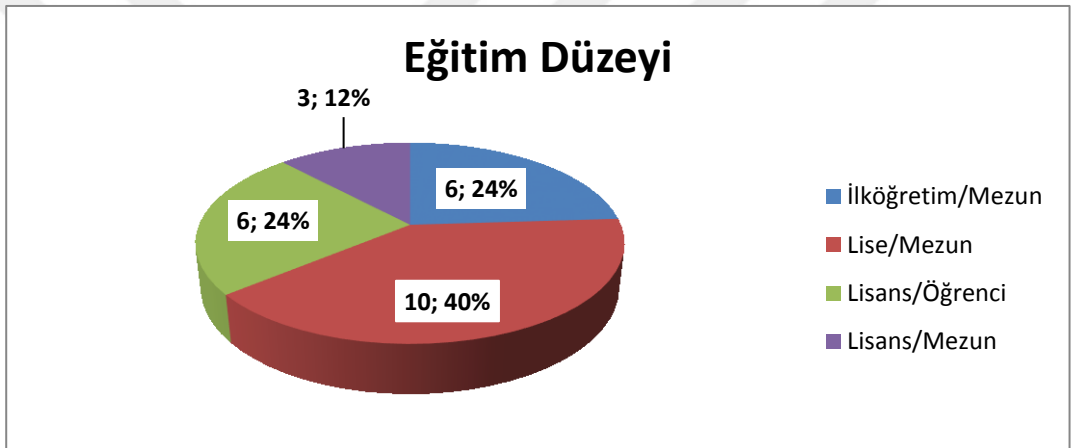

Şekil.10. Örnekleme grubunda yılda gidilen maç sayısı

Şekil 11. Örnekleme grubunda meslek dağılımı.

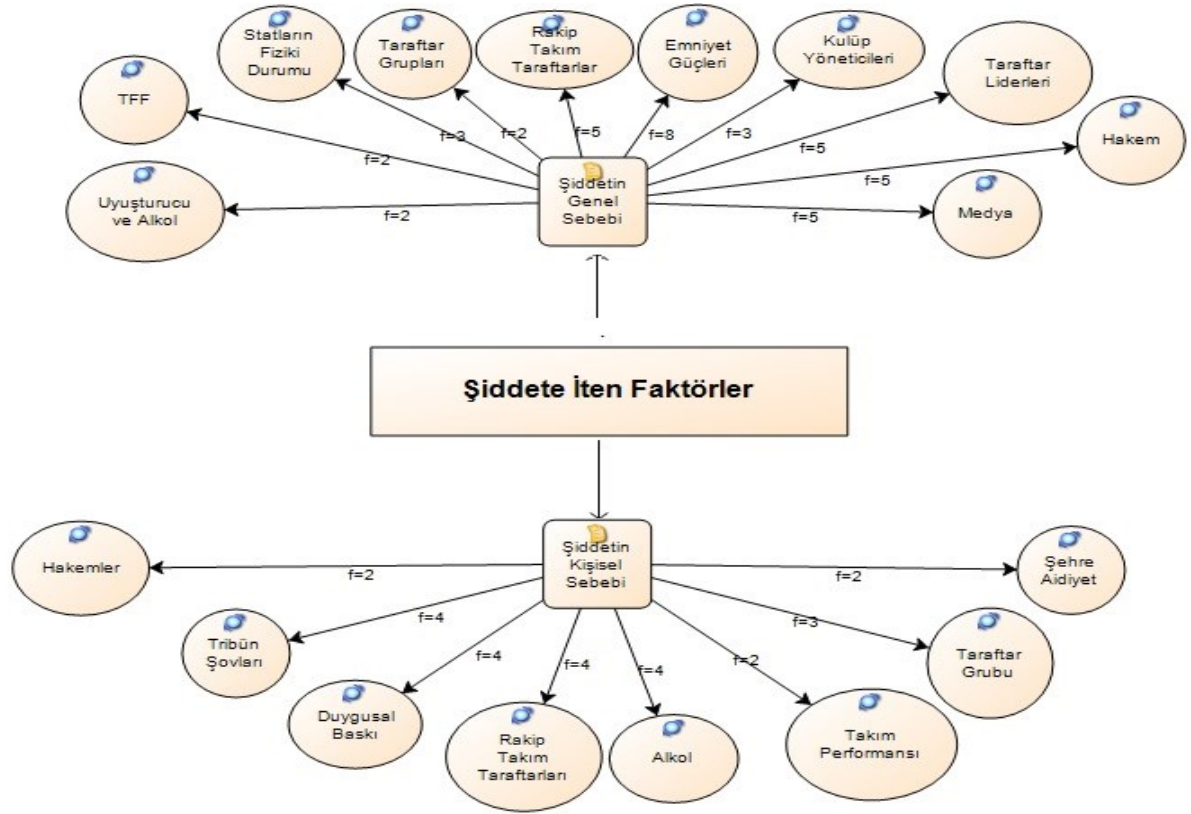
Şekil 12. Örnekleme grubunda eğitim düzeyi.

Tablo 7. Katılımcı soru anketleri

		n	Katılımcılar
Herhangi bir taraftar derneğine üye misiniz?	8	T2, T3, T6, T7, T10, T11, T12, T17	
Futbol maçlarına giderken alkol kullanır mısınız?	10	T1, T2, T7, T10, T16, T13, T20 T22, T23, T25	
Günlük hayatınızda fiziksel şiddete başvurur musunuz?	4	T1, T8, T17, T20	
Günlük hayatınızda sözel şiddete başvurur musunuz?	19	T1, T2, T4, T6, T8, T9, T10, T11, T12, T13, T15, T16, T17, T18, T20, T21, T23, T24, T25	
Tribünde fiziksel şiddete daha önce hiç başvurduğunuz mu?	6	T1, T6, T8, T10, T17, T20	
Tribünde sözel şiddete daha önce hiç başvurduğunuz mu?	22	T1, T2, T4, T5 T6, T7, T8, T9, T10, T11, T12, T13, T14, T15, T16, T17, T18, T20, T21, T23, T24, T25	
Katılımcılar	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek
1	T1	23	Lise/Mezun Serbest Meslek
2	T2	22	Lisans/Öğrenci Çalışmıyor
3	T3	22	Lisans/Öğrenci Çalışmıyor
4	T4	20	Lisans/Öğrenci Çalışmıyor
5	T5	21	Lise/Mezun Serbest Meslek
6	T6	25	Lise/Mezun Serbest Meslek
7	T7	20	İlköğretim/Mezun Çalışmıyor
8	T8	18	İlköğretim/Mezun Çalışmıyor
9	T9	21	Lisans/Öğrenci Çalışmıyor
10	T10	20	Lisans/Öğrenci Çalışmıyor

11	T11	28	Lisans/Mezun	Serbest Meslek
12	T12	27	Lise/Mezun	Serbest Meslek
13	T13	20	Lise/Mezun	Çalışmıyor
14	T14	21	Lise/Mezun	Çalışmıyor
15	T15	31	Lisans/Mezun	Kamu
16	T16	26	Lise/Mezun	Serbest Meslek
17	T17	33	İlköğretim/Mezun	Serbest Meslek
18	T18	28	Lisans/Mezun	Serbest Meslek
19	T19	25	Lise/Mezun	Kamu
20	T20	18	İlköğretim/Mezun	Çalışmıyor
21	T21	32	İlköğretim/Mezun	Serbest Meslek
22	T22	22	Lise/Mezun	Serbest Meslek
23	T23	23	Lisans/Öğrenci	Çalışmıyor
24	T24	25	İlköğretim/Mezun	Serbest Meslek
25	T25	20	Lise/Mezun	Serbest Meslek

4.2. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Faktörlere İlişkin Görüşme Yoluyla Elde Edilen Bulgular

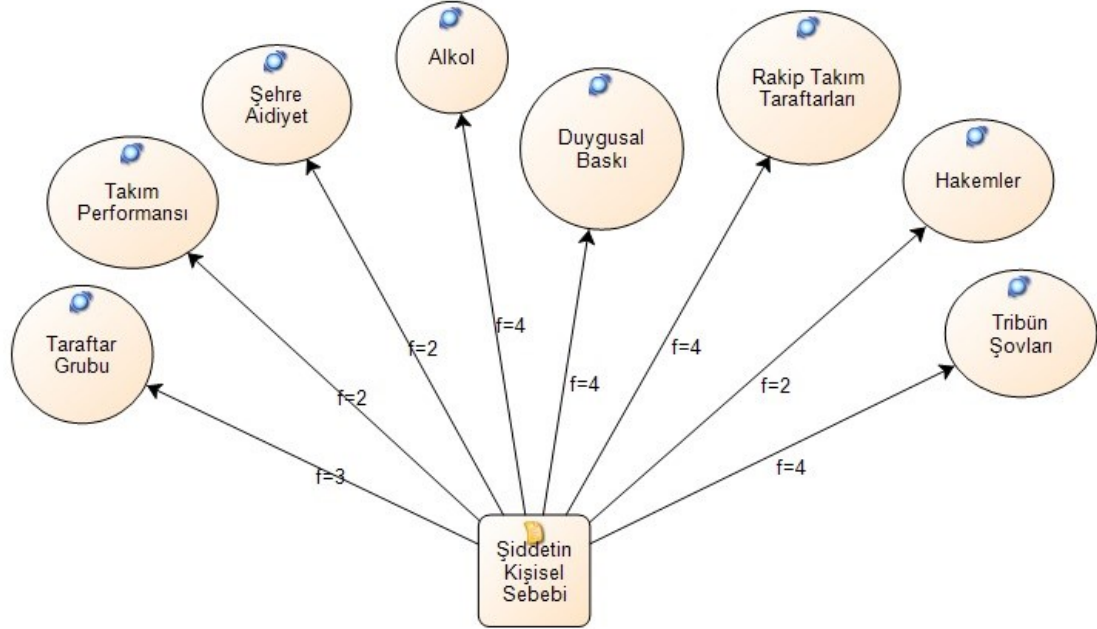

Model 1: 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Faktörlere İlişkin Görüşme Yoluyla Elde Edilen Temalar.

Model 1’de elde edilen bulgulara göre, taraftarlar kendilerini şiddete iten faktörlere kişisel sebep olarak hakemler, tribün şovları, duygusal baskı, rakip takım taraftarları, alkol, takım performansı, taraftar grubu ve şehre aidiyet temaları üzerinde durmuşlardır. Aynı modelde, taraftarlar futbolda şiddet davranışının gerçekleşmesinin genel sebeplerine dair görüşlerinde, uyuşturucu ve alkol, TFF, statların fiziki durumu, taraftar grupları, rakip takım taraftarları, emniyet güçleri, kulüp yöneticileri, taraftar liderleri, hakem, medya temaları üzerinde görüş bildirmişlerdir.

4.2.1. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Kişisel Sebeplere İlişkin Bulgular

Taraftarları şiddete yönelten kişisel faktörlerdeki görüşler aşağıda belirtilmiştir.

Model 2. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Kişisel Sebeplere İlişkin Bulgular

Bulgulardan bir kısmı aşağıda belirtilmiştir;

a. Alkol:

Bir sevkiyat işimiz vardı zaten maça giderken onun stresini yaşıyordum bunun üzerine arkadaşlarla maç hakkında ön değerlendirme yapmak için stantin yakınında bir mekanda biraz alkol aldık. Hem sinir stres hem de alkolün etkisi karşı taraftarın anlamsız saldırısıyla birleşince kendimi ve tuttuğumuz takımı korumak için duruma kayıtsız kalamadım (T13).

O gün çok alkollüydüm, inanın pek çok şeyi hatırlamakta güçlük çekiyorum (T23).

b.Taraftar Grubu

Dahil olduğum taraftar grubunun kararıyla açtık pankartı. Yahu tribün bu tribün, en sosyal ortam, bu ülkede olan bitene tepki koyamayacak mıyız? Tepki veremeyecek miyiz? Sokakta sus, işte sus, evde sus, tribünde sus, demokratik bir ülkede tepkimizi nasıl belli edeceğiz? Bir pankarta bile olmayan tahammül bu ülkede nefes almayı o kadar zorlaştırıyor ki, bunu en sevdiğimiz tribünlerden bile uzaklaştırılarak sonuna kadar yaşıyoruz (T2).

Söz konusu eyleme karışmış olmamın sebebi, çevremdeki insanların her an saldırıya teşebbüs veya karşılık verme potansiyeli olmasından kaynaklı. Kavga başladığı anda benim oraya karışmamam bir Karşıyakalı olarak o anda bana yakışık kalmaz diye düşündüm (T3).

c.Tribün Şovu

Görsel güzellik olması amacıyla yanımda getirmişt看im, eğer kapıda polis bana bunun yasak olduğunu söyleseydi, tribüne girmeden önce o alanda bırakır ve tribüne yönelirdim, eyleme bile dönüşmemiş bir durumdu ve benimle beraber neredeyse dahil olduğum tüm tribün grubunda meşale vardı. Kimse de yasak olduğundan haberdar değildi. Kimseyi öldürme, yaralama gibi bir amacım yoktu (T4).

Rakip takım taraftarlarına ve maçı izleyen binlerce insana, sonradan da sosyal medyada yayılacağını bildiğim, dünyada bir ilk olan QR Code pankartı açtım, pişman değil aksine hala onur duyuyorum, mükemmel bir şov olduğunu Liverpool KOP tribünleri dahi dile getirdi (T21).

d.Hakem

Hakemin yanlış tutumu, yanlış düdüğü sonrası dayanamayıp küfür ettim. Türkiye'de hakemlerin hepsinden nefret eder durumdayım, çok kötüler, her dakika oyunu durduruyorlar, şike, pislik hepsi bunlarda, nefret ettiriyorlar, rakip takım taraftarları da insanı geriyor ama hakemler bir başka, her maç sanki bize karşı oynuyorlar, her maçımızı 11 kişiye karşı değil de 12 kişiye karşı oynuyoruz (T5).

Hakem bariz bir şekilde ilk yarıdan itibaren tarafını seçmiş ve Karşıyaka'ya karşı tavır takınmıştı normal hayatta dahi haksızlığa hiç gelemeyen bir adam olarak hakemin yaptığı ve uyguladığı bu formata sessiz kalamadım (T11) .

e.Şehre Aidiyet

Semtimi Allahuma şükür her yerde savunurum, bin km öte deplasmana giderim, kırarım, dökerim, canımı veririm canımı. Semtime bağlıyım ben, bizim semtimizin de namusu futbol takımımız (T6).

Ben şehir dışında üniversite okuyorum, ailemin yanına geldim, gelmişken maç da izleyeyim dedim, kartım yok, aldım babamdan, çok büyük ayıp etmişim ama yetkililere göre, cezayı verdiler hemen. Beni yönelten eylem bu ucube kartın ve uygulamanın olmasıdır, maça gitmek için bu kadar çilenin olmasıdır, bir maça gitmek için kart almak zorunda olmamızdır(T9).

f.Duygusal Baskı

Olay günü sabahı erkek arkadaşım ve taraftar grubu rakı sofrasına oturmuştuk, maçın gerginliğinden herkes çok içti, parka gidip esrar içenler de oldu, küfürler, tehditler, şöyle koyacağız, böyle öldüreceğiz demeler havada uçtu, kafalar da güzel oldukça kavgaya senaryoları üretildi (T7).

Söz konusu eyleme beni yönelten sebep şudur; futbol bana göre bir eğlence, deşarj olma yöntemi. Çok para kazanan insanlar değiliz, üstümüze başımıza bir kıyafeti zar zor alabilen, arkadaşlarla dışarıya çıkıp iki lafın belini kırmaya imtina eden, her ay borçlu yaşayıp bir diğer ay kurtulacağız diyenlerdenim, nerede eğleneceğim? Tüm bunlar birleşince kendimi kavgada buldum(T10).

e.Takım Performansı

Biz sadece maça gelip giden insanlar değiliz, 24 saat Xspor ile yaşayan Ultra mentaliteye sahip bir grubuz. Hal böyle olunca hayatımızın en ortasında Xspor olunca da işler değişti, küme düşmenin verdiği sinir ve stresle , gerçekten ne yaptığımı, ne ettiğimi tam hatırlamıyorum, sinirden gözüm dönmüştü (T14).

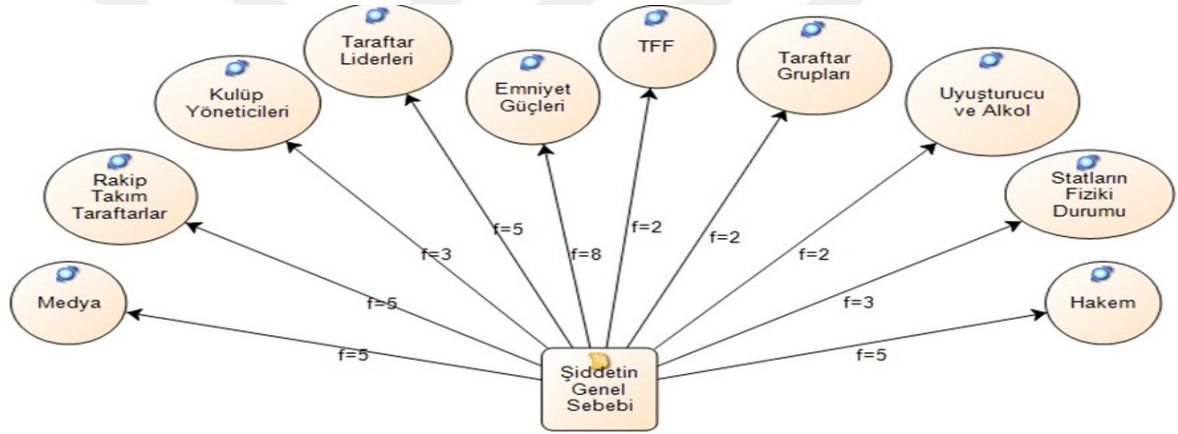
Mağlubiyet, sinir haliyle karıştı, dayanamıyordum kaybetmeye, bu hayatım boyu böyle oldu (T15).

f.Rakip Takım Taraftarları

İlk maç skorundan sonra tribünde aleyhimize yapılan hareketler üzerimizde bıraktığı tahribat en büyük sebeptir. Çok ağırına gitmişti, maç için 6 ay bekleyince böyle oluyor (T16) .

Xlerin terbiyesiz, ahlaksız adamlar olduğundan başlayabilirim. Ailemin yanında bize doğru ailemize küfretmeleri, maç öncesi sosyal medyadan ettikleri hakaretler, maç öncesi şehrimize verdikleri zararlar herkesi tahrik etti (T18) .

4.2.2. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Genel Sebeplere İlişkin Bulgular

Model. 3. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Genel Sebeplere İlişkin Bulgular

Taraftarları şiddete yönelten genel faktörlerdeki görüşlerden bazıları aşağıda belirtilmiştir.

a.Hakem

Oscar goes to hakemler (güliyor) hakemleri bu sırada ilk sıraya koymamak mümkün mü? Sor tüm ülkeye birinci sıra hakem der ikinci sıra medya. Hakemlerin yeterli eğitimden geçtiğine inanmıyorum, sahada basiretten yoksunlar, eyyamsız maç yönetemezler, kim daha çok itiraz ederse bir süre sonra onları korumaya başlarlar (T5) .

Öncelikle hakemlerin, yönetimin bu işin başında olan insanların oynadığı oyunların takımlara bu maçlara yansıtılması (T11) .

b. Medya

Genel olarak söyleyecek olursam, sosyal medyanın son zamanlarda ülkemizde yükselişi ve pek tabii ki bunun inanılmaz derecede uygunsuz kullanışı rakip takım taraftarlarının birbirlerine karşı sürekli tahrik ediyor (T9) .

Basına gelirse basın sürekli her şeyin en kötüsünü yazıyor, rakip takım taraftarlarıyla aradaki elektriği her zaman yükseltiyor, kendileri reyting yapacak diye olan masum insanlara oluyor (T18) .

c. Emniyet Güçleri

Polisler, tribünde her yerdeler, girerken, çıkarken her yerdeler, her dakika burnumuzun dibindeler, hocam bak sen çalışma yapıyorsun, düşün iki profesör hocamız seni çalışmanı yazarken izliyor, ne dersin bir süre sonra, ne hissedersin, her saniye seni kameraya alıyorlar ki sen çalışıyorsun hocam, düşün biz eğlenmeye gidiyoruz, baskı, korku, kameralar her yandan tribüncüyü sindirme politikası (T10) .

Çocukluğumdan beri aktif bir tribüncü olarak şiddete neden olan faktörlerin başında polisin sert tavırlarının aldığını söyleyebilirim. Soru sormak için dahi olsa yanlarına yaklaştığımızda sanki suçluymuşuz gibi sert ve tersleyici tavırları insanın maça girmeden moralini bozmaya yetmekte (T21) .

d. Kulüp Yöneticileri

Futbol yönetimlerinin hatayı sürekli başka yerlerde aramaları, hakemlere ve medyaya yüklenmeleri taraftarı da hakemlere karşı tahrik ediyor (T9) .

Futbolda genel olarak sorunun başı, futbol kulüplerini taraftarın çeyreği kadar sevmeyen kulüp yöneticileridir, tuttuğumuz takımların yararına değil oraya şov yapmak için çıkan bir avuç insan tarafından en büyük sevdalar zarara uğruyor. Aldıkları

oyuncular, alamadıkları oyuncuları, menajerlere yedirilen paralar, aldıkları komisyonlar, taraftarı öteleyen tavırlar derken binlerce hata yapıyorlar (T14) .

e.Uyuşturucu ve Alkol

Bence en önemlisi uyuşturucu, gençler olmuş müptezel, ellerinden, dillerinden düşmüyor, hapı atan saldırıyor, esrarı çeken ben kralım diye dolanıyor, her şeyi yapabileceklerini sanıyor (T6) .

Ağızıyla içmesini bilmeyen alkolü matah bir b.k zanneden ne kadar ergen varsa maçlara doluşuyor, sağa sola, futbolcuya, hakeme, yöneticiye, yanındakine ağzına ne gelirse sıralıyor da sıralıyor, o da geriyor bir yandan, e polis var diyorsun, polis müdahale etmiyor ki, beyefendi orada kamera çekecek, keyfi gelince kaydı açacak izleyecek (T10) .

f. Statların Fiziki Durumu

Statlar çiş kokuyor, allah aşkına evin çiş koksa, evinde maç izlerken çok mutlu olabilir misin? Almanya'ya statlar son model, oynanan top A kalite, tribünde olay oluyor mu hayır!(T6)

Statlar bitmiş, çiş kokuyor, eski, köhne, tuvaletleri o kadar pis ki millet içeri işemiyor, kolonlara işiyor, siz düşünün, bu saydıklarım arasında küfretmemek mümkün mü? (T18)

g. Taraftar Liderleri

Her grubun kendine 'reis' diyenleri yönetimlerle alışveriş içine giriyor rant kavgası oluşuyor daha sıra rakip taraftarlarla uğraşmaya gelmeden birbirleri arasında kavga ediyor (T14).

Tribün liderleri meselesi de apayrı mesele, çorbacı deriz biz, nedir çorbacı, yönetimden para alıp yönetim ne isterse onu yapan, yönetim solcuysa bunlar solcu, yönetim sağcıysa bunlar sağcı, itleri var yanlarında küfürse küfür, sahaya maddeyse madde, her b.k bunlardan çıkıyor (T20).

h. Rakip Takım Taraftarları

Futbolda şiddet olaylarına neden olan faktörler başta rakip takım taraftarları, bizim burada yıllardır deplasman taraftarına giriş yasak olsa da sosyal medya üzerinden olsun sokakta eş, dost olsun sürekli birbirini geren bir ortam var (T10).

Rakip takım oyuncularının açıklamaları, antipatik tavırları da bana göre etkili, üç kuruş etmeyen adamlar, değişik saç başlarla sahaya çıkıyor, iki gram toptan anlamıyor, yüzbinlerce lirayı cebe indiriyor bir de çıkıp sahada bize karşı çeşit çeşit hareketlerde bulunuyor. Rakip takım taraftarları da kendi takımında olmasa küfredeceği adama tapıyor, dönüyor bize laf yapıyor, yine en büyük suçlu kendileri haline geliyor (T20) .

ı.TFF

TFF'nin kararları, saha kapatmalar, tribün kapatmalar, hep derim bir yay düşünün, basıp bırakırsan sıçrar ama hiç ellemezsen olduğu yere kalır, bu kadar ceza, bu kadar PFDK cezası insanları durdurmuyor, şiddete itiyor, adam zaten suçluyum diyor, adama baştan suçlusun dersen elbette bir gün rolünü yaşayacak (T14) .

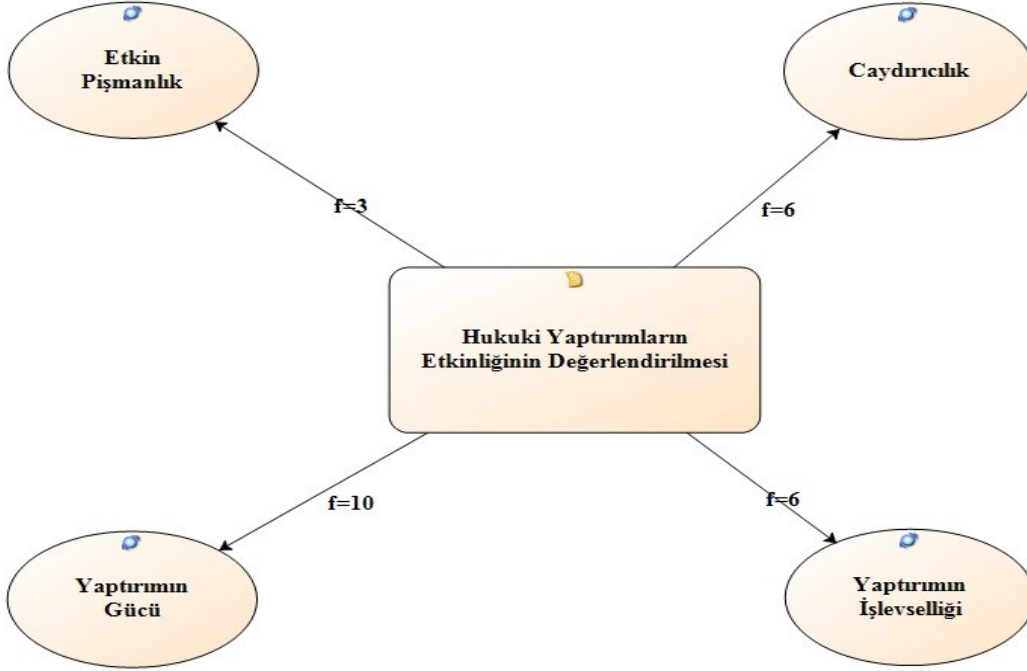
TFF ve yaptırımları olarak görüyorum, sebebiyse sürekli cezalarla insanları yıldırması, insanlara ceza verdikçe insanların daha da cezaya başkaldırdığını düşünüyorum (T23) .

i.Taraftar Grupları

Aynı taraftar grubu da olsa içlerinde olan küçük bölünmeler ve birbirlerinden kopukluk yine taraftarlar arası gerginlik oluşmasına neden olmakta diyebiliriz (T21) .

Taraftar grupları olduğunu düşünüyorum, gencecik adamları kandırıp her türlü pisliğe bulaştırıyorlar, sonrası malum zaten her yer kavga dövüş (T25) .

4.2.3. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarının Hukuki Yaptırımların Etkinliğinin Değerlendirmesine İlişkin Bulgular

Model 4. Futbolda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Yasal Tedbirlerin Hukuki Yaptırımlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesi

a. Yaptırımın Gücü

Mahvoldum, her hafta imza, seyircisiz maça bile imzaya gittim ya var mı böyle şey? Var mı? Si..yim futbolunu da maçını da dedim onbinlerce kez, meşaleymiş ne yaptık sanki? Ne ettik, ulan milyarları çalan herifler uçakla tepemizde geziyor. 1500 TL cezasıyla, imzadan imzaya koşuyoruz. Huzurum kalmadı, her haftasonum rezalet. Haftada 6 gün çalışıyorum, illa çalıştığım güne saate denk geliyor, konuştuk polislerle imzalı kağıt al şirketinden kabul ederiz dediler, 3 hafta böyle oldu, götürdüm kağıtları, biz nereden bilelim bu kağıdı kendin imzalamadığını dediler (T10).

6222 sayılı kanun bana göre tamamen yetersiz ve gereksiz bir o kadar taraftarı zor durumda bırakan bir kanundur. Şiddet yapacak taraftarı durdurmadığı gibi polis ve taraftarın arasındaki ipleri inceltmekte ayrıca taraftarın korku içinde maçı izlemesine sebebiyet vermektedir. tuttuğum takımın her maçında gidip imza vermeliyim benim karım hamile evde tek bırakıp gidiyorum aklım onda kalıyor bazı doktor randevularını bile kaçırdım karımla bu yüzden kaç kere sözlü tartışma yaşadım onu evde yalnız bırakmak

zorunda kaldım. Bunun yanında yaptığımız tüm planları etkiledi oraya gitsek nasıl olur saat 2 de yetişir miyiz vs vs. özlemle gününü beklediğim maç saatleri bana eziyete dönüşmeye başladı (T20) .

b.Yaptırımın İşlevselliği

Uygulamada herhangi bir standart olmadığını düşünüyorum. Bize cezai işlem yapılan maçta tribünde pankart dışında yasaya aykırı olan birçok unsur daha vardı.(meşale, sis, toplu küfür vs.) ama kolluk kuvvetleri sadece "Pankart"ları tribünde şiddet olarak algılayıp cezai işlem yaptı (T2) .

Bu yasa çok ama çok yetersiz bir yasa, hiçbir işe yaramayan, sadece kıstırdıkları 3-5 kişiye göstermelik işlem uygulanan bir yasa. 30 bin kişi aynı anda küfür ediyor, cezayı 1 kişi alıyor, kulüp de alıyor, tüm tribün de kapatılıyor ama imzaya giden 1 kişi, para cezası ödeyen bir kişi, küfürü başlatan amigo akşam polisle çorba içiyor, gülüyoruz da ne diyelim, ödedik, attık imzamızı, haram zıkkım olsun. Tribün kapatma diyorsun, kendin etmediğin küfürden ceza alıyorsun, yan komşusu adam öldürdü diye hapis yatar mı insan, düşünsene senin yan komşu adam vuruyor sen de hapse giriyorsun (T8) .

c.Caydırıcılık

Caydırıcı, korkutucu, öteleyici ama yararsız, hiçbir işe yaramıyor, ancak insanları ayırtırmaktan, ötelemekten, köpek yerine koymaktan başka bir işe yaramıyor. Caydırıyor mu, soğutuyor mu insanları bu soru önemli bence. İnsanlar bu gibi muhabbetlerden dolayı maçlara gitmiyor artık, diken üstünde maç izleyeceğime evimde izlerim diyor al sana tribünler bomboş kimsenin maça gittiği yok zaten statlarda seyirciden çok polis var yani bu yaşananları anlatacak daha fazla kelime yok (T14) .

Tam bir fiyasko, çifte standartlarla dolu ve kişiden kişiye değişen bir kanun (T16).

d.Etkin Pişmanlık

6222 sayılı kanun her açıdan yetersizdir, kanunla beraber gelen e-bilet uygulaması ise toptan, en kökten Türk sporundan sökülüp atılmalı bir daha adı bile anılmamalıdır. Fişlemeye, ranta, ülkede tribünleri bitirmeye yönelik bu uygulama Türk futbolunun tek özelliği olan ateşli taraftar kavramını yok etmektedir. Maçın olduğu tarihte ben 500 km uzaktayım, e ama imza atmak zorundayım, kurs falan gitti, ne motivasyonum kaldı, ne de

şevkim e zaten imzaya gidiyorum, ders falan da kalmadı ortada, para cezasını da babam ödedi, adamcağız ne bilsin bu cezayı zaten dengi dengine yaşarken bir de bu işler çıktı başımıza (T9) .

Maalesef haksızlık yapan değil de hakkını savunan cezalandırılıyor. Bu kanun sanki kolluk kuvvetinin uygulamak istedikleri için uyguladıkları bir kanun gibi. Taraftara karşı polisin elinde olan kozdan başka bir şey değil. Ceza aldığım dönemde çevremden inanılmaz tepkiler aldım. Benle ilişkisi keseni konuşmayı bile oldu. Senin gibi bir adam nasıl bu işlere karışır diyeni oldu olayın bitmesine davam görülmesine rağmen neden karakola gittiğimi anlamayı oldu yeri geldi yalancı bile oldum (T11) .

5.TARTIŞMA

Bu bölümde 6222 Sayılı Kanun gereğince ceza almış futbol taraftarlarını şiddete yönelten eylemler ve futbolda şiddetin önlenmesine yönelik olarak alınan tedbirlerin değerlendirilmesi amacıyla elde edilmiş verilerin analiz sonuçları verilmiş ve tartışılmıştır.

5.1. Demografik Bulgulara İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan 25 taraftarın 24'ü erkek 1'i kadın bireylerden oluşmaktadır. Taraftarların yaş ortalaması 23,63 olarak saptanmıştır. Taraftarların %40'ı Lise mezunu, %24'ü İlköğretim mezunu, %24'ü Lisans Öğrencisi, %12'si de Lisans mezunudur. Bir diğer ifadeyle araştırmaya katılan taraftarların örneklem grubundaki çeyrek dilimi öğrenciler oluşturmaktadır. 2013 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü ve İçişleri Bakanlığının düzenlediği çalıştayda İçişleri Bakanı Muammer Güler, kanun kapsamında işlem yapılan 4 bin 427 kişiden bin 319'unun öğrenci, 418'inin işçi, 205'inin işsiz, 45'inin memur, 18'inin özel güvenlik görevlisi, 2'sinin polis, 682'sinin serbest meslek mensubu, 29'unun sporcu, 10'unun antrenör, birinin asker, ikisi doktor, üçünün eczacı, üçünün gazeteci bin 690'inin diğer meslek mensuplarına mensup olduğunu belirtmiştir. Araştırmada seçilen örneklem grubunun, araştırmanın tüm evrenine oranladığında birbirlerine yaklaşık yüzdeye sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan taraftarların kimliklerinin gizli tutulması gerekliliğini de düşünerek meslekleri daha genel ölçütlerde sorulmuştur, meslek dallarının derinlemesine sorulması, araştırmanın nitel bir çalışma olması sebebiyle kimlik ifşasına sebep olabilecek ipuçları verebilecek ve bu nedenle de kişilerin soruları cevaplamasındaki güvenilirliğe olumsuz etki yapabileceği düşünülmüştür. Araştırmaya katılan kişilerin %48'inin çalışmadığı ancak bu %48'lik kısmın %24'ünün Lisans öğrencilerinden oluştuğunu da belirtmek gerekmektedir. Katılımcıların %44'ü Serbest Meslek, %8'lik kısmı ise Kamu alanında çalıştığını belirtmişlerdir. Çalıştayda araştırmamızın evrenini oluşturan ceza almış futbol taraftarlarının işsiz ve öğrenci sayısının toplamı örneklem grubumuzun yüzdesiyle benzerlik göstermektedir, yine aynı rakamlara göre, serbest meslek ile ilgilenen kişilerin oranının da benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Araştırmamıza katılan taraftarların, 'yilda gittikleri futbol maçı sayısı' sorusuna verdikleri cevaplara göre, ceza almış taraftarların %56'sı yılda 10-15 arası futbol maçını tribünlere katılıp izlediklerini, %20'si 15 ve fazlası futbol maçını tribünlere katılıp izlediklerini, %16'sı 5-10 arası futbol maçını tribünlere katılıp izlediklerini, %8'lik

kısımının da 0-5 maçı yerinden izlediklerini ifade etmişlerdir. Spor Toto Süper Lig ve PTT 1. Lig'in 18 takımla, Spor Toto 2. Lig'in 20'şer takımlı gruplardan oluştuğunu düşünerek, Türkiye liglerinde bir futbol takımının en az 17, en çok 19 iç saha maçının olduğu görülmektedir. Örneklem grubumuzda yer alan taraftarların genel olarak maçlara gittiği, takımların tribün, saha kapatma gibi cezalarının da göz önüne alındığında yoğun bir şekilde takımlarını tribünden desteklediği gözlemlenmektedir. Araştırmada yılda 15'ten fazla maça giden kişilerin örneklem grubundaki her 5 kişiden birine denk geldiği gözükmektedir. 5'ten daha az maça giden taraftarların ceza almış olmasının kanun hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıklarını göz önüne serdiği söylenebilir. Elde edilen verilerde bu bireylerden biri başkasının biletiyle tribüne girmek isterken yakalanmış diğer birey ise uzun süredir görmediği takımını sahaya girip yakından görmek istemiştir. Her iki katılımcı da bunun ceza teşkil eden bir durum olduğunu bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmada katılımcılara sorulan 'Herhangi bir taraftar derneğine üye misiniz?' sorusuna katılımcıların %32'si 'evet' yanıtını vermiştir. Bu sonuç, taraftarların önemli bir kısmının bir grup ile hareket ettiğini, hiyerarşik düzenin bir parçası olduklarını ve örgütsel davranışlara katıldıklarını söyleyebiliriz.

Araştırmada katılımcılara sorulan 'Futbol maçlarına giderken alkol kullanır mısınız? Sorusuna katılımcıların %40'ı 'evet' yanıtını vermiştir. Futbol fanatiklerinin sosyal kimliklerini belirlemek amacıyla Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksek Okulu'ndan Yrd. Doç. Dr. Ziya Koroç, Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'ndan Yrd. Doç. Dr. Perican Bayar ve Antalya Emniyet Müdürü Feyzullah Arslan tarafından gerçekleştirilen araştırmada, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından, futbol sahalarına girişleri yasaklanmış, en küçüğü 11, en büyüğü 67 yaşında olan bin 253 erkek futbol taraftarından 896'sı ile karşılıklı görüşülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, holiganların yüzde 11.94'ü her gün alkol alırken, yüzde 60.17'si birkaç günde bir, yüzde 22.76'sı haftada bir, yüzde 4.8'i ara sıra alkol kullandığını belirtti. Hiç alkol kullanmayanların oranı ise on binde 35'te kaldı. Alkol kullananların yüzde 69'unu oluşturan 622 kişi maç öncesi alkol almadığını söylerken, yüzde 31'lik oranla ise alkol aldığını belirtmiştir. Her iki araştırmada da alkol kullanan kişilerin yüzdesi benzerlik göstermektedir.

Araştırmada katılımcılara sorulan ‘günlük hayatınızda fiziksel şiddete başvurur musunuz?’ sorusuna katılımcıların %16’lık kısmı ‘evet’, %84’lük kısmı ‘hayır’ yanıtını vermiştir. Günlük hayatta başvurulan fiziksel şiddet ile tribünlerde gerçekleşen fiziksel şiddet kaynaklı olayların değerlendirilmesi amacıyla katılımcılara bu sorunun akabinde ‘tribünde daha önce fiziksel şiddete başvurduğunuz mu?’ sorusu sorulmuş katılımcıların %24’ü ‘evet’ yanıtı vermiştir. Taraftarların sadece tribünlerde fiziksel şiddete başvuran kısmı %8’lik bir fark oluşturmuştur.

Araştırmada katılımcılara sorulan ‘günlük hayatınızda sözel şiddete başvurur musunuz?’ sorusuna %76’lık kısım ‘evet’ yanıtını vermiştir. Katılımcılar genel olarak küfür ettiklerini belirtmişlerdir. Günlük hayatta başvurulan sözel şiddet ile tribünlerde başvurulan sözel şiddet kaynaklı olayların değerlendirilmesi amacıyla katılımcılara bu sorunun akabinde ‘tribünde daha önce sözel şiddete başvurduğunuz mu?’ sorusu sorulmuş, katılımcıların %88’i ‘evet’ yanıtını vermiştir. Taraftarların sadece tribünlerde sözel şiddete başvuran kısmı %12’lik bir fark oluşturmuştur. Günlük hayatta sözel ya da fiziksel şiddete başvurmeyen kişilerin futbol maçlarını izlerken bu eylemlere yönelmeye yatkınlaştığı söylenebilir.

5.2. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Faktörlere İlişkin Sonuçlar

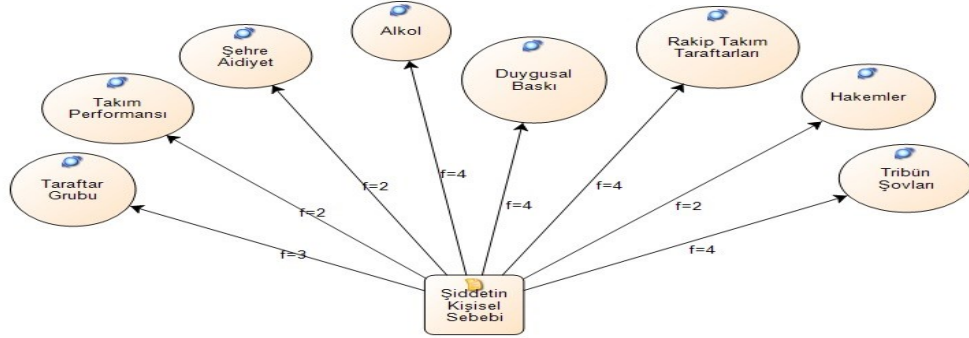
Araştırmada 6222 Sayılı Kanun gereğince ceza almış futbol taraftarlarını şiddete yönelten faktörlere ilişkin bulgular görüşme yoluyla elde edilmiştir. Bulgular neticesinde taraftarları şiddete yönelten faktörler ‘kişisel sebepler’ ve futbolda şiddet olaylarına neden olan ‘genel sebepler’ temaları ve bu temaların çekirdek temaları belirlenmiştir. Futbolda şiddete neden olan, taraftarları ceza almasına yönelten ‘kişisel sebepler’ teması ve ‘genel sebepler’ teması beraber değerlendirilmiştir.

Araştırmadaki katılımcıların futbolda şiddet olaylarına karışması ve neticesinde ceza almasına neden olmuş davranışların ‘futbolda şiddetin kişisel sebepleri’ teması 8 farklı çekirdek temada değerlendirilmiştir. Bu çekirdek temalar; hakemler, tribün şovları, duygusal baskı, rakip takım taraftarları, alkol, takım performansı, taraftar grubu ve şehre aidiyet temalarından oluşmaktadır.

Araştırmadaki katılımcıların futbolda şiddet olayların yaşanmasına neden olan ‘futbolda şiddetin genel sebepleri’ teması 10 farklı çekirdek temada değerlendirilmiştir. Bu

çekirdek temalar; uyuşturucu ve alkol, TFF, statların fiziki durumu, taraftar grupları, rakip takım taraftarları, emniyet güçleri, kulüp yöneticileri, taraftar liderleri, hakem, medya temalarından oluşmaktadır.

5.2.1. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Kişisel Sebeplere İlişkin Sonuçlar

Model 5. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Kişisel Sebeplere İlişkin Sonuçlar

Katılımcılar, kendilerinin futbolda şiddetten davranışları sebebiyle ceza almalarına neden olan kişisel sebepleri değerlendirmişlerdir. Bu değerlendirmeler 8 tema altında analiz edilmiştir. Bunlar, hakemler, tribün şovları, duygusal baskı, rakip takım taraftarları, alkol, takım performansı, taraftar grubu ve şehre aidiyet temalarıdır.

5.2.1.1. Hakemler Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda kendilerini şiddete yönelten kişisel sebeplerden biri 'hakemler' olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiği düşündüğü görüşlerden 'hakemler' temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre ceza almalarının kişisel sebeplerinden biri hakemlerdir. (n=2) T5, kendisinin ceza almasına sebep olarak hakemleri gösterdiği düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: *'Hakemin yanlış tutumu, yanlış düdüklü sonrasında dayanamayıp küfür ettim. Türkiye'de hakemlerin hepsinden nefret eder durumdayım, çok kötüler, her dakika oyunu durduruyorlar, şike, pislik hepsi bunlarda, nefret ettiriyorlar, rakip takım taraftarları da*

insanı geriyor ama hakemler bir başka, her maç sanki bize karşı oynuyorlar, her maçımızı 11 kişiye karşı değil de 12 kişiye karşı oynuyoruz.’ (T5) T11 de sebep olarak hakemleri göstermiştir. *Hakem bariz bir şekilde ilk yarıdan itibaren tarafını seçmiş ve bizim takıma karşı tavır takınmıştı normal hayatta dahi haksızlığa hiç gelemeyen bir adam olarak hakemin yaptığı ve uyguladığı bu formata sessiz kalamadım (T11).* Hakemlerin futboldaki hayati rolü, taraftarların taraf olmanın doğasıyla mağlubiyete tahammülsüzlüğü, istenilen sonuçların alınamaması durumunda okların hakemlere döndürülmesine de sebep olmaktadır. Karaçay “Futbol Seyircisinde Fanatiklik ve İnsan Psikolojisi Üzerindeki Etkisi” isimli araştırmasında hakemlerin seyircileri davranışlarında hakemlerin etkili olduğunu tespit etmiştir. Çağlayan’ın (2003) çalışmasına göre taraftarlar genel olarak hakemlerin kararlarını saygıyla karşılamaktadır ancak istenilen sonuçlar alınmadıkça hakemlere yönelik tutumları değişmektedir denmektedir. Araştırmamızın 6222 Sayılı Kanun Gereğince cezai işlem görmüş futbol taraftarlarının cezai işleme sebep eylemleri incelendiğinde; hakemler nedeniyle şiddet eylemine yöneldiğini söyleyen katılımcı yüzdesi %6’dır. TFF ve TBMM’nin 2004-2011 yılları arasında sporda şiddet eylemlerine karışmış kişileri saldırganlığa yönelten oluşumlar incelemesinde hakem faktörü %8 olarak tespit edilmiştir. Araştırmamızda ele alınan örneklem grubunun ait olduğu evrenin tamamına oranında, hakemlerin taraftarları şiddet eylemlerinde ceza almaya sebep olmaları yüzdesel olarak benzerlik göstermektedir. (TBMM Araştırma Komisyonu, 2011)

5.2.1.2 Tribün Şovları Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda kendilerini şiddete yönelten kişisel sebeplerden biri ‘tribün şovları’ olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden ‘tribün şovları’ temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre kendilerini ceza almaya yönelten kişisel sebeplerden biri tribün şovlarıdır. (n=4)

Tribün şovları, desteklenen takımın müsabakalarında, karşı takım sporcularına ve karşı takım taraftarlarına mesaj vermek amacıyla, görsel ve işitsel olarak organize edilen, koreografileri, pankartları, meşaleleri, havai fişekleri, işaret fişekleri, farklı renkteki kartonları ve çeşitli mesajlar barındıran gizli şifreler gibi maddeleri içerisinde barındıran bir olgudur.

Araştırmamızda tribün şovları nedeniyle şiddet eylemlerinin bir parçası olduğunu ifade eden kişi sayısı katılımcıların %16'sını oluşturmaktadır. Katılımcılar tribün şovlarının ceza almalarını sebebiyet veren kişisel sebep olduğuna dair görüşlerini şu şekillerde ifade etmişlerdir; *Görsel güzellik olması amacıyla yanımda getirmiştım, eğer kapıda polis bana bunun yasak olduğunu söyleseydi, tribüne girmeden önce o alanda bırakır ve tribüne yönelirdim, eyleme bile dönüşmemiş bir durumdu ve benimle beraber neredeyse dahil olduğum tüm tribün grubunda meşale vardı. Kimse de yasak olduğundan haberdar değildi. Kimseyi öldürme, yaralama gibi bir amacım yoktu (T4) . Görsel açıdan X takımlıları kışkırtmak, görüntülerle onlara biz daha iyiyiz mesajını vermek amacıyla stada meşale sokup yaktık. Meşale bu işin bir parçası ama bu ülkede yasak ne yazık ki, tribünlerde her şey yasak zaten, bu da yasaklılardan biri ama Y tribünün görsel şovunun bir parçası olmak başka bir duyguydu (T10) . Münferit olarak kendi isteğimle meşaleyi yaktım. Her ne kadar benim suçumsa üstümü arayıp bulamayan polis memurlarının suçudur (T12) . Pankart zaten her maçta yapılan bir şey televizyonda izlediğimiz maçlarda dahi herkes pankart açıp sevdiği takımı destekliyor biz yapınca olay oluyor yapamazsın deniliyor. Ben de sevdiğim takımı desteklemek onlara moral vermek için elimden geleni yaptım önemli bir maçta pankart hazırlamak istedim tek yaptığım buydu (T17). Rakip takım taraftarlarına ve maçı izleyen binlerce insana, sonradan da sosyal medyada yayılacağını bildiğim, dünyada bir ilk olan QR Code pankartı açtım, pişman değil aksine hala onur duyuyorum, mükemmel bir şov olduğunu Liverpool KOP tribünleri dahi dile getirdi (T21).* Futbolun yoğun atmosferi bireylerin çevresine zarar vermesi muhtemel durumları gözden kaçırmasına sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Tribün şovları neticesinde cezai işleme tabi tutulmuş taraftarların asli amacı rakip takım taraftarlarına ya da çevresine zarar vermek olmasa dahi bu tür maddelerin potansiyel tehdit unsuru oluşu kanunen yasaklanmasına sebep olmuştur. Kanunen yasak bir maddenin statlara girişi, statlarda kullanılması neticesinde de cezai işlemlerle karşılaşmaktadır. Futbol müsabakalarının eğlenceli ortamı, kişilerin bu eğlenceye yüklediği anlamları farklı kılabilir. Araştırmamızda elde edilen bulgularda bazı pankartların engellenmesi taraftarlar tarafından yoğun biçimde eleştirilmiştir. Taraftarlar, emniyet güçleriyle karşılıklı anlaşmazlık yaşadıklarını ve yasanın hangi tür pankartların yasak olduğu yönündeki net olmayan ifadelerini muğlak bir durum oluşturduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Müsabakalardan önce yapılan il güvenlik kurulu toplantıları bu açıdan yararlı olmaktadır ancak büyük kalabalıklara sahip takımların taraftarlarının her birinin taraftar grupların

habersiz olarak pankart hazırlayabilecekleri de gözden kaçırılmaması gereken bir ayrıntıdır. Araştırmamızda cezai işleme tabi tutulma konusunda önemli yer kaplayan ‘tribün şovlarının’ bir kısmı 6222 Sayılı Kanun kapsamında suç olarak ve şiddet eylemi olarak nitelendirilmektedir. Kanunun sınırları düşünüldüğünde tribün şovlarının emniyetle istişare edilmeden tasarlanması şov amacıyla yapılan davranışları şiddet eylemine yönelten bir faktör haline getirebildiğini söyleyebiliriz.

5.2.1.3 Duygusal Baskı Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda kendilerini şiddete yönelten kişisel sebeplerden biri ‘duygusal baskı’ olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden ‘duygusal baskı’ temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre kendilerini ceza almaya yönelten kişisel sebeplerden biri duygusal baskıdır. (n=4)

Araştırmamızda kendilerinin ceza almasına sebep olduğu sebep olarak ‘duygusal baskı’ temasını öne çıkartan kişiler T7, T8, T10 ve T24’dür. Sırasıyla görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir. *Erkek arkadaşına çok bağlıyım, onun lafından çıkmam, onun dedikleri benim için çok önemli, bana bıçağı taşıyacaksın dedi, taşıdım, bu kadar (T7)* . *Cepte para yok, pul yok, tek eğlencemiz futbol, hayatın gerçeklerinden kaçıyoruz bir nevi oraya gidince de bambaşka bir insan oluveriyoruz, deplasmana gidince de insan iyice asileşiyor, sanki savaşa gider gibi hissediyo (T8)* . *Söz konusu eyleme beni yönelten sebep şudur; futbol bana göre bir eğlence, deşarj olma yöntemi. Çok para kazanan insanlar değiliz, üstümüze başımıza bir kıyafeti zar zor alabilen, arkadaşlarla dışarıya çıkıp iki lafın belini kırmaya imtina eden, her ay borçlu yaşayıp bir diğer ay kurtulacağız diyenlerdenim, nerede eğleneceğim? Tüm bunlar birleşince kendimi kavgada buldum (T10)* . *Cepte beş kuruş para yok, sinir, stres yemiş bitirmiş bizi, kafamızı dağıtalım diye maça gittik, ne yazık ki bu olaylar oldu. Günlük hayatımın verdiği sinir stres sebep oldu diyebilirim (T24)* . Rona’nın 2003 yılında şiddet olaylarına karışmış taraftarlar üzerine yaptığı çalışmada, bu tip seyircilerin para harcamada kontrolsüz ve toplumda kendilerine önem verilmeyen bir kişiliğe sahip oldukları belirlenmiştir (Rona, 2003) . Araştırmamızda da bu çalışmaya benzerlikler görülmüştür. Taraftarları duygusal açıdan baskı altına alan, toplumda değer

görmeme, ekonomik yetersizlik, kişisel ilişkilerinin şiddet ve saldırganlık eylemlerine sebebiyet verdiğiinden bahsedilebilir.

5.2.1.4 Rakip Takım Taraftarları Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda kendilerini şiddete yönelten kişisel sebeplerden biri ‘rakip takım taraftarları’ olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden ‘rakip takım taraftarları’ temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre kendilerini ceza almaya yönelten kişisel sebeplerden biri rakip takım taraftarlarıdır. (n=4) Araştırmamızda elde edilen bulgularda T16, T18, T19, T20 katılımcıları kendilerinin ceza almasına sebep olan faktörlerden biri olarak ‘rakip takım taraftarları’ faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *İlk maç skorundan sonra tribünde aleyhimize yapılan hareketler üzerimizde bıraktığı tahribat en büyük sebeptir. Çok ağırıma gitmişti, maç için 6 ay bekleyince böyle oluyor (T16) . Xlerin terbiyesiz, ahlaksız adamlar olduğundan başlayabilirim. Ailemin yanında bize doğru ailemize küfretmeleri, maç öncesi sosyal medyadan ettikleri hakaretler, maç öncesi şehrimize verdikleri zararlar herkesi tahrik etti (T18). Rakip tribünlerin maç boyu tahriklerine cevap verme isteği diyebiliriz (T19). Allah Muhammed aşkına ne yaptım, bir orta parmak kaldırmak 2 sene tedirginliğime, tam kurtuldum dediğimde tekrar cezasına, 1500 TL'ye mal oldu. O gün içerisinde tipik derbi gerginliği vardı, bu şehrin derbisi dünya tarafından biliniyor, orta parmak kaldırma sebepimi öğrenmek istiyorsanız, derbinin diğer tarafı olan turuncuların orada bulunmasıdır (T20).* Demirel (2013) tarafından yapılan araştırmada, taraftarların şiddet ve saldırganlık eylemlerinin üzerinde rakip takım taraftarlarının oldukça etkili olduğu belirlenmiştir. Bu şiddet ve saldırganlık tutumunun önceki yıllarda çatışma yaşanmış olması taraftarın şiddet ve saldırganlığının yükseleceği belirlenmiştir. Demirel aynı araştırmada rakip taraftarların hakaret ve kötü söz içeren tezahürat ve saldırılarının diğer takım taraftarlarının şiddet ve saldırganlık düzeylerini artırdığını ifade etmiştir. Aynı bulgulara benzerlik gösterir şekilde Kuru (2000) çalışmasında futbol seyircilerinin rakip takım taraftarlarının tezahüratlarından ve davranışlarının saldırganlığa sebep olan bir faktör olarak değerlendirmiştir. Araştırmamızda Demirel'in ve Kuru'nun araştırmalarına benzer ifadeler gözlemlenmektedir. Taraftarların birbirleriyle iletişime girdiği kanallardaki söylemler, önceki müsabakalarda yaşanan olaylar, kulüplerin aralarındaki rekabet ortamı, medya ve

basın organlarının rakip takım taraftarlarının ilişkilerine etkileri, sahadaki sonuçlar bu iki grubu birbirlerine karşı nefret duymaya yönlendirdiği söylenebilir.

5.2.1.5 Alkol Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda kendilerini şiddete yönelten kişisel sebeplerden biri de ‘alkol’ olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiği düşünülüyor görüşlerden ‘alkol’ temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre kendilerini ceza almaya yönelten kişisel sebeplerden biri alkol kullanımınıdır. (n=4) Araştırmamızda elde edilen bulgularda T1, T13, T22, T23 katılımcıları kendilerinin ceza almasına sebep olan faktörlerden biri olarak ‘rakip takım taraftarları’ faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Maç öncesi ortaya çıkan özlemle birlikte arkadaşlarımızla beraber kafa yapıcı maddeler kullandık, çok heyecanlıydım, tüm gün sosyal medyada takip ettiğim, X takımlılarla, Y takımlılarla uğruna saatlerce tartıştığım takımımı canlı izleyecektim, alkolün ve heyecanın etkisiyle tüm gün sadece medyada görebildiğim futbolcuları yakından görebilmek için birçok taraftarın da sahaya girmesinden faydalanarak sahaya girdim (T1). Bir sevkiyat işimiz vardı zaten maça giderken onun stresini yaşıyordum bunun üzerine arkadaşlarla maç hakkında ön değerlendirme yapmak için statın yakınında bir mekanda biraz alkol aldık. Hem sinir stres hem de alkolün etkisi karşı taraftarın anlamsız saldırısıyla birleşince kendimi ve tuttuğumuz takımı korumak için duruma kayıtsız kalamadım(T13). Alkolün verdiği etkiyle yürüdüm, gittim üstlerine, sonrası malum. Bir anlık sinir ile oluştu her şey (T22). O gün çok alkollüydüm, inanın pek çok şeyi hatırlamakta güçlük çekiyorum (T23).* Tutkun’un (2012) Samsunspor taraftarlarının sosyo-ekonomik özellikleri ve şiddete eğilimlerini ölçmeye yönelik yaptığı çalışmasında seyircilerin %44’ünün alkol kullandığını ve alkol kullanan kişilerin şiddet ve saldırganlık eylemlerine katılmaya yönelimlerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Kuruç ve arkadaşlarının çalışmasına göre ise ‘fanatik’ taraftarların %87,61’lik diliminin maçlara alkollü gitmeyi tercih ettiklerini belirtmiştir. Fanatizmin şiddete yakınsamasını da göz önünde bulundurarak alkollü içeceklerin futbolda şiddet olaylarının yaşanması ihtimalini artırdığını söyleyebiliriz. Araştırmamızda da kendilerini ‘doğrudan’ şiddete yönelten ana etmen olarak ‘alkol’ faktörünü öne çıkartan kısım %16’dır. Alkol kullanımının, maçlara alkollü gitmenin kesin olarak şiddet olaylarının

yaşanmasına sebep olmayacağı ancak olayların yaşanmasında %16'lık bir yüzdeyle doğrudan ilişkisi saptanmış, alkollü taraftarların futbolda şiddet ve saldırganlık olaylarında önemli bir yeri olduğundan bahsedilebilir.

5.2.1.6 Takım Performansına Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda kendilerini şiddete yönelten kişisel sebeplerden biri de 'takım performansı' olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden 'takım performansı' temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre kendilerini ceza almaya yönelten kişisel sebeplerden biri takım performansıdır. (n=2) Araştırmamızda elde edilen bulgularda T14, T15 katılımcıları kendilerinin ceza almasına sebep olan faktörlerden biri olarak 'takım performansı' faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Biz sadece maça gelip giden insanlar değiliz, 24 saat Xspor ile yaşayan Ultra mentaliteye sahip bir grubuz. Hal böyle olunca hayatımızın en ortasında Xspor olunca da işler değişti, küme düşmenin verdiği sinir ve stresle, gerçekten ne yaptığımı, ne ettiğimi tam hatırlamıyorum, sinirden gözüm dönmüştü (T14). Mağlubiyet, sinir haliyle karıştı, dayanamıyordum kaybetmeye, bu hayatım boyu böyle oldu (T15).* Kuru ve Var'ın 2009 yılında yapmış oldukları "Futbol seyircilerinin spor alanlarındaki saldırganlık davranışları hakkında betimsel bir çalışma" taraftarların %36.4'ünün takımlarının kötü performansının şiddet ve saldırgan davranışlara sebebiyet verdiği tespit edilmiştir. Öte yandan Özen, Eygü, Kabakuş'un (2013) "Üniversite Öğrencilerinin Sporda Şiddet ve Saldırganlık Algıları" adlı araştırmasına göre; taraftarlara sorulan 'hangi olaylar beni sinirlendirir' sorusuna, takımımın kaybetmesi ve yetersiz performans göstermesi beni sinirlendirir ve şiddete yöneltir ifadeleri belirlenmiştir. Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre de futbol taraftarlarını şiddet ve saldırganlık davranışlarına yönelten önemli unsurlardan biri de destekledikleri futbol takımlarının kötü performans sergilemesi olduğunu ifade edebiliriz.

5.2.1.7. Taraftar Grubu Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda kendilerini şiddete yönelten kişisel sebeplerden biri de 'taraftar grubu' olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden 'taraftar grubu' temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre kendilerini ceza almaya yönelten kişisel sebeplerden biri taraftar gruplarıdır. (n=2) Araştırmamızda elde edilen bulgularda T2, T3 katılımcıları kendilerinin ceza almasına sebep olan faktörlerden biri olarak ‘taraftar grubu’ faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Dahil olduğum taraftar grubunun kararıyla açtık pankartı. Yahu tribün bu tribün, en sosyal ortam, bu ülkede olan bitene tepki koyamayacak mıyız? Tepki veremeyecek miyiz? Sokakta sus, işte sus, evde sus, tribünde sus, demokratik bir ülkede tepkimizi nasıl belli edeceğiz? Bir pankarta bile olmayan tahammül bu ülkede nefes almayı o kadar zorlaştırıyor ki, bunu en sevdiğimiz tribünlerden bile uzaklaştırılarak sonuna kadar yaşıyoruz (T2). Söz konusu eyleme karışmış olmamın sebebi, çevremdeki insanların her an saldırıya teşebbüs veya karşılık verme potansiyeli olmasından kaynaklı. Kavga başladığı anda benim oraya karışmamam bir X takımlı olarak o anda bana yakışık almaz diye düşündüm (T3).* Gültekin ve Soyer’in (2010) ‘Türk futbolunda şiddetin önlenmesine yönelik emniyet uygulamalarının yasalar çerçevesinde incelenmesi’ isimli çalışmasında emniyet mensuplarının futbolda şiddete sebep olarak taraftar dernek/gruplarını %16’lık bir yüzdeyle saptadığını belirtmiştir. Taştan’a göre (2009) taraftar gruplarına mensup taraftarların hakemlerin kararları sebebiyle şiddet ve saldırganlık eylemlerine daha yatkın olduğu belirlenmiştir. Araştırmamızda katılımcıların mensubu oldukları taraftar gruplarının kararlarına göre hareket edebildikleri ve bu kararlar neticesinde şiddet ve saldırganlık eylemlerinde yer alabildikleri ve bu vesileyle de cezai işleme tabi tutuldukları saptanmıştır. Taraftar gruplarının şiddet ve saldırganlık eylemlerinde topluca hareket ettiği düşünülerek, bireylerin grup olmanın verdiği özgüvenle bu tür eylemlere daha yatkın hale gelebilecekleri söylenebilir.

5.2.1.8 Şehre Aidiyet Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda kendilerini şiddete yönelten kişisel sebeplerden biri de ‘şehre duyulan aidiyet’ olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden ‘şehre duyulan aidiyet’ temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

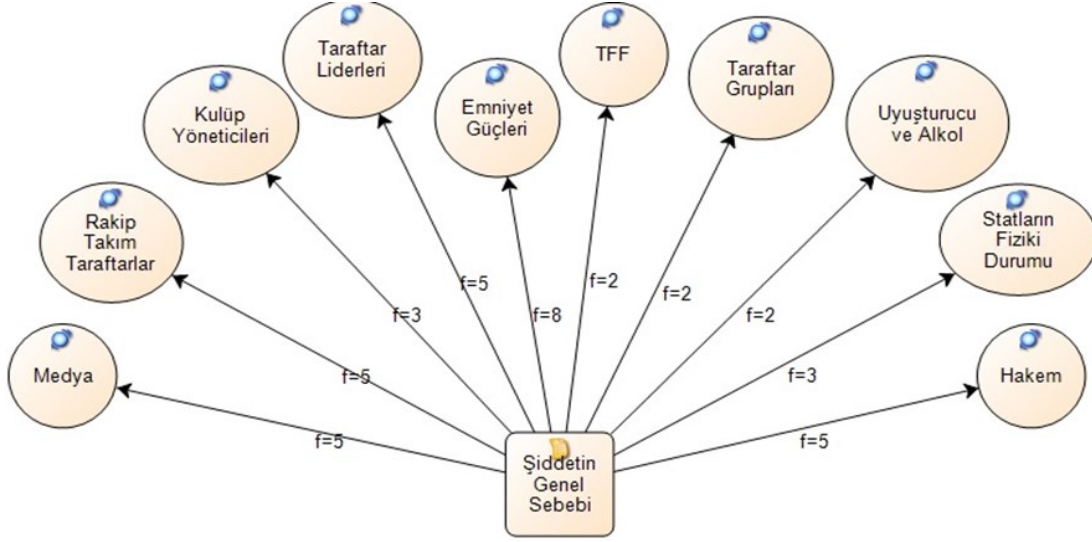
Taraftarlara göre kendilerini ceza almaya yönelten kişisel sebeplerden biri alkol kullanımınıdır. (n=2) Araştırmamızda elde edilen bulgularda T6, T9 katılımcıları kendilerinin ceza almasına sebep olan faktörlerden biri olarak ‘şehre duyulan aidiyet’

faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Semtimi Allahuma şükür her yerde savunurum, bin km öte deplasmana giderim, kırarım, dökerim, canımı veririm canımı. Semtime bağlıyım ben, bizim semtimizin de namusu futbol takımımız (T6). Ben şehir dışında üniversite okuyorum, ailemin yanına geldim, gelmişken maç da izleyeyim dedim, kartım yok, aldım babamdan, çok büyük ayıp etmişim ama yetkililere göre, cezayı verdiler hemen. Beni yöneltten eylem bu ucube kartın ve uygulamanın olmasıdır, maça gitmek için bu kadar çilenin olmasıdır, bir maça gitmek için kart almak zorunda olmamızdır (T9).* Eraslan'a göre (2012) Modernleşme ve kentleşme kırsaldan şehirlere göçe sebep olmuştur. Bu göçle birlikte kentlere göç eden insanlar geldikleri topraklara kendilerini bağlayan değerlerin yerlerine yenilerini koyma gereksinimi duymuşlardır. Eski yaşam biçimlerindeki değerleri terk etmek zorunda kalmışlar, bu değerleri yeni biçimde yaşatma yoluna gitmişlerdir. Bunlar bölgesel milliyetçilik, hemşehricilik, bölgecilik, tarikatçılık ya da takım taraftarlığı vb. biçimlerde alt kimlikleri doğurmuştur. Tüm bunlar kaybedilen coğrafya ve kültüre dair yeni bir aidiyet duygusu ikamesine imkan vermiştir. Shank'a göre (1999), spor seyircilerini müsabakaları bilet satın alarak yerinden izlemeye güdüleyen faktörlerden biri şehre duyulan ilgi ve aidiyettir.

Bazı bireyler yaşadıkları yerin insanları, kültürü ve kültürünü oluşturan etmenlere yoğun bir ilgi duyabilir. Bu ilgiyi duyan bireyler, yaşadıkları bölgenin gelişmesi adına emek sarf ederler ve bu yerlerin temsil ettiği değerleri desteklerler. Futbolun toplumlar arası rekabette önemli bir yeri olduğu barizdir. Bu nedenle, şehirlerine aidiyet hissi yüksek olan bireyler için futbol müsabakaları hayatlarında önemli bir yerde bulunmaktadır. Konuyla ilgili Latin Amerika'nın en önemli yazarlarından Eduardo Galeano'nun 'Gölgede ve Güneşte Futbol' kitabında; 'Futbol takımı bir semtin onurudur...' sözü futbol takımlarının şehirler, semtler için önemli bir öge olduğunun örneğidir. Şehre aidiyet duyan kişilerin zamanla gruplaştığı, çekirdek grupların büyüdüğünü söyleyebiliriz. Ultra taraftar gruplarının 'şehrinin takımını destekle' mottosu futbol taraftarlarına sahada kazanılan başarıların destekçisi değil şehrinin, yaşadığı toplumu yüceltecek, futbolun mücadele ruhunu ön plana çıkartacak eylemlerde bulunmasına dair bir mesajdır. Araştırmamızda bölgeciliğin beraberinde getirdiği şehre aidiyet ilgisinin de zaman zaman futbolda şiddet ve saldırganlık olaylarına sebebiyet verebildiği gözlemlenmiştir. Rakip takım

tarafklararının, rakip futbol takımlarının yarattığı rekabet ortamından ziyade bölgesel milliyetçilik temelinde katı sınırlarla çevrili reaktif bir tutum geliştiğinden bahsedilebilir.

5.2.2. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Genel Sebeplere İlişkin Sonuçlar

Model 6. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Genel Sebeplere İlişkin Sonuçlar.

Bu bölümde 6222 Sayılı Kanun gereğince ceza almış futbol taraftarlarını, şiddet ve saldırganlık eylemlerinin nedenlerine dair genel sebeplere yönelik bulgular elde edilmiştir. Bu bölümde taraftarların şiddet ve saldırganlık olaylarının temelinde yatan sebepler ‘şiddetin genel sebebi’ teması altında, hakem, medya, taraftar liderleri, kulüp yöneticileri, emniyet güçleri, rakip takım taraftarları, taraftar grupları, statların fiziki durumları, TFF ve uyuşturucu ve alkol kodları başlıkları altında kodlanarak tartışılmıştır.

5.2.2.1 Hakem Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık olaylarına yönelik genel sebeplerden biri ‘hakem’ olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden ‘hakem’ temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre futbolda gerçekleşen şiddet ve saldırganlık olaylarının genel sebeplerden biri hakemlerdir. (n=5) Araştırmamızda elde edilen bulgularda T1, T5, T10,

T11, T18 katılımcıları futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık eylemlerine sebep olan faktörlerden biri olarak ‘hakem’ faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Hakemler bir kere, hep yanlı düdükler çalmıyorlar mı, her yerde hakemleri eleştiriyorlar boşuna mı? İ.e hakem diye tezahürat duymadığımız tribün mü var? Neden peki? Şike süreçleri, maç içinde yapılan eyyamlar, haksız penaltılar, dayanamıyorum, evde maç izlerken televizyonu parçalayasım geliyor, çok yetersizler, hiçbir şeyi görmüyorlar (T1). Oscar goes to hakemler (gülüyor) hakemleri bu sırada ilk sıraya koymamak mümkün mü? Sor tüm ülkeye birinci sıra hakem der ikinci sıra medya. Hakemlerin yeterli eğitimden geçtiğine inanmıyorum, sahada basiretten yoksunlar, eyyamsız maç yönetemezler, kim daha çok itiraz ederse bir süre sonra onları korumaya başlarlar (T5). Hakemlere tahammül etmek mümkün değil, insandır hata yapar demek istiyoruz da nereye kadar diyeceksin, adam benim tribünde 50 metreden gördüğümü 1 metreden göremiyor, 3 metre dışarıdaki pozisyona penaltı veriyor, 10 metre ofsayı görmüyor(T10). Öncelikle hakemlerin, yönetimin bu işin başında olan insanların oynadığı oyunların takımlara bu maçlara yansıtılması (T11). Hakemlere zaten diyecek söz mü var, hepsi çok kötü futbolun f ‘sinden anlamayan herifler kalkmış milyon dolarlık maçları yönetiyorlar, ellerine yüzlerine bulaştırıyorlar (T18). Hakemlerin ‘şiddetin kişisel sebebi’ temasında %8’lik bir yüzdeyle şiddet ve saldırganlığın gerçekleşmesine sebep olduğuna dair sonuçlar tartışılmıştır. Bölümde genel olarak hakemlerin şiddetin en büyük sebebi olmadığından bahsedilmiştir ancak katılımcılara ‘şiddetin genel sebebi’ temasında yönlendiren soruda, kişilerin hakemleri şiddette daha büyük bir faktör olarak gördüğü gözlemlenmiştir. Hakemler üzerinde yaratılan psikolojik baskı ve algı ortamı kendilerinin şiddet ve saldırganlık eylemlerinde önemli bir rol oynadığına insanları inandırmıştır. Öyle ki, Özmaden ve Yıldırım’ın, yapmış oldukları araştırmada seyirci saldırganlığı üzerinde - çok etkili- olan birinci etken olarak %56.4 oranı ile “hakem” görülmektedir (Özmaden ve Yıldırım, 2003). Ancak gerek TFF ve TBMM’nin resmi raporu doğrultusunda elde edilen bulgular gerekse de araştırmamızda şiddet ve saldırganlığı yarattığı resmen tespit edilmiş kişilerde hakemler şiddete ve saldırganlığa en büyük etken olarak sebebiyet vermediği gözlemlenmiştir. Özmaden ve Yıldırım’ın çalışması görsel ve yazılı basın, kulüp yöneticilerinin, futbol yorumcularının cevap vermesi MHK tarafından yasaklanmış futbol hakemlerine tek yönlü baskı oluşturması, hakemlerin kendilerini ifade edecek bir mecra olmaması gibi etkenlerle hakemlerin hedef tahtası haline getirildiğini gösterdiğini ifade etmektedir. Araştırmamızda diğer araştırmalar gibi hakem ve kararlarının şiddet ve*

saldırıcılık olaylarına sebebiyet vermede önemli bir faktör oluşturduğu görülmektedir ancak şiddet olayının gerçekleşmesine doğrudan sebep olması ile genel kanı arasındaki fark anlamlıdır.

5.2.2.2 Medya Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda yaşanan şiddet ve saldırıcılık olaylarına yönelik genel sebeplerden biri 'medya' olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden 'medya' temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre futbolda gerçekleşen şiddet ve saldırıcılık olaylarının genel sebeplerden biri medyadır. (n=5) Araştırmamızda elde edilen bulgularda T1, T2, T5, T9, T18 katılımcıları futbolda yaşanan şiddet ve saldırıcılık eylemlerine sebep olan faktörlerden biri olarak 'medya' faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Televizyon yorumcuları da başka bir olay, saatlerce eleştiriyorlar, saatlerce hakaret ediyorlar, para için bazı kulüplere yalakalık yapmıyorlar mı? Rıdvan Dilmen Fenerbahçe'yi tutuyor, bunu da çok belli ediyor, bu ve bunun gibi örnekler beni delirtiyor(T1). Bir takım Kulüp yöneticileri ve futbolcular, bunların borazanlığını yaparak ortamı gerip izlenme/tiraj kaygısı ile olayları abartarak taraftarları birbirine düşman eden bir dil kuran spor medyası(T2). Medya konusuna gelirsek 3 tane kulüp var, ancak onları konuşsunlar, GS ne yaptı, FB'de hangi oyuncu hangi mankenle gezdi, BJK'de o oldu, bu oldu, e kardeşim? Ülkede onlarca branş var, onlarca sporcu var, onlarca kulüp var, sadece 3 kulüp mü bizi ilgilendiriyor, varsa yoksa onlar, tamam bizi önemsemeyin ama o 3 kulübü de sadece kavga odaklı gösteriyorsunuz, 3 tane takımı almışlar adına büyük demişler, köpek gibi birbirlerini yiyorlar, bize de onu izletiyorlar. Sosyal medya da artık ülkenin gerçeği, sabahtan akşama rakip takım taraftarları birbirini yiyor, tüm gün küfür kıyamet, klavyenin arkasında herkes çok güçlü sanıyor kendini, küfür de edebiliyor, hakaret de bu da insanların kanımca tahrik ediyor, maç günü gerek sokakta gerek tribünde gerginlik oluşuyor (T5). Genel olarak söyleyecek olursam, sosyal medyanın son zamanlarda ülkemizde yükselişi ve pek tabii ki bunun inanılmaz derecede uygunsuz kullanışı rakip takım taraftarlarının birbirlerine karşı sürekli tahrik ediyor (T9). Basına gelirsek basın sürekli her şeyin en kötüsünü yazıyor, rakip takım taraftarlarıyla aradaki elektriği her zaman yükseltiyor, kendileri reyting yapacak diye olan*

masum insanlara oluyor (T18). Talimciler, (2003) "Türkiye'de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi" isimli araştırmasında; futbol fanatizminin medya ilişkisi arasında anlamlı bir fark bulmuştur. Fanatik ve Fotomaç gazetesinde ve diğer tüm yazılı basındaki Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş ve Trabzonspor'un arasındaki müsabakalar, Avrupa kupasındaki müsabakalar ve Türkiye milli takımının müsabakaları ve öncesinde ve sonrasındaki yayınların analizini yaptığı araştırmasında, yazılı ve görsel medyadaki şiddet ve saldırganlık içeren haberleri değerlendirmiştir. Araştırmada şiddetin, saldırganlığın ve milliyetçiliğin kışkırtılmasına yönelik yayınların yapıldığını aynı zamanda takımlar arasında daha önce meydana gelmiş şiddet ve saldırganlık görüntülerine yer verildiğini belirlemiştir. Cengiz'in (2004) 'Yazılı spor basınının şiddet ve fair-play sunumu üzerine bir değerlendirme' isimli çalışmasında taraftarların saldırganlık davranışlarında medyanın etkisi yönünde anlamlı bir fark bulmuştur. Bahadır (2006) tarafından futbol taraftarları üzerinde yapılan araştırmada medyanın taraftarın şiddet ve saldırganlığına neden olan sebepler arasında %32.4 gibi bir orana sahip olduğu belirlenmiştir. Aynı araştırmada taraftarların %54.8'inin medya araçlarının taraftar saldırganlığını körüklediğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Türkmen, Yıldız ve Zekioğlu'nun (2013) 'Sosyolojik Açıdan Sporda Çirkin ve Kötü Tezahüratın Nedenlerinin Araştırılması: Manisaspör Taraftarları Örneği' isimli araştırmalarında, araştırmaya katılan taraftarların %53.2'si, gazetelerde şiddeti davet eden ifadelerin ve TV'lerdeki gerilimi yükseltici tartışmaların (%31.7) şiddete eğilimi arttırdığını belirtmektedirler. Araştırmamıza katılan katılımcıların görüşlerine göre de 'medya' futbolda şiddet ve saldırganlığa sebep olan bir faktör olarak öne sürülmüştür.

Spor ve özellikle futbol medyasının tiraj amacı güderek yaptığı kışkırtıcı haberler, futboldaki rekabetten pay almaya yönelik düzenlediği sansasyonel haberler taraftarlar arasındaki gerilimi artırmaya ve neticesinde de şiddet ve saldırganlık olaylarının yaşanmasına vesile olduğu söylenebilir. Şiddetin kişisel sebebi temasında medya unsurunun ön plana çıkartılmaması ancak katılımcılar tarafından şiddetin genel sebeplerinden biri olarak medyanın düşünülmesi, medyanın şiddet ve saldırganlık olaylarının yaşanmasında temelinde yatan gizli bir aktör olduğu düşünülebilir.

5.2.2.3 Emniyet Güçleri Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık olaylarına yönelik genel sebeplerden biri 'emniyet güçleri' olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına

sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden ‘emniyet güçleri’ temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre futbolda gerçekleşen şiddet ve saldırganlık olaylarının genel sebeplerden biri emniyet güçleridir. (n=8) 25 kişilik örneklem grubunda 8 katılımcının, bir diğer ifadeyle katılımcıların %32’lik kısmının futbolda şiddete sebebiyet veren genel bir faktör olarak emniyet güçlerini görmesi önemlidir. Araştırmamızda elde edilen bulgularda T1, T3, T4, T7, T10, T12, T20, T21 katılımcıları futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık eylemlerine sebep olan faktörlerden biri olarak ‘emniyet güçleri’ faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Polisleri de ekleyeyim, maç girişi arama, maç içerisinde en güzel koltuklara oturuyorlar, keyfi uygulamalar, canının istediğini içeri atmalar, tüm maç kamerayla tribünü çekmeler, alenen polisten küfür yediğim kaç maç oldu ben sayamıyorum, polis şiddeti bence taraftarı en çok tahrik eden faktör (T1). Futbolda şiddete neden olan faktörü ağırlıkla polis olarak görüyorum. Sonuçta tribünde oturup maç izleyen ve destekleyen kitlenin amacı sadece takımlarını coşturmaktır. Yeri gelir daha çok ön planda olmak isteyecekleri besteler ve pankartlar ortaya çıkartırlar. Poliste bu eylemlere siyasi veya yasak diyerek engel olmak ister. Tribünler günümüz Türkiye’sinin neredeyse en özgür platformu olduğundan, burada bile engellemeler olunca insanlar çileden çıkıyor (T3). Stat koşulları, polislerin tutumları, pankart bile sokamadığımız deşarj olma noktası size de garip gelmiyor mu? Deplasmanlar bile yasak, düşünün şuraya rakip takım taraftarları yazamıyorum bile (T4). Polislerin de şiddet uygulaması değil de şiddeti önleme konusunda veremediği güven bir sebep oluşturuyor, rakip takımlar birbirleriyle kavga edecekler bu belli ama bazen öyle bir savunmasız ortam oluyor ki herkes birbirini yiyor (T7). Polisler, tribünde her yerdeler, girerken, çıkarken her yerdeler, her dakika burnumuzun dibindeler, hocam bak sen çalışma yapıyorsun, düşün iki profesör hocamız seni çalışmanı yazarken izliyor, ne dersin bir süre sonra, ne hissedersin, her saniye seni kameraya alıyorlar ki sen çalışıyorsun hocam, düşün biz eğlenmeye gidiyoruz, baskı, korku, kameralar her yandan tribüncüyü sindirme politikası. (T10) Polisler sporla alakası olmaya polislerin stadyumda görev alması bana göre en büyük problemdir (T12). Futbolda şiddet olaylarına neden olan tek unsur polistir. Bizim polis tarafından yaşadığımız şiddeti ben hiçbir yerde yaşamadım. Futbol maçı çıkışı çevik kuvvet tarafından yaklaşık 60 metreye uzanan sağlı sollu tek sıra halinde coplanarak çoluk çocuk evli genç yaşlı demeden bizi tartaklayan düzenin Allah .....(T20).*

Çocukluğumdan beri aktif bir tribüncü olarak şiddete neden olan faktörlerin başında polisin sert tavırlarının aldığını söyleyebilirim. Soru sormak için dahi olsa yanlarına yaklaştığımızda sanki suçluymuşuz gibi sert ve tersleyici tavırları insanın maça girmeden moralini bozmaya yetmekte (T21). Kurtiç (2006), müsabakalar esnasında polislerin tutumlarında daha hoşgörülü olmaları gerektiğini (%33.1) ve müdahalelerde haksız olduklarını (%28.1) belirtmiştir. Sağır, Öztürk ve Urlu tarafından (2009) Sakarya taraftarları üzerinde yapılan araştırmada taraftarların emniyet güçleri konusundaki düşüncelerinin olumlu olmadığı görülmüştür. Araştırmaya katılan taraftarlar polisin gereksiz yere şiddet uyguladığını belirtmişlerdir. Diğer ifadelerle göre de maçlara rahatlamak için geldiklerini emniyet güçleri tarafından engellenmenin patlamalarına sebep olduklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda araştırmamızdaki ifadelerle paralellik gösterir biçimde polislerin taraftarlara peşin hükümlü şekilde kendilerine suçluymuş gibi yaklaştıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmamıza katılan katılımcılar futbolda şiddete genel olarak sebep olan faktörlerde emniyet güçlerinin tutumunun şiddet iklimi yarattığını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Emniyet güçleri ve taraftarların tribünlerde doğrudan iletişimde olması, kontrol mekanizmasının taraftarlar tarafından sürekli hissedilmesi, emniyet mensuplarının kamerayla taraftarları kayıt etmesinin ve emniyet mensuplarının mesai dışı, ek ücret almadan, çok erken saatlerde müsabaka görevlerine gitmelerinin karşılıklı bir gerilim yarattığı, taraftarların emniyet güçlerini şiddetten sorumlu tutmalarına sebep olduğu söylenebilir.

5.2.2.4 Kulüp Yöneticileri Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık olaylarına yönelik genel sebeplerden biri 'kulüp yöneticileri' olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden 'kulüp yöneticileri' temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre futbolda gerçekleşen şiddet ve saldırganlık olaylarının genel sebeplerden biri kulüp yöneticileridir. (n=3)Araştırmamızda elde edilen bulgularda T9, T14, T18 katılımcıları futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık eylemlerine sebep olan faktörlerden biri olarak 'emniyet güçleri' faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Katılımcılar

görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Futbol yönetimlerinin hatayı sürekli başka yerlerde aramaları, hakemlere ve medyaya yüklenmeleri taraftarı da hakemlere karşı tahrik ediyor (T9). Futbolda genel olarak sorunun başı, futbol kulüplerini taraftarın çeyreği kadar sevmeyen kulüp yöneticileridir, tuttuğumuz takımların yararına değil oraya şov yapmak için çıkan bir avuç insan tarafından en büyük sevdalar zarara uğruyor. Aldıkları oyuncular, alamadıkları oyuncular, menajerlere yedirilen paralar, aldıkları komisyonlar, taraftarı öteleyen tavırlar derken binlerce hata yapıyorlar (T14). Yöneticiler demin de dediğim gibi amigoları besleyip büyütüyorlar, paraları ceplere indiriyorlar, kötü kadrolar kurup hakemleri suçluyorlar (T18)*. Spor kulüplerinin hedeflerine ulaşmasında en önemli rolü oynayan yöneticiler üstlenmektedir. Sporda şiddet ile ilgili yapılan birçok çalışmada taraftarların kulüp yöneticilerinin eylemlerinden ve demeçlerinden etkilendiğini ortaya koymuştur. Rona'nın; Ankara, İstanbul, İzmir, Trabzon illerinde oynanan müsabakalarda şiddet olaylarına karışmış ve polis kayıtlarına geçmiş seyirciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada, araştırmaya katılan seyircilerin (%56,3)'ü, kulüp başkan ve yöneticilerinin rakip takım aleyhine vermiş olduğu demeçlerden etkilendiği yönünde görüş bildirmiştir. Bu demeçlerden kısmen etkilenenlerin oranı ise %36,7'dir (Rona, 2003). Demir (2005)'in, sporda şiddet yasası çıkmadan önce yaptığı çalışmasında, tribünlerde yaşanan şiddet olaylarında başta seyirciler olmak üzere, kulüp yöneticileri, sporcular ve teknik adamlar yer almaktadır. Araştırmamızda ceza almış futbol taraftarlarının da futbolda şiddet olaylarına sebep olarak 'kulüp yöneticilerini' sorumlu tuttıkları gözlemlenmektedir. Kulüp yöneticilerinin kulüplerin ekonomik, sportif, yönetsel başarısızlıklarında bazı taraftarların hayatlarının merkezinde bulunan futbol kulüplerini zarara uğrattıklarını hissettikleri ifadelerinden anlaşılmaktadır. Öte yandan kulüp yöneticilerinin agresif tavır ve demeçleri taraftarları doğrudan ya da dolaylı yolla taraftarları etkilediğinden bahsedilebilir.

5.2.2.5 Uyuşturucu ve Alkol Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık olaylarına yönelik genel sebeplerden biri 'uyuşturucu ve alkol' olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden 'uyuşturucu ve alkol' temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre futbolda gerçekleşen şiddet ve saldırganlık olaylarının genel sebeplerden biri uyuşturucu ve alkoldür. (n=2) Araştırmamızda elde edilen bulgularda T6, T10 katılımcıları futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık eylemlerine sebep olan faktörlerden biri olarak ‘uyuşturucu ve alkol’ faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Bence en önemlisi uyuşturucu, gençler olmuş müptezel, ellerinden, dillerinden düşmüyor, hapı atan saldırıyor, esrarı çeken ben kralım diye dolanıyor, her şeyi yapabileceklerini sanıyor (T6). Ağzıyla içmesini bilmeyen alkolü matah bir b.k zanneden ne kadar ergen varsa maçlara doluşuyor, sağa sola, futbolcuya, hakeme, yöneticiye, yanındakine ağzına ne gelirse sıralıyor da sıralıyor, o da geriyor bir yandan, e polis var diyorsun, polis müdahale etmiyor ki, beyefendi orada kamera çekecek, keyfi gelince kaydı açacak izleyecek (T10)*. Altuner, Engin, Gürer, Akyay ve Akgül’ün (2009) ‘Madde kullanımı ve suç ilişkisi: kesitsel bir araştırma’ isimli çalışmalarında uyuşturucu madde kullanımının şiddet eylemleri ile ilişkisinde pozitif korelasyon tespit edilmiştir. Bu çalışmaya paralel olarak madde kullanımının şiddet davranışlarına yöneltmede anlamlı fark yarattığı Turhan, İnandı, Özer ve Akoğlu’nun (2011) çalışmasında da tespit edilmiştir. Doğan’ın (2003) Emniyet Genel Müdürlüğü’nün 2003 yılında yayımladığı ‘Futbolda Şiddet ve Önlenmesi’ isimli kitapta futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık olaylarının altında yatan sebeplerden biri olarak uyuşturucu ve alkol kullanımına dikkat çekmiştir. Araştırmamıza katılan katılımcıların değerlendirmelerine göre de uyuşturucu ve alkol futbolda şiddete genel anlamda sebep olduğunu ifade etmişlerdir. Uyuşturucu ve alkollü maddeler kişilerin akli tutarlılıklarını etkilemektedir, futbol müsabakaları gibi heyecanlı ve gergin atmosfere sahip ortamlar bu tutarsızlıkların davranışlara da yansiyabileceği, bu nedenle taraftarları şiddet ve saldırganlık içeren eylemlere yönlendirebileceği söylenebilir.

5.2.2.6. Statların Fiziki Durumu Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık olaylarına yönelik genel sebeplerden biri ‘statların fiziki durumu’ olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden ‘statların fiziki durumu’ temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre futbolda gerçekleşen şiddet ve saldırganlık olaylarının genel sebeplerden biri statların fiziki durumudur. (n=3)Araştırmamızda elde edilen bulgularda T6, T10 katılımcıları futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık eylemlerine sebep olan faktörlerden biri olarak ‘statların fiziki durumu’ faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Statlar çiş kokuyor, allah aşkına evin çiş koksa, evinde maç izlerken çok mutlu olabilir misin? Almanya’ya statlar son model, oynanan top A kalite, tribünde olay oluyor mu hayır!(T6) Statlar bitmiş, çiş kokuyor, eski, köhne, tuvaletleri o kadar pis ki millet içeri işemiyor, kolonlara işiyor, siz düşünün, bu saydıklarım arasında küfretmemek mümkün mü? (T18) Statların yeteri kadar geniş olmaması o kadar farklı insanın bir avuç yerde maç izlemeye çalışması da büyük bir etken (T21).* Emniyet Genel Müdürlüğü sporda şiddetin önlenmesi amacı ile 2013 yılında, Kulüp temsilcileri, kulüp güvenlik sorumluları, taraftar temsilcilikleri, spor medyası temsilcilikleri, gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüğü görevlileri ile özel güvenlik teşkilatının görüşleri alınmıştır. Alınan veriler istatistiki olarak analiz ve senteze tabi tutulmuş, elde edilen sonuçlar “Sporda Şiddete Etki Eden Faktörler ve Çözüm Önerileri” başlığı altında bir rapora dönüştürülmüştür, bu rapora göre şiddete sebep olan faktörler arasında statların fiziki durumu %8.28’lik bir yüzdeye sahiptir. Aynı şekilde BJK Başkanı Fikret Orman bir açıklamasında, futbolda şiddete statların fiziki ve teknik durumlarının yetersizliğinin sebep olduğunu belirtmiştir. Araştırmamızda katılan katılımcıların futbolda şiddet olaylarının altında yatan genel sebeplerden biri olarak statların fiziki durumlarının yetersizliğini öne çıkartmışlardır.

Futbol maçlarına eğlence, rahatlama, sosyal aktivite gibi sebeplerle yönelen kişilerin gittikleri statlarda sağlıksız bir ortamla karşılaşmaları kendilerini eğlence ortamından uzaklaştırdığı söylenebilir. Statların ciddiyetsiz ve atıl hali, katılımcıların da belirttiği gibi temizlik ve kapasite gibi konuların yeterli ölçüde sağlanmadığı durumlarda bir gerginlik yarattığı, futbolda şiddet ve saldırganlık olaylarının yaşanmasına temel hazırladığı düşünülebilir.

5.2.2.7. Taraftar Liderleri Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık olaylarına yönelik genel sebeplerden biri ‘taraftar liderleri’ olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına

sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden 'tarafat liderleri' temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Tarafatlara göre futbolda gerçekleşen şiddet ve saldırganlık olaylarının genel sebeplerden biri tarafat liderleridir. (n=5)Araştırmamızda elde edilen bulgularda T7, T8, T14, T18, T20 katılımcıları futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık eylemlerine sebep olan faktörlerden biri olarak 'tarafat liderleri' faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Amigolar, tarafatları şiddete iten faktörlerde bana göre başı çekiyorlar. Ben ve erkek arkadaşım da bu düşünceye kapıldı, öte yandan rakip tarafatlarıyla aradaki atmosfer de bana göre futbolda şiddete neden oluyor (T7). Birçok tarafatın işi gücü yok, birçok amigo yönetimlerden para yiyor, polislerle oturup kalkıyor, arada rekabetler olmasa, tarafatlar olay çıkarmazsa amigolara ihtiyaç olur mu, olmaz (T8). Her grubun kendine 'reis' diyenleri yönetimlerle alışveriş içine giriyor rant kavgası oluyor daha sıra rakip tarafatlarla uğraşmaya gelmeden birbirleri arasında kavga ediyor (T14). Amigolara gelirsek, it uğursuz ne kadar adam varsa, kulüpten mamalanıp Ali kiran baş kesenlik yapıyorlar, gencecik çocukları yanlarına alıp istedikleri atı koşturuyorlar (T18). Tribün liderleri meselesi de apayrı mesele, çorbacı deriz biz, nedir çorbacı, yönetimden para alıp yönetim ne isterse onu yapan, yönetim solcuysa bunlar solcu, yönetim sağcıysa bunlar sağcı, itleri var yanlarında küfürse küfür, sahaya maddeyse madde, her b.k bunlardan çıkıyor (T20).* Türkmen, Yıldız ve Zekioğlu'nun Türkmen, Yıldız ve Zekioğlu'nun (2013) 'Sosyolojik Açıdan Sporda Çirkin ve Kötü Tezahüratın Nedenlerinin Araştırılması: Manisaspör Tarafatları Örneği isimli araştırmalarında, araştırmaya katılan tarafatlar çirkin ve kötü tezahüratın en önemli sebebi olarak tarafat liderlerini göstermiştir. TFF'nin Kulüpler Birliği toplantısında yapmış olduğu çalışmaya göre futbolda şiddete sebep olan faktörler arasında tarafat liderleri %11 olarak belirlenmiştir. Araştırmamızda tarafat liderlerinin şiddete sebep olmasına ilişkin faktörler incelendiğinde, ceza almış futbol tarafatlarının genel kanısına göre tarafat liderlerinin şiddet ve saldırganlık eylemlerinde rolü olduğu söylenebilir.

5.2.2.8 Rakip Takım Tarafatları Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol tarafatlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık olaylarına yönelik genel sebeplerden biri 'rakip takım tarafatları' olarak kodlanmıştır. Aşağıda tarafatların ceza

almasına sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden ‘rakip takım taraftarları’ temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre futbolda gerçekleşen şiddet ve saldırganlık olaylarının genel sebeplerden biri rakip takım taraftarlarıdır. (n=5) Araştırmamızda elde edilen bulgularda T10, T13, T17, T18, T20 katılımcıları futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık eylemlerine sebep olan faktörlerden biri olarak ‘rakip takım taraftarları’ faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Futbolda şiddet olaylarına neden olan faktörler başta rakip takım taraftarları, bizim burada yıllardır deplasman taraftarına giriş yasak olsa da sosyal medya üzerinden olsun sokakta eş, dost olsun sürekli birbirini geren bir ortam var (T10). Hayatımızda bu kadar büyük yer kaplayan futbolda şiddet olaylarında en büyük etken kişilerin birbirine saygı duymaması diyebilirim (T13). Karşı taraftarın kışkırtması, polis kışkırtması başka hiç bir şey değil. Biz bu adamlarla zaten özel hayatımızda dahi görüşmüyorum bir gol atınca hemen laf atmaya başlıyorlar biz kendimize laf söyletecek adam değiliz gurumuza dokunuyor (T17). Rakip taraftarların maç içerisi ve dışarısında yaptığı hareketler insanları inanılmaz tahrik ediyor, sosyal medyada zaten her isteyen istediğini konuşuyor (T18). Rakip takım oyuncularının açıklamaları, antipatik tavırları da bana göre etkili, üç kuruş etmeyen adamlar, değişik saç başlarla sahaya çıkıyor, iki gram toptan anlamıyor, yüzbinlerce lirayı cebe indiriyor bir de çıkıp sahada bize karşı çeşit çeşit hareketlerde bulunuyor. Rakip takım taraftarları da kendi takımında olmasa küfredeceği adama tapıyor, dönüyor bize laf yapıyor, yine en büyük suçlu kendileri haline geliyor (T20).* Kuru'nun (2009) Kırşehir taraftarlarıyla yaptığı çalışmada sporda şiddete sebep olan en önemli faktör rakip takım seyircileri çıkmıştır. Araştırmamızda ‘şiddetin kişisel sebebi’ temasında kanun gereği cezai işleme tabi tutulan taraftarları şiddete yönelten faktörlerde ‘rakip takım taraftarları’ faktörü tartışılmıştır. Rakip takım taraftarlarının her iki temada da yer alması şiddete sebep etkenlerde rekabetin, rakip taraftarların tutum ve davranışlarının ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

5.2.1.2.9.TFF Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık olaylarına yönelik genel

sebeplerden biri 'TFF' olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiğini düşündüğü görüşlerden 'TFF' temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre futbolda gerçekleşen şiddet ve saldırganlık olaylarının genel sebeplerden biri TFF'dir. (n=2) Araştırmamızda elde edilen bulgularda T14, T23 katılımcıları futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık eylemlerine sebep olan faktörlerden biri olarak 'TFF' faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *TFF'nin kararları, saha kapatmalar, tribün kapatmalar, hep derim bir yay düşünün, basıp bırakırsan sıçrar ama hiç ellemezsen olduğu yere kalır, bu kadar ceza, bu kadar PFDK cezası insanları durdurmuyor, şiddete itiyor, adam zaten suçluyum diyor, adama baştan suçlusun dersen elbette bir gün rolünü yaşayacak. (T14) TFF ve yaptırımları olarak görüyorum, sebebiyse sürekli cezalarla insanları yıldırması, insanlara ceza verdikçe insanların daha da cezaya başkaldırdığını düşünüyorum. (T23)* Kılıç'ın (2003) Kirli Kramponlar isimli kitabında TFF ve şiddet olayları arasındaki ilişkiye yönelik şu tespitlerde bulunmuştur "Federasyon birçok sorumluluğu olduğu gibi aksayan yönleri de vardır. Çoğu zaman politikayla iç içe görevlerini sürdürmeleri, başkanlık seçimlerindeki sorunlar, ceza uygulamaları, hakem atamaları vb. olaylar ister istemez seyircilerin tepkisini çekmiştir. Seyircilerin üzerinde oluşan bu güvensizlik ortamı ile futbolun baş merkezi olarak adlandırılan Futbol Federasyonuna karşı, seyirci saldırganlıkları artmış ve federasyon seyircilerin saldırganlık sebeplerinden biri olarak yerini almıştır." (Kılıç, 2003). Araştırmamıza katılım gösteren taraftarlara göre de TFF'nin cezalarını ağır bulduklarını ve federasyonun kararlarının peşin hükümlü olduğuna yönelik ifadeler sunmuşlardır. TFF uygulamaları nedeniyle engellenmeye uğradıklarını ve bunun neticesinde de olayların yaşanmasına vesile olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Yürürlükte olan e-bilet uygulamasına rağmen halen suçsuz kişilerin seyirden men cezası alması, Passolig kartlarının bir sonraki müsabaka için bloke edilmesi, deplasman yasakları gibi konuların taraftarları engellendiğini ve bunun şiddet ve saldırganlık olaylarının yaşanmasına zemin hazırladığı düşünülebilir.

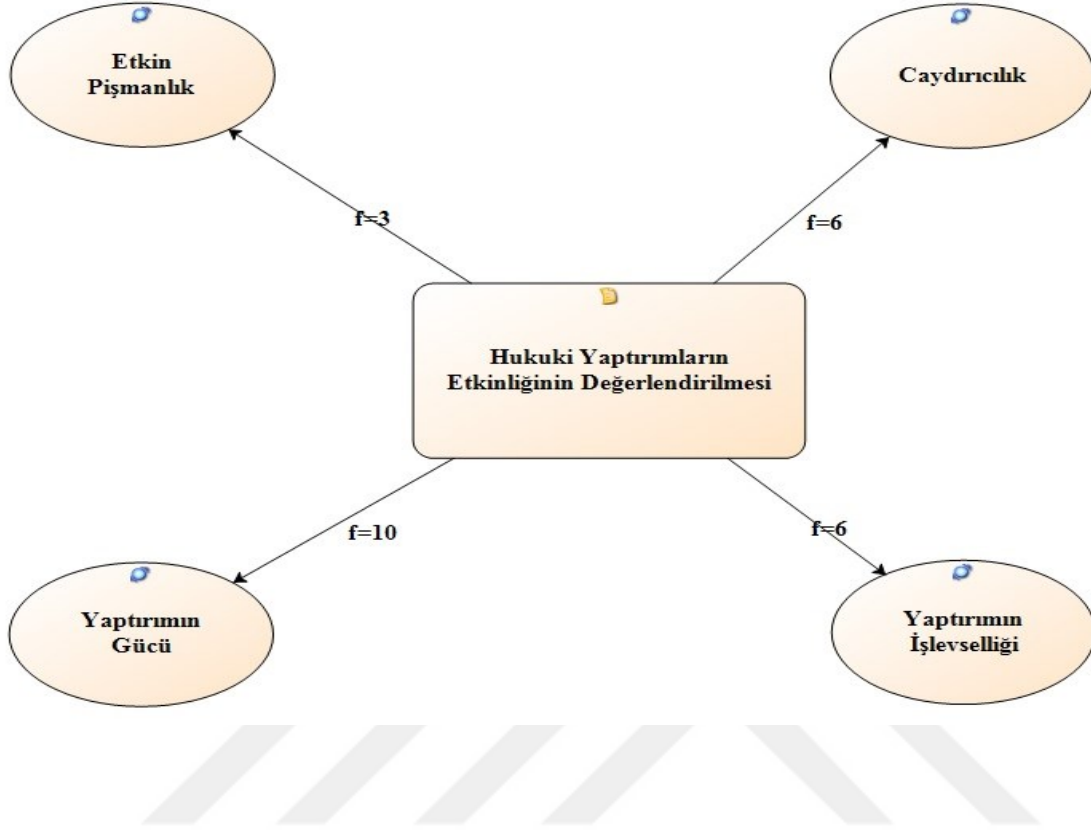
5.2.2.10. Taraftar Grupları Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık olaylarına yönelik genel sebeplerden biri ‘taraftar grupları’ olarak kodlanmıştır. Aşağıda taraftarların ceza almasına sebebiyet verdiği düşünüldüğü görüşlerden ‘taraftar grupları’ temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre futbolda gerçekleşen şiddet ve saldırganlık olaylarının genel sebeplerden biri taraftar gruplarıdır. (n=2) Araştırmamızda elde edilen bulgularda T6, T10 katılımcıları futbolda yaşanan şiddet ve saldırganlık eylemlerine sebep olan faktörlerden biri olarak ‘taraftar grupları’ faktörünü ön plana çıkartmışlardır. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Aynı taraftar grubu da olsa içlerinde olan küçük bölünmeler ve birbirlerinden kopukluk yine taraftarlar arası gerginlik oluşmasına neden olmakta diyebiliriz. (T21 Taraftar grupları olduğunu düşünüyorum, gencecik adamları kandırıp her türlü pisliğe bulaştırıyorlar, sonrası malum zaten her yer kavga dövüş. (T25)* Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre, katılımcıların şiddete genel olarak sebebiyet verdiği düşünüldüğü faktörlerden biri de taraftar gruplarıdır. Bu grupların aynı takımı destekleyen diğer gruplarla zaman zaman rekabete girdiği, sorumsuz tavır ve davranışları, grup üyelerini etkileyebilmekte olduğu söylenebilir.

Araştırmanın konusunu oluşturan 6222 Sayılı ‘‘Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun’’ kapsamında ceza almış futbol taraftarlarının, kanunun işleyişine, şiddet ve saldırganlık eylemlerinin önlenmesi hususundaki içeriğine ve yaptırımın gücüne yönelik düşüncelerine çalışma kapsamında erişilmiştir. Erişilen veriler, hukuki yaptırımın etkinliğinin değerlendirilmesi kapsamında değerlendirilmiş ve tartışılmıştır.

5.3. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarının Hukuki Yaptırımların Etkinliğinin Değerlendirmesine İlişkin Sonuçlar

Model.7. 6222 Sayılı Kanun Gereğince Ceza Almış Futbol Taraftarlarının Hukuki Yaptırımların Etkinliğinin Değerlendirmesine İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde sporda şiddet ve saldırganlık olayları ile düzensizliğin önlenmesine yönelik çıkartılan 6222 Sayılı Kanun'un taraftarlar tarafından değerlendirilmesine yönelik bulgular elde edilmiştir. Amaç, yürürlükte olan kanunun işlevselliği ve yaptırımının gücüne yönelik bulgular elde etmektir. Bu bölüm, 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un, 6222 Sayılı Kanun gereğince ceza almış futbol taraftarları tarafından futbolda şiddeti önlemeye yönelik 'hukuki yaptırımların etkinliğinin değerlendirilmesi' teması altında, kanunun 'yaptırım gücü', 'yaptırım işlevselliği', 'etkin pişmanlık' ve 'caydırıcılık' başlıkları altında toplanarak tartışılmıştır.

5.3.1 Yaptırımın Gücü Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda şiddet ve saldırganlık olaylarının önlenmesine dair düzenlenmiş 6222 Sayılı Kanun'un etkinliğinin değerlendirilmesinde 'yaptırımın gücü' temasına yönelik bulgular elde edilmiştir. Aşağıda taraftarların yürürlükte olan 6222 Sayılı Kanun'un 'yaptırım gücü' temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre 6222 Sayılı Kanun'un 'yaptırım gücü' bulunmaktadır. Katılımcılardan T1, T4, T5, T7, T10, T12, T13, T17, T20, T25 (n=10) kanunun 'yaptırım gücüne' yönelik görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Kesinlikle rezil bir uygulama, hukuki süreci, imza süreci, para cezası, tamamen taraftarı futboldan uzak tutmaya, tribünlerin bütünlüğünü bölmeye yönelik faşist bir uygulama. (T1) Bu yasayı koyup bizi avlıyorlar ve biz şiddet uygulayan kişiler oluyoruz, şiddet odağı biz haline geliyoruz, suçum ne yakmadığım meşale, ben şiddet uygulayan biri değilim ben karınca incitmem. (T4) Kesinlikle yeterli görmüyorum, para cezası, seyirden men, tribün kapatma, maç günü imza uygulaması bunların tamamı uygulanmasına, tüm müsabakaların kameralarla incelenmesine rağmen sporda şiddet olayları bitiyor mu? Bitmiyor. Baskıyla, zulümle bu iş oluyor mu? hiç böyle bir insan değilken, tribünde artık daha da başka bir insan haline geliyorum, aklıma o günler geldikçe önümde duran koltuğu kırasım geliyor, devlete zarar vermenin benden aldıklarını ondan aldığımı düşüncesiyle zaman zaman hareket ediyorum (T5). Bu kanun beni ve sosyal hayatımı mahvetti, inanın hep diken üstündeyim, ne zaman Göztepe'nin maçı var sürekli takip etmek zorundayım çünkü imzaya gitmem gerekiyor. Para cezası da ayrı dert, asgari ücret ülkede 800 tl, ceza 1600 tl, ben 2 ay hiçbir şey yemeden, içmeden, borç ödemedem bu parayı denkleştirmeye çalıştım. (T7) Mahvoldum, her hafta imza, seyircisiz maça bile imzaya gittim ya var mı böyle şey? Var mı? Si..yim futbolunu da maçını da dedim onbinlerce kez, meşaleymiş ne yaptık sanki? Ne ettik, ulan milyarları çalan herifler uçakla tepemizde geziyor. 1500 TL cezasıyla, imzadan imzaya koşuyoruz. Huzurum kalmadı, her haftasonum rezalet. Haftada 6 gün çalışıyorum, illa çalıştığım güne saate denk geliyor, konuştuk polislerle imzalı kağıt al şirketinden kabul ederiz dediler, 3 hafta böyle oldu, götürdüm kağıtları, biz nereden bilelim bu kağıdı kendin imzalamadığını dediler (T10). Bizim taraftarlık ruhumuza uygun olmayan bir kanundur. Önleme konusunda yeterli değildir. Yeterli olsaydı o meşaleyi stada sokamazdım. Çok ağır*

kararlar var taraftarlara terörist gözüyle bakılıyor. Bu tedbir değil insanları futboldan soğutma çabasıdır (T12). Kesinlikle değil ama insanları stattan, maçtan, futboldan soğutmakta gayet etkili diyebiliriz. Yıl olmuş 2015 insanlık teknolojiyle uzaya çıkıyor biz maça gitmediğimizi ispatlamak için her maç günü işi güc bırakıp kar kış demeyip karakola gidiyoruz (T13). Bence adaletsiz bir kanun. Benim kanunda anlamadığım ben pankartımı içeri dahi sokmadım belki açmayacaktım arkadaşlarıma yaptığımı gösterecektim bu adamlar hiçbir şey yapmadığım halde cezalandırıyorlar (T17). 6222 sayılı kanun bana göre tamamen yetersiz ve gereksiz bir o kadar taraftarı zor durumda bırakan bir kanundur. Şiddet yapacak taraftarı durdurmadığı gibi polis ve taraftarın arasındaki ipleri inceltmekte ayrıca taraftarın korku içinde maçı izlemesine sebebiyet vermektedir. tuttuğum takımın her maçında gidip imza vermeliyim benim karım hamile evde tek bırakıp gidiyorum aklım onda kalıyor bazı doktor randevularını bile kaçırdım karımla bu yüzden kaç kere sözlü tartışma yaşadım onu evde yalnız bırakmak zorunda kaldım. Bunun yanında yaptığımız tüm planları etkiledi oraya gitsek nasıl olur saat 2 de yetişir miyiz vs vs. özlemle gününü beklediğim maç saatleri bana eziyete dönüşmeye başladı (T20). Kanun nedeniyle çektiklerimi bir ben bilirim, haksız ve çok ağır (T25). Yaptırım; güçlü bir aktörün daha güçsüz bir aktöre karşı yapmakta olduğu bir eylemi durdurması ya da yaptığı bir yanlış düzeltmesi amacıyla uygulamaya koyduğu eylemler bütünü olarak ifade edilir. Yürürlükte olan 6222 Sayılı Kanun 14 Nisan 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten önce yürürlükte olan 5149 Sayılı Kanun, sporda düzensizliğin azaltılmasındaki rolü yeterli görülmemekle kapsamı genişletilmiştir. 5149 Sayılı Kanun ve yaptırımlarının kapsamının genişletilmesi ve kökten değişimler yapılması kanunla ilgili aksaklıklardan kaynaklanmıştır. 6222 Sayılı Kanun'un yeni bir kanun olması, düzensizliğin önlenmesine yönelik faaliyetlerin değerlendirilmesini de önemli kılmaktadır.

Kanun kapsamında işlem gören taraftarların düşünceleri, kanunun yeterliliğini, işlevselliğini, uygulamadaki aksaklıkları ve eleştirilerini değerlendirmeye yönelik analiz edilmiştir. Araştırmamızda elde edilen bulguları diğer ülkelerin şiddet ile mücadelede uyguladığı kanunlarla değerlendirdiğimizde; İngiltere'de futbolda şiddetle mücadelede ilk ele alınan husus, problem yaratan ve sayıca az olan kitlenin normal seyircilerden ayrılması ve problem yaratan kitleyi cezalandırma yoluyla onların bu tip davranışlardan men edilmesidir. İngiltere'de problem yaratan taraftarlara statlara almama, müsabaka günleri şehir merkezine girişlerini engelleme ve İngiltere dışında İngiliz takımlarının maçları

olması durumunda yurt dışı çıkış yasağı uygulamak üzere üç tip yasak getirilmiştir. İngiltere’de bu tip ceza almış yaklaşık 3.500 kişi bulunmaktadır. Bunun dışında kulüpler de taraftarlara yönelik maçlara almama cezası verebilmektedir. Bu tip cezalarla emniyet kuvvetlerinin bir ilgisi bulunmamaktadır ve statlarda görevli özel güvenlik personeliyle bu kişilerin maçlara girişi engellenmektedir. İngiltere’de alınan hukuki önlemlerle 6222 Sayılı Kanun benzerlik göstermektedir. Dunning (1988) ‘The roots of football hooliganism’ adlı kitabında İngiltere’de futbolda şiddet olaylarının 1960’lı yıllardan beri sosyal bir problem olduğunu ifade etmiştir. Ülkemizde sporda şiddet olaylarının sosyal bir problem olarak görülmesi, önlemeye yönelik faaliyetlere geçilmesi ise daha sonraki dönemlere rastlar. İngiltere’nin bu problemi çözmeye yönelik kanunlar düzenlemesi ile çeşitli yaptırımlar uygulaması zamanla konu üzerinde farkındalık yaratmıştır ancak ülkemizde İngiltere’ye nazaran daha sonra başlanan faaliyetlerin farkındalık süreci yaratmasının daha geç olabileceği söylenebilir. Bu nedenle uzun zamandır problemle mücadele etmemiş bir mekanizmanın süreci yönetmede stabilite sağlamasında sancılı bir süreç yaşayacağı da düşünülebilir. Bu nedenle araştırmamıza katılan katılımcılara kanunun yaptırım etkinliğinin değerlendirilmesine yönelik fikirleri sorulmuştur. Araştırmamıza katılan taraftarların genel olarak kanunun ağır sonuçlar yarattığını, spor dışı şiddet olaylarıyla kendilerinin şiddete sebep eylemlerinin arasında maddi fark olmasına rağmen verilen cezaların spor müsabakalarına ilişkin olması durumunda daha ağır olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle ‘seyirden men cezasının’ ağır sonuçları olduğunu ifade eden taraftarlar, destekledikleri takımların müsabakası olduğu saatte karakollara gidip imza atmak zorunda kalmalarının olumsuz bir uygulama olduğunu belirtmişlerdir. Konuyla ilgili, Hillsborough faciası olarak bilinen 96 Liverpool taraftarının ezilerek ölümünden sonra Lord Justice Taylor’ın (1990) yayımladığı ‘‘Taylor Raporu: Hillsborough Stadyum Faciası’’ isimli çalışmasında ‘‘İnsanlara nasıl muamele ederseniz öyle karşılık görürsünüz. Şayet siz onlara hayvan muamelesi yapıp bir kafese tıkarsanız, hayvanca karşılık görürsünüz, siz medeni davranırsanız medeni karşılık görürsünüz’’ demiştir. Araştırmamıza katılan taraftarların da Taylor’ın cümlelerine benzer ifadelerine rastlanmaktadır.

Futbolda şiddet ve saldırganlık olaylarının önlenmesine dair kanunun var olması bir gerekliliktir ve nitekim futbolu önemseyen birçok ülkede uygulaması bulunmaktadır. Bu uygulamalar şiddet olaylarının yaşanmasında önleyicilik sağlamaktadır ancak

yaptırımların gücünün fazla olması durumunda olumsuz tepkilerle karşılaşmaktadır. 6222 Sayılı Kanun'un etkinliğinin değerlendirilmesinde 'yaptırım gücü' en çok değerlendirilen tema olarak gözükmektedir. Şiddet olaylarının yaşanmasında yaptırım gücünün engelleyici bir kuvvete sahip olduğu söylenebilir ancak bu kuvvetin sınırlarının üzerinde tekrar düşünülmesi gerektiğine dair görüşlerin olduğu gözlenmektedir.

5.3.2 Yaptırımın İşlevselliği Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda şiddet ve saldırganlık olaylarının önlenmesine dair düzenlenmiş 6222 Sayılı Kanun'un etkinliğinin değerlendirilmesinde 'yaptırımın işlevselliği' temasına yönelik bulgular elde edilmiştir. Aşağıda taraftarların yürürlükte olan 6222 Sayılı Kanun'un 'yaptırımın işlevselliği' temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre 6222 Sayılı Kanun yaptırımının işlevselliği bulunmaktadır. Katılımcılardan T2, T3, T8, T19, T21, T23 (n=6) kanunun 'yaptırımın işlevselliği' yönelik görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Uygulamada herhangi bir standart olmadığını düşünmüyorum. Bize cezai işlem yapılan maçta tribünde pankart dışında yasaya aykırı olan birçok unsur daha vardı.(meşale, sis, toplu küfür vs.) ama kolluk kuvvetleri sadece pankartları tribünde şiddet olarak algılayıp cezai işlem yaptı. (T2) Sadece 6 ay statlardan men edilmeyi yeterli buluyorum. 6 ay bir insan için son derece uzun ve düşünmeye, yapılanlara pişman olmaya yeterli bir süre. Üzerine bir de para cezası eklenmesi ve o rakamın asgari ücretin neredeyse 2.5 katı olması kişileri büyük çıkmazlara sokabilir. (T3)Bu yasa çok ama çok yetersiz bir yasa, hiçbir işe yaramayan, sadece kıştırdıkları 3-5 kişiye göstermelik işlem uygulanan bir yasa. 30 bin kişi aynı anda küfür ediyor, cezayı 1 kişi alıyor, kulüp de alıyor, tüm tribün de kapatılıyor ama imzaya giden 1 kişi, para cezası ödeyen bir kişi, küfrü başlatan amigo akşam polisle çorba içiyor, gülüyoruz da ne diyelim, ödedik, attık imzamızı, haram zıkkım olsun. Tribün kapatma diyorsun, kendin etmediğin küfürden ceza alıyorsun, yan komşusu adam öldürdü diye hapis yatar mı insan, düşünsene senin yan komşun adam vuruyor sen de hapse giriyorsun. (T8) Bence tam bir saçmalıktır. Su an suçsuz birçok arkadaşımız 6222 yüzünden tuttuğu takımı izleyemiyor. Neredeyse 1 sene oldu her hafta maç saati imza atmaya gidiyoruz. Hayatımızdan yarım saat çalıyor. Mahkeme olmuyor, ceza almıyoruz ama neymiş imza atacakmışız. Atmazsak 500tl ceza alıyoruz. Yapmayın yazıktır. (T19)6222 sayılı kanun bana göre tamamen yetersiz ve*

gereksiz bir o kadar taraftarı zor durumda bırakan bir kanundur. Şiddet yapacak taraftarı durdurmadığı gibi polis ve taraftarın arasındaki ipleri inceltmekte ayrıca taraftarın korku içinde maçı izlemesine sebebiyet vermektedir. Tuttuğum takımın her maçında gidip imza vermeliyim benim karım hamile evde tek bırakıp gidiyorum aklım onda kalıyor bazı doktor randevularını bile kaçırdım karımla bu yüzden kaç kere sözlü tartışma yaşadım onu evde yalnız bırakmak zorunda kaldım. Bunun yanında yaptığımız tüm planları etkiledi oraya gitsek nasıl olur saat 2 de yetişir miyiz vs vs. özlemle gününü beklediğim maç saatleri bana eziyete dönüşmeye başladı. (T21)Gözdağı vermeye yönelik bir yasa, 1000 kişi küfrediyor, 3 kişi ceza alıyor, ceza ile bu iş çözülmüyor, küfür yine küfür, arada şanssız olanlar bu belayla tanışıyor o kadar. (T23) Yasaların amaç kısmı genelde gereken hassasiyetle değerlendirilmese de aslında bir yasanın içeriğinde yer alan maddelerle tutarlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı; dolayısıyla etkili ve işlevsel uygulamalara zemin hazırlayacak düzenlemelere vesile olup olamayacağı önem taşımaktadır (Ulusoy, 2012). 2011’de yürürlüğe konmuş ve çeşitli yaptırımları bulunan 6222 Sayılı Sporda Şiddeti ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun’un uygulanmasında ceza gerektiren eylemlere hukuki işlemler sırasıyla şöyle uygulanır; özel veya genel kolluk görevlileri şüpheliyi tespit ederler, spor bürodan bir görevli çağırılır. Örneğin bir şehirde yaklaşık 20 spor büro görevlisi müsabaka esnasında orada bulunur. Spor görevlileri olayın 6222 Sayılı Kanun gereğince ceza işleme sebep olup olmadığı konusunda ön tespit yaparlar. Kanunun ihlal edildiği kanısı oluşması durumunda spor savcısı ile iletişime geçerler. Spor büro görevlileri aldığı sözlü emir doğrultusunda şüpheliyi karakol polisine teslim eder. Karakol gerekli işlemleri yapar. Son durum karakol tarafından spor büroya bildirilir. Spor büro da söz konusu olayı “spor olayları projesi Polnet 4’e T.C. Numarası ile kayıt eder. Şüphelinin beyanına göre “tuttuğu takım veya müsabakada tarafı olduğu takım” statüsünde Polnet 4’e girişi yapılır. Hangi tribünde yakalanırsa o statüde taraftar muamelesi görür. Kanunun bürokratik işlem sistematiği bu şekildedir. Eskişehir Cumhuriyet Başsavcısı Vekili Sn. Celalettin Karanfil’in (2014) ‘6222 Sayılı Kanundan Kaynaklanan Suçların Soruşturulması Usulü ile Spor Alanlarına Yasak Madde Sokulması ve Müsabaka Düzeninin Bozulması, Spor Alanlarına Usulsüz Seyirci Girmesi Suçları’ isimli çalışmasında, uygulamanın işlevselliğine yönelik görüşler bildirmiştir. Karanfil genel anlamda, 6222 Sayılı Kanun’un işlevselliğinin adli ve idari boyutta birçok problemi olduğuna dikkat çekmiştir. Dikkat çektiği noktalar özetle; kanuna muhalefet eden kişilerin soruşturma ve kovuşturma aşamasında diğer illerin Cumhuriyet başsavcılıkları ve/veya ilgili mahkemeleri tarafından

yürütülen adli işlemlerinin, kolluk birimlerine çok geç ya da hiç bildirilmediği durumlarda ‘seyirden men cezasının’ kaldırılmamasını, hakkında seyirden men cezası verilmiş kişilerin “*spor müsabakalarını seyirden yasaklanan kişi, yasaklama kararının sebebini oluşturan fiilin işlendiği müsabakanın tarafı olan ve taraftarı olduğu takımın katıldığı spor müsabakalarının yapılacağı gün*” karakola gitmesi gerektiğini belirtmektedir, yani taraftarları ceza aldığı müsabakanın branşı ve takımı yönünde ceza verildiğini, örnek olarak BJK Engelli Basketbol takımından ceza almış bir kişinin, BJK futbol takımının maçından dolayı karakola imzaya gitmesine gerek olmadığı noktasında problem olduğunu ve seyirden men cezası alan kişilerin kolluğa maç günleri müracaat edip etmediğinin kontrolünde ufak zaman kayıplarının geçersiz müracaat olarak işleme alınmasının ‘kanunun işlevselliği’ açısından değerlendirmiştir. Araştırmamızda elde edilen bulgular ile Karanfil’in yaptırımların işlevselliği açısından benzer ifadeler gözlenmektedir.

Emniyet uygulamalarının savcılıkla koordinasyonunda yaşanan problemler kanunun işlevselliğine sekte vurduğu düşünülebilir. E-bilet uygulamasıyla beraber Passolig isimli kartı bulunmayanların müsabakalara girmesi mümkün değildir. Bu sisteme kayıt olmak için vatandaşların TC Kimlik Numarası, fotoğrafı kayıt altına alınmakta, statlara girişte kurulmuş E-Bilet kontrol sistemiyle kimin biletinin olduğu, kimin ceza münasebiyle kartının bloke edildiği bilinmektedir, E-Bilet uygulamasının Spor Toto Süper Lig ve PTT 1. Lig’de uygulandığı düşünülerek her iki ligin takımlarından birini desteklerken ceza almış futbol taraftarlarının karakola imza atma yükümlülüğünün gerekliliği tartışmalıdır.

5.3.3 Caydırıcılık Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda şiddet ve saldırganlık olaylarının önlenmesine dair düzenlenmiş 6222 Sayılı Kanun’un etkinliğinin değerlendirilmesinde ‘caydırıcılık’ temasına yönelik bulgular elde edilmiştir. Aşağıda taraftarların yürürlükte olan 6222 Sayılı Kanun’un ‘caydırıcılık’ temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre 6222 Sayılı Kanun’un ‘caydırıcılık’ etkisi bulunmaktadır. Katılımcılardan, T6, T14, T15, T16 T18, T24 (n=6) kanunun ‘caydırıcılık’ etkisine yönelik görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Öyle denk geleni alıyorklar içeri, al sana ceza*

diyorlar, imzayı attırıyorlar, gitmedin mi imzaya hop 500 tl, ulan belki karımla, çocuğumla pikniğe gideceğim 1 yıl beni Karagümruk maçı varken imzaya alıyorsunuz, sırf rezillik. Maç bu maç adam öldürmedik, teşebbüs ettiyse de normal yargılayın, 5 dakikada salınıp gidecekken 1 sene imzaya gidiyoruz 2.000 tl para ödüyoruz, resmen rezalet, haram olsun tüm verdiğim para. (T6) Caydırıcı, korkutucu, öteleyici ama yararsız, hiçbir işe yaramıyor, ancak insanları ayırıştırmaktan, ötelemekten, köpek yerine koymaktan başka bir işe yaramıyor. Caydırıyor mu, soğutuyor mu insanları bu soru önemli bence. İnsanlar bu gibi muhabbetlerden dolayı maçlara gitmiyor artık, diken üstünde maç izleyeceğime evimde izlerim diyor al sana tribünler bomboş kimsenin maça gittiği yok zaten statlarda seyirciden çok polis var yani bu yaşananları anlatacak daha fazla kelime yok (T14). Saçma sapan uygulamalarla taraftarları tribüne soğutuyorlar. Kendimizi tribünde statta değil de bazen dört tarafı kameralı bir hapishaneyi hissediyoruz. Tribünden uzak kaldığım için kendimi iyi hissediyorum. Pişman değilim bir daha olursa bir daha yaparım. (T15) Tam bir fiyasko, çifte standartlarla dolu ve kişiden kişiye değişen bir kanun. (T16) Cezalar caydırıcı mı? Gülerim buna, işkence işkence... İşkencelerin bu ülkede hangi bölücülerini yarattığını da iyi hatırlar eskiler, bugün uğraştığımız terör belasını işkenceci insanlar yaratmadı mı? Ardında bunlar yok mu? Boş verin bu işleri, böyle hayvani cezalarla, insan eğiten terbiyesizdir, daha karışmam futboluna da maçına da. (T18) Gerçekler'e göre (2007) Özellikle amatörlükten profesyonelliğe geçişte elde edilen başarıların ekonomik değere dönüşmesi sebebiyle, sporun yarışma, eğlence, beden ve ruh eğitimi olduğu hususları geri plana itilmekte ve şike, şiddet, doping gibi etik olmayan ve spor sistemini adeta bir kanser gibi kemiren olumsuzluklar ön plana çıkmaktadır. Sportif faaliyetlerde bu tür davranışların önlenmesi, sportif disiplinin ve sporun amacına uygun olarak icra edilmesinin sağlanması için bir kısım kurallara ve kuralların ihlali halinde caydırıcı ve etkin yaptırımlara ihtiyaç bulunmaktadır. 6222 Sayılı Kanun'un 22/4 maddesine göre basın yoluyla şiddete sebep olabilecek açıklamalara yaptırım uygulanması söz konusudur ancak basın ve medyada devam eden nefret dili bu maddenin uygulanmasında caydırıcılık etkisinde fark yaratmamıştır. Ancak 'seyirden men cezası' konusunda Karanfil'e göre (2014) kanunla beraber caydırıcılık etkisi artmıştır.

Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre de ceza almış taraftarların görüşleri kanunun önemli bir caydırıcı etkisi olduğunu belirtmiştir. Literatür incelendiğinde caydırıcı etkisi yüksek yaptırımların istenmeyen davranışları etkilediğine yönelik bilgiler

mevcuttur ancak bu yaptırımların sınırlarının iyi çizilmesi ve kanunla münasebeti olan kişilerin kanun hakkında bilgilendirilmesinin sağlanması gerekmektedir. Kanunların amacının istenmeyen davranışları meydana gelmeden engellemek olduğu göz önüne alındığında, 6222 Sayılı Kanun'un taraftarlara daha açık şekilde ifade edilmesi şiddet olaylarının yaşanmasında kanunun caydırıcılık etkisini yükselteceği söylenebilir.

5.3.4 Etkin Pişmanlık Temasına İlişkin Sonuçlar

6222 Sayılı Kanun Gereğince ceza almış futbol taraftarlarıyla yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda futbolda şiddet ve saldırganlık olaylarının önlenmesine dair düzenlenmiş 6222 Sayılı Kanun'un etkinliğinin değerlendirilmesinde 'etkin pişmanlık' temasına yönelik bulgular elde edilmiştir. Aşağıda taraftarların yürürlükte olan 6222 Sayılı Kanun'un 'etkin pişmanlık' temasına yönelik bulgular sunulmuştur.

Taraftarlara göre 6222 Sayılı Kanun'un 'etkin pişmanlık' etkisi bulunmaktadır. Katılımcılardan, T9, T11, T22 (n=3) kanunun 'caydırıcılık' etkisine yönelik görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; *Maçın olduğu tarihte ben 500 km uzaktayım, e ama imza atmak zorundayım, kurs falan gitti, ne motivasyonum kaldı, ne de şevkim e zaten imzaya gidiyorum, ders falan da kalmadı ortada, para cezasını da babam ödedi, adamcağız ne bilsin bu cezayı zaten dengi dengine yaşarken bir de bu işler çıktı başımıza. Çok pişmanım bilsem yapmazdım. (T9) Maalesef haksızlık yapan değil de hakkını savunan cezalandırılıyor. Bu kanun sanki kolluk kuvvetinin uygulamak istedikleri için uyguladıkları bir kanun gibi. Taraftara karşı polisin elinde olan kozdan başka bir şey değil. Ceza aldığım dönemde çevremden inanılmaz tepkiler aldım. Benle ilişkisi keseni konuşmayı bile oldu. Senin gibi bir adam nasıl bu işlere karışır diyeni oldu olayın bitmesine davam görülmesine rağmen neden karakola gittiğimi anlamayanı oldu yeri geldi yalancı bile oldum ama sonuçta ortada bir kanun var ve ben buna uymadım, bir daha asla bu işlere bulaşmam (T11). Kanun beni yerle bir etti, bir daha futbol maçlarına dahi gitmek istemiyorum, o kadar pişmanım (T22). Etkin pişmanlık, kişinin işlediği suçtan dolayı özgür iradesiyle sonradan pişman olması, suç teşkil eden fiilin meydana getirdiği olumsuzlukları gidermesi ve ceza adaletine olumlu davranışlarıyla katkı sunması halinde atıfet hükümlerinin uygulanmasını sağlayan bir ceza hukuku kurumudur. Bu duygu bireylerin işlediği suçlardan dolayı yaşadığı yoğun pişmanlığı ifade eder. Avukat Engin Tuzcuoğlu'nun kaleme aldığı çalışmasında 6222 Sayılı Kanun'da etkin pişmanlığın yerini*

sorgulamaktadır. 6222 Sayılı Kanun kapsamında hakkında dava açılan kişilere yönelik etkin pişmanlıktan faydalanmalarına göre yasal bir düzenleme yoktur. Tuzcuoğlu'na göre ağır yaptırımları olan 6222 Sayılı Kanun'da kişilerin etkin pişmanlık duyabileceklerini belirtmiştir. Araştırmamızda elde edilen bulgularda da bazı taraftarların etkin biçimde pişman olduğu gözlemlenmiştir. Futbolda şiddet olaylarına karışan bu nedenle ceza alan kişilerin 20'li yaşlarda olması yani yaşça genç olmaları nedeniyle yapılan hataların tolare edilmesine yönelik düzenlemelerin gerekliliğini düşündürmektedir. Kanunun yaptırımlarının etkin pişmanlık etkisi olduğu araştırmamız bulgularına göre söylenebilir.

6. SONUÇLAR

Sporda özellikle futbol branşında şiddet ve saldırganlık olaylarının 1970’li yıllardan itibaren artarak süregeldiği bilinmektedir. Sporda şiddet olaylarının büyük bölümünün yaşandığı futbolda bu tür olayların engellenmesi amacıyla birçok ülkede yasal düzenlemeler getirilmiştir. Spor nedeniyle ortaya çıkan maddi-manevi kayıpların engellenmesine yönelik çalışmalar sürmektedir. Türkiye’de devletin, sporun şiddet ve saldırganlık olaylarında kişilerin çıkış noktası olmasına mani olmak amacıyla önce 5149 sayılı sonra da 6222 sayılı “Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair” kanunu çıkarttığı bilinmektedir. Günümüzde yürürlükte olan 6222 Sayılı “Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair” kanun 14 Nisan 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun futbolda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine yönelik etkinliği, taraftarların şiddet ve saldırganlık davranışlarına başvurmalarını engellemeye yönelik yaptırım gücü kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir tartışma konusunu almıştır. Çalışmamızda kanunun 18. Maddesi olan seyirden yasaklanma cezasına tabi tutulmuş taraftarlarla yapılan görüşmelerde, kendilerinin ceza almasına götüren süreçte sebep olan kişisel ve genel faktörler ile kanunun hukuki etkinliğinin değerlendirilmesine yönelik temalara ulaşılmıştır.

Çalışmada elde edilen bulgulara göre, taraftarlar kendilerini şiddete iten faktörlere kişisel sebep olarak hakemler, tribün şovları, duygusal baskı, rakip takım taraftarları, alkol, takım performansı, taraftar grubu ve şehre aidiyet temaları üzerinde durmuşlardır. Aynı modelde, taraftarlar futbolda şiddet davranışının gerçekleşmesinin genel sebeplerine dair görüşlerinde, uyuşturucu ve alkol, TFF, statların fiziki durumu, taraftar grupları, rakip takım taraftarları, emniyet güçleri, kulüp yöneticileri, taraftar liderleri, hakem, medya temaları üzerinde görüş bildirmişlerdir. Taraftarların ceza almış olduğu kanunun hukuki yaptırımlarının etkinliğinin değerlendirilmesine yönelik görüşlerinde ise; kanunun yaptırım gücü, caydırıcılığı, etkin pişmanlık ve yaptırımın işlevselliğine yönelik fikirlerine erişilmiştir.

6.1 Taraftarları Şiddete Yönelten Kişisel Faktörlere İlişkin Sonuçlar

Taraftarlar; kendilerini şiddete yönelten kişisel faktörlerde 8 başlık üzerinde durmuşlardır. Bunlar; hakemler, tribün şovları, duygusal baskı, rakip takım taraftarları, alkol, takım performansı, taraftar grubu ve şehre aidiyettir.

Alanda bugüne dek yapılmış birçok çalışmada hakemler taraftarları tahrik eden unsurlar arasında ön plana çıkmaktadır. Çalışmamızda taraftarların ceza almasına sebebiyet veren faktörler arasında hakemlerin düşük bir yüzdeye sahip olduğu göze çarpmaktadır. Hakemlerin taraftarı olunan takım aleyhine verdiği haklı ya da haksız kararların anlık reaksiyonlara sebebiyet verebildiği ancak kişileri ceza almaya götürecektir kadar güçlü bir faktör olmadığına dair bir düşünceye yöneltebildiğini söyleyebiliriz. Buna paralel olarak TBMM Araştırma Komisyonu'nun Sporda Şiddet Raporu'nda ceza almış taraftarlarla yüz yüze görüşme sonucu elde edilmiş veriler neticesinde futbol taraftarlarını ceza almaya yönelten faktörlerden 'hakem' faktörü asli bir sebep olmaktan uzakta kalmıştır. Hakemlerin şiddet eylemlerine sebebiyet verdiği söylenebilir ancak algılandığı ölçekte şiddetine eylemlerinin gerçekleşmesindeki rolü diğer faktörler ile kıyaslandığında en büyük orana sahip olmamaktadır.

Taraftarların olayın yaşandığı gün alkollü olması davranışlarını değiştiren bir faktör olarak düşündüklerini ifade etmişlerdir. Alkolün birey davranışları üzerindeki etkisinin, tribünlere katılım sağlayan kişileri de etkileyebileceği düşünüldüğünde; gergin atmosfere sahip müsabakalarda ya da taraftarlarca tahrik unsuru olarak sayılan faktörlere karşı alkollü seyircilerin şiddet davranışlarına başvurmada eğilimlerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Taraftarlar hangi tribün şovunun cezaya sebebiyet verebileceğini kanunda mutlak ifadelerle belirtilmediğini ifade etmişlerdir. Bu nedenle kişileri cezai işleme götüren süreçte kolluk kuvvetlerinin öznel yargılarının etkisi olduğunu düşündükleri ifadelerle yer vermişlerdir. Genellikle pankartlara yazılan yazıların emniyet ile istişare edilmeden açılması ya da spor alanlarına sokulmaya çalışılması sırasında emniyet güçlerinin müdahalesi ile sorumluların cezalandırılması, taraftarları şiddete yönelten bir faktör olarak değerlendirilmesine sebep olduğu söylenebilir. Tribün şovlarında ifade edilen düşüncelerin hangi durumlarda cezai işleme neden olacağına ifadesinin mutlaklığının gerekliliği net bir biçimde gözlemlenmiştir.

Takımların saha içi performanslarının takımla özdeşleşen bireyleri psikolojik olarak etkilediği bilinmektedir. Takımların iyi performanslarının taraftarları olumlu yönde etkilediği, olumsuz performanslarının ise olumsuz yönde etkilediğini söylemek mümkündür. Bu nedenle; desteklenen takımın yetersiz performansının taraftarları gergin bir psikolojiye yöneltebildiği de söylenebilir. Takımının performansını kişiselleştiren bireylerin olumsuz sonuçlar neticesinde agresif tutumlar ve tavırlar sergileyebildikleri, bu durumlardan etkilenecek şiddet ve saldırganlık davranışlarına başvurabildikleri bulgulara göre söylenebilir.

Bireylerin sosyal kimliklerinde taşıdıkları apoletlerden öne çıkan önemli olgulardan biri olan futbol taraftarlığı, karşıt gruplarla ya da rekabet içerisinde bulunan kulüplerin taraftarlarıyla ayrışmaya, farklılaşmaya sebep olabilmektedir. Farklı veya karşıt grupların taraftarları gerek toplum içerisinde gerekse de günümüzde gelişen sosyal medya aracılığı ile aralarındaki sürtüşmenin şiddetini artırabilmektedir. Rakip takım taraftarları ile süreç içerisinde hiddetlenen ortam, tribünlerde karşılıklı münakaşaya sebebiyet verebildiğini, rakip takım ile olan rekabet ile daha önceki maçlarda yaşanmış sürtüşmelerin diğer maçlara da etki ettiğini söyleyebiliriz.

Bireylerin günlük yaşamdaki ekonomik, psikolojik ve toplumsal iyi olma durumlarının dengesizlik oluşturduğu durumlarda, bu bireylerin tribünlerde şiddet davranışlarına eğilim gösterdiklerini, tribünlerde kalabalık olmanın yarattığı çıkış mekanizmasının bireylerin günlük yaşamdan kaçış noktasında boşalmaya imkan tanıdığını söyleyebiliriz. Bu kaçışın duygusal baskı nedeniyle ortaya çıkması durumunda, şiddet barındıran davranışların meydana gelmesinde etken olduğu düşünülebilir. Taraftarları duygusal açıdan baskı altına alan, toplumda değer görmeme, ekonomik yetersizlik, kişisel ilişkilerinin şiddet ve saldırganlık eylemlerine sebebiyet verdiğinden bahsedilebilir.

Bölgeciliğin, şehre aidiyetin kişi-nesne özdeşleşmesi boyutunda incelendiğinde zaman zaman olumsuz sonuçlar doğurabileceğini, bir bölgenin kültürel, sosyal özelliklerini yüceltmeye yönelik bazı davranışların şiddet davranışına evrilebileceğini, bunun futbol müsabakalarında ifadesinin zaman zaman amaç dışı kullanımlara olanak sağladığını sonuçlar neticesinde düşünebiliriz. Son olarak taraftarların ön plana çıkarttığı taraftar gruplarının beraber hareket etme özelliği ve gruba ait olmanın kişilere sunduğu davranış

kalıplarının bireyselleştirilmesi sonucu uygun olmayan eylemlerin meydana gelmesinde bir faktör haline gelebileceği de söylenebilir.

6.2 Taraftarları Şiddete Yönelten Genel Faktörlere İlişkin Sonuçlar

Taraftarlar; kendilerini şiddete yönelten genel faktörlerde 10 başlık üzerinde durmuşlardır. Bunlar; hakem, medya, taraftar liderleri, kulüp yöneticileri, emniyet güçleri, rakip takım taraftarları, taraftar grupları, statların fiziki durumları, TFF ve uyuşturucu ve alkoldür.

Hakem faktörünün taraftarların ceza almasındaki temel etken olduğu durumların algılanandan ve diğer çalışmaların saptadığı değerlerden daha düşük tespit edildiği tartışılmıştır. Ancak taraftarlara göre futbolda şiddet ve saldırganlığın genel sebeplerinden biri olarak hakem faktörü ön plana çıkmaktadır. Genel olarak yapılan çalışmalara paralellik gösterir biçimde, çalışmamızda da taraftarların ceza almasına temel etken olmamasına rağmen hakemler tahrik unsuru olarak ön plana çıkartılmıştır. Bunda gerek medyada gerekse de kulüp yöneticileri tarafından hakem performanslarının yoğun biçimde eleştirilmesinin etkisi olduğu düşünülebilir. Başarısızlıkların ya da reyting kaygılarının hakemlerin performansına yansıtılması sonucu, taraftar algılarına hakemlerin tahrik unsuru olarak yerleşebildiği söylenebilir.

Medyanın şiddet ve saldırganlık davranışları üzerindeki rolü çalışmamızda taraftarlara göre genel sebeplerden biri olarak öne çıkartılmıştır. Medyadaki bazı spor programlarının fanatizmi körükler nitelikteki ifadeleri, rekabet unsurunun maddi kaygılar amacıyla kullanılması sonucu insanları etkileyebildiği, medyadaki figürlerin kişiler arası iletişimi sekteye uğratabileceği çalışmamızdaki veriler ışığında ifade edilebilir.

Taraftar liderleri aynı anda binlerce kişiyi kontrol edebilme becerisine sahiplerdir. 90 dakikalık oyun boyunca, takımlarını desteklemeye gelen taraftarların davranışları üzerinde belirleyici etkileri bulunabilmektedir. Aslen büyük sorumlulukları olan kişilerin, tavır ve davranışlarının tutarlı, saygılı ve tribündeki bireylerin can ve mal kaybını önleyici şekilde davranması beklenmektedir. Nitekim taraftar liderlerine yüklenen sorumluluklar da 6222 Sayılı Kanunca ifade edilmiştir, böylesine önemli konumda bulunan liderlerin sorumsuz davranışlarının futbolda şiddete sebebiyet verebilecek bir faktör haline gelebildiği söylenebilir. Çalışmamıza katılan kişilerin, liderlerin siyasi, ekonomik ilişkilerinin kalabalık ile zıtlama durumlarının tehlikeli boyutlara varabileceğini ifade

etmiştir. Kanunun taraftar liderlerine verdiği misyonun denetlenmesi hususunda etkinliğin artırılması gerektiği de antrparantez olarak söylenebilir.

Kulüp yöneticileri büyük ekonomik girdilere karşı sorumluluğunun yanı sıra taraftarlara karşı da sorumlulukları bulunmaktadır. Kulüplerin ekonomik ve sportif başarılarından sorumlu idarecilerin, taraftarlarca yanlış olarak değerlendirdiği kararları tepkiye dönüşebilmekte, yönetim taraftar ilişkisinin zedelenmesine yol açabilmektedir. Bu ilişkinin taraftarlarca değerlendirilmesinde oluşan tepkinin şiddet ve saldırganlık eylemlerine dönüşebildiği, yönetimlerin zafiyet sergilediği durumlarda taraftarın olumsuz davranışlara sebep olarak öne sürdüğü bir faktör olduğunu söyleyebiliriz.

Emniyet güçlerinin spor alanlarındaki görevi şiddet ve düzensizliğin önlemektir. Spor alanlarında görev alan kuvvetlerin taraftarla ilişkisi, oluşan gerilimlerde tribünlere doğrudan müdahaleye yetkili olmaları, taraftar ile kolluk kuvvetlerini birinci dereceden muhatap haline getirmektedir. Stat çevresinde ve müsabaka esnasındaki tüm durumları gözetleyici konumda bulunan emniyet güçlerinin, bazı durumlarda şiddete sebebiyet veren bir faktör haline geldikleri taraftarlarca ifade edilmiştir. Emniyet güçlerinin tümünün spor ile ilgili özel bir eğitim almadığı da düşünülerek, taraftar psikolojisini tam olarak yorumlayamadıkları durumlar oluşabileceği düşünülebilir. Bunun yanı sıra, emniyet kuvvetlerinin ek ücret almadan, uzun süreli mesailere kalıp spor alanlarındaki görevleri icra etmeleri kendilerinde ek bir yük yarattığı da söylenebilir. Taraftar ile doğrudan iletişimde bulunan emniyet güçlerinin spor ile ilgili özel durumlara karşı hazır bulunamamaları, taraftarların emniyet kuvvetlerini karşıt grup gibi algıladığı durumlarda gerilim tırmanabilmekte, emniyet kuvvetlerinin şiddete sebebiyet veren bir faktör olarak ön plana çıkartabilmektedir.

Rakip takım taraftarlarının ceza almaya sebebiyet verebilmesinin yanı sıra, taraftarlarca şiddete genel olarak etken olduğu da taraftarlarca ifade edilmiştir. Rakip takım taraftarları ile ilişkinin tesisinde düşmanca tavırların kutuplaşmalara yol açabileceği, bireyleri peşin hükümlerle yargılayabileceğini bu vesile ile ifade edebiliriz.

Taraftar gruplarının kalabalık olma gücüyle hareket etmesi, yapabilirlik sınırlarının üyeleri tarafından yorumunda yanıltıcı olabilmektedir. Bir gruba ait olma güdüsü kişilerin grubun davranış kalıplarına uymasıyla sonuçlanabilmektedir. Çalışmada görüşülen taraftarların, ait olduğu grupların olumsuz davranışlarına uyup, pişman olduklarını ifade

eden bir takım bulgular bulunmaktadır. Bu pencereden bakıldığında; taraftar gruplarının olumsuz davranış sergilediği durumlarda grup üyelerinin bu davranışlara uyum sağlayabildiği, şiddet ve saldırganlığın bir parçası haline gelebildiklerini söyleyebiliriz.

Statların fiziki durumlarının yetersizliği ülke sporumuzda önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Yapımı tamamlanmış ya da sürmekte olan statlar bu durumu ortadan kaldırmaya yönelik hamleler olsa da mevcut durumda birçok şehirde statlar yetersiz durumdadır. Bireylerin psikolojik olarak rahatlama, eğlenme, serbest zaman aktivitesi olarak katılım sağladığı müsabakaların yetersiz ve sağlıksız ortamlarda icra edilmesi, bireyleri rahatsız etmektedir. Bireylerin yetersiz ve sağlıksız ortamlarda müsabakalara katılımı gergin bir ruh haline büründürdüğünü söyleyebiliriz.

Türkiye Futbol Federasyonu'nun çalışmada önem arz eden görevleri arasında, taraftarlara yönelik uygulamaları ve kulüplere verdiği cezalar bulunmaktadır. Yapılan görüşmelerde E-Bilet uygulamasının TFF güdümünde olması, diğer branşlarda uygulanmaması, kişilerin kart kullanımı ile kişisel bilgilerin üçüncü kişiler ile paylaşılmasını sağlayan sisteme taraftarların tepkileri bulunmaktadır. Çalışmamıza göre taraftarların E-Bilet uygulamasının kendilerinde bir engellemeye sebebiyet verdiğini, uygulamanın baskı yarattığını ifade etmişlerdir. Öte yandan kulüplere verilen para cezaları ile tribün kapatma cezalarının yaptırımlarının ağır olduğunu, ceza baskısının tribünleri gerdiğini ifade etmişlerdir. TFF ve taraftar ilişkilerinin tahrik unsuru haline gelebildiğini, cezai uygulamaların kişilerde engelleme yaratabildiğini söyleyebiliriz.

Uyuşturucu ve alkol sorunu tüm gençliğin sorunu durumundadır. Genç yaşlarda alışılan bağımlılıklarının gelişim sürecinde olan bireylerin ruh hallerine doğrudan olumsuz etkileri olduğunu söyleyebiliriz. Müsabakalar esnasında kullanılan maddeler etkisinde olan bireylerin yarattığı olumsuz durumlar tüm tribünleri etkileyebilmekte, kulübe ve tribünlere cezai uygulamaya sebebiyet verebilmektedir. Alkol ve madde kullanımının seyirci davranışlarını olumsuz etkileyebildiği durumların oluşturabildiğinden bahsedilebilir.

6.3 Futbolda Hukuki Yaptırımların Etkinliğinin Değerlendirilmesine Yönelik Sonuçlar

Taraftarların ceza almış olduğu kanunun hukuki yaptırımlarının etkinliğinin değerlendirilmesine yönelik görüşleri 4 başlık altında toplanmıştır, bunlar; kanunun yaptırım gücü, caydırıcılığı, etkin pişmanlık ve yaptırımın işlevselliğidir.

Kanunun yaptırım gücü temasına yönelik verilerin incelemede, futbol taraftarlarının 6222 Sayılı kanuna dair fikirleri kanunun orantısız olduğuna yöneliktir. Spor alanlarına özel olarak düzenlenmiş kanunun günlük yaşamda işlenen suçlara verilen cezalardan farklılık arz etmesi, taraftarların kanunun yaptırım gücünü gereğinden fazla sert olduğunu düşündüklerini ifade edebiliriz. Örneğin, günlük yaşamdaki bir hakaretin cezasının, futbol müsabakalarında hakarettten daha farklı değerlendirilmesi, cezai işlemlerin daha sert biçimde uygulanması eşitsizlik oluşturduğuna yönelik ifadelere erişilmiştir. Süreç boyunca binlerce kişinin ceza aldığı göz önüne alındığında, adli para cezası, seyirden men cezası ve karakollara imza verme zorunluluğu spor alanları dışında işlenen aynı suçlardaki cezadan farklı bir durum arz etmektedir. Kanunun etkinliği içerisinde E-Bilet kullanım zorunluluğunu da hesaba katarak tüm alınan önlemlere rağmen kulüplerin milyonlarca lira ceza aldığı durumların halen sürdüğü, E-Bilet kullanımına rağmen tribün ve saha kapatma cezalarının devam ettiği gerçektir. Kanunun spor alanları dışında işlenen suçlarla farklı değerlendirilmeye tabi tutulmasının kanunun yaptırım gücüne olumsuz etki yaptığı söylenebilir.

Kanunun caydırıcılığı temasına yönelik verilerde, kanunun ceza mekanizmasının kişiler tarafından caydırıcı nitelikte olduğu söylenebilir. Öte yandan kişilerin ceza nedeniyle futbol taraftarlığını rafa kaldırdığına dair ifadeler, caydırıcılığın taraftarların olumsuz davranışlarını düzeltmekten ziyade tribünlerden uzaklaştırmaya yönelik olduğuna dair fikirler gözlemlenmiştir. Caydırıcılık, bireylerin olumsuz davranışlardan sakınmasını sağlamak için önemli bir özellik iken bireylerin tribünlere katılımını engelleyici bir hüviyete bürünmesinin olumlu ya da olumsuz herhangi bir davranışı ortaya çıkarmayacağını da söylemek gereklidir.

Ceza almış futbol taraftarlarının cezalı geçirdikleri dönem içerisinde pişmanlık yaşadıkları söylenebilir. Cezalı olunan süreç boyunca desteklenen takımı tribünden takip edememe, karakola imza atma zorunluluğu ve adli para cezasının ödenmesi hususu bireylere pişmanlık yaşattığı söylenebilir.

Yaptırımın işlevselliği noktasında da imza yükümlülüğüne dair bir takım ifadelere ulaşılmıştır. Futbol müsabakalarının haftanın her günü, her saati olabileceği düşünüldüğünde, müsabakanın olduğu saatlerde kolluk kuvvetlerine müracaat etme zorunluluğu, edilmediği durumlarda idari para cezası uygulanması gibi konuların

tarafklar üzerinde yoğun bir baskı oluşturduğu düşünülebilir. Katılımcıların zel hayatlarını çok derinden engellendiğini ifade ettiği görüşlere göre imza uygulamasının kanunun işlevselliğinde değerlendirilmesi gereken bir başlık olarak öne çıkmaktadır. Yaptırımın işlevselliği hususunda alınan önlemlerin bireylere işlenen suçun cezasından daha fazlasını yüklediği durumlar oluşabildiğini söyleyebiliriz.

7. ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına yönelik ifade edilebilecek alana ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

- Futbol ortamında yer alan antrenörler, sporcular, yöneticiler, taraftarlar ve medya mensuplarına olimpizm, spor bilinci, spor kültürü, sporcu ahlakı ve fair-play gibi konularda eğitim verilmelidir.
- Sporun dostluk, birleştiricilik, eşitlik gibi konulara verdiği katkının önemini çocuklara ve yetişkinlere yoğun bir şekilde ifade etmek gerekmektedir.
- Spor kültürünün gelişmesi amacıyla Beden Eğitimi ve Spor derslerinin teorik yönü geliştirilmelidir.
- Futbol müsabakalarına kadın ve çocukların katılım sağlaması şiddet olaylarının azalmasında bir faktördür, bu nedenle futbol müsabakaların kadın ve çocukların katılım sağlamasına yönelik uygulamalar yapılmalıdır.
- Futbol kültürünün geliştirilmesi amacıyla haftada en az bir Süper Lig müsabakasının şifresiz kanallarda canlı yayını gerçekleştirilmelidir.
- Futbol statlarının fiziki durumlarının geliştirilmesi gereklidir.
- Futbol müsabakalarında görev alan personelin seçiminde bilimsel kriterlere göre hareket edilmelidir.
- Emniyet Müdürlüğü'nün Spor Büro personeline yönelik seminer ve eğitimler düzenlenmelidir.
- Emniyet Genel Müdürlüğü'nün düzenlediği Sporda Şiddet ve Düzensizlik Raporu'na erişimi tüm Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının erişimine açması gereklidir.
- 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un uygulanmasında yaşanan problemler nedeniyle gözden geçirilmesi gerekmektedir.
- Medya mensupları, kulüp yöneticileri ve futbolcuların maç öncesi ve maç sonrası açıklamalarında şiddeti körükleyecek ifadelerden kaçınması gerekmektedir.
- Futbol ortamında bulunan antrenör, sporcu, yönetici, taraftar ve medya mensuplarının şiddet ve düzensizliğin önlenmesine yönelik sosyal davranışlara teşvik edici davranışlarda bulunması gereklidir.

- Futbol hakemlerinin kendilerini ifade edebilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır.
- Taraftar gruplarının birden fazla olduğu futbol kulüplerinde bu grupların birbirleriyle koordineli olması sağlanmalıdır.
- Sosyal medyada rakip takım taraftarlarının birbirini kışkırtıcı ifadelerini kontrol etmek gerekmektedir.
- Nefret dilini yaygınlaştıran TV programı yorumcularının 6222 Sayılı Kanun kapsamında işleme tabi tutulması gerekmektedir.
- 6222 Sayılı Kanun ile beraber yürürlüğe giren E-Bilet uygulamasının taraftarlara ek bir maddi külfet getirdiği yıllık kart bedeli uygulamasından anlaşılmaktadır. E-Bilet ve işletilmesi hususları daha açık bir şekilde ifade edilmelidir.
- E-Bilet uygulaması ve beraberinde getirdiği teknoloji, futbolda şiddet ve düzensizliğe sebep olan kişileri tespit ettiğine yönelik avantajları ifade edilmiştir ancak halen tribün kapatma, deplasman yasağı gibi konularda ilerleme sağlanmamıştır. E-Bilet'in avantajı olduğu varsayılan teknolojinin suçsuz taraftarların maç izleme özgürlüğünü elinden almasının önüne geçilmelidir.
- Basın ve medyada ismi 'utanç koridoru' olarak bilinen uygulamaya dair şüpheler ortadan kaldırılmalıdır.
- E-Bilet uygulamasıyla müsabakalara girişte TC Kimlik numarası ve kişilerin fotoğrafları sistemde ve turnikelerin giriş ekranlarında yer almaktadır. Kanun kapsamınca ceza almış futbol taraftarlarının sistemde bloke edilmesi statlara girişini engellemektedir, bu nedenle ceza almış kişilerin cezalı oldukları dönemde seyirden men edildiği kusursuz biçimde bellidir. Bu kişilerin destekledikleri takımlar, Spor Toto Süper Lig'de ya da PTT 1. Lig'de yani E-Bilet sisteminin geçerli olduğu müsabakalarda müsabaka saatlerinde karakollara gidip imza vermesine yönelik uygulama kaldırılmalıdır.
- Deplasman takımı taraftarlarının gittikleri şehir girişlerinde uzun süreler boyu bekletilmesi engellenmeye yol açmaktadır. Karşılıklı münakaşanın olmaması amacıyla deplasman takım taraftarlarının müsabaka saatine yakın bir saatte statlara ulaşımı sağlanmalıdır.

- Statlara giriş ve çıkışlarda açılan kapı ve turnike sayısının artırılması, açılabilir durumda bulunup ancak emniyet tedbiri gerekçesiyle kapalı tutulan kapıların açılması gerekmektedir.
- Statlarda resmi emniyet güçleri yerine müsabakalarda düzenin sağlanmasına yönelik eğitim almış personellerin görev alması gerekmektedir.
- Müsabakalarda resmi emniyet güçlerinin görev alması durumunda ek mesai ücreti alması gerekmektedir.
- Futbol müsabakalarının eğlence amacına yönelik, maç öncesi, devre arası şovlar düzenlenmelidir.
- Tribün liderlerine ve taraftarlara yönelik eğitimler düzenlenmelidir.
- Git gide birbirinden uzaklaşan emniyet güçleri ve taraftarlar arasındaki ilişkinin yeniden tesis edilmesi amacıyla diyaloglarının geliştirilmesine yönelik etkinlikler düzenlenmelidir.
- Kan bağıışı, huzurevi, çocuk esirgeme kurumu, hastane ziyareti gibi sosyal sorumluluk projelerini rakip takım taraftarlarının beraber organize etmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu gibi örnek davranışlarda bulunan taraftarların ödüllendirilmesi sağlanmalıdır.
- TFF'nin kulüplere verdiği cezalar hafifletilmelidir.
- Futbol müsabakalarından önce kulüplerin genç takımlarının maçlarını aynı statta maçtan önce oynanması sağlanmalıdır.
- Yüksek riskli müsabakalardan önce emniyet ve rakip takım taraftarlarının çeşitli organizasyonlarla bir araya gelip dostluk mesajları vermesi sağlanmalıdır.
- Müsabaka biletlerinin ucuzlatılması gerekmektedir.
- Kulüp yönetimlerinin taraftarlarla ortak organizasyonları sağlanmalı, olumsuz taraftar davranışlarının TFF tarafından büyük cezalara sebebiyet verdiğini kulübün gelir-gider tablosunun sunumuyla ifade edilmelidir.
- Televizyonlarda sporda şiddetin olumsuzluklarına dair 'kamu spotu' yayınları yapılmalıdır.
- Kanun kapsamınca ceza almış taraftarlara ücretsiz psikolojik danışmanlık sağlanmalıdır.

- Çocuklara sporda ve futbolda şiddet öğelerinin yer almaması gerektiğini öğütleyici kitaplar hazırlanmalıdır.
- Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinden oluşan tarafsız sosyal sorumluluk ekipleri oluşturulmalıdır. Bu ekiplere sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair eğitimler verilmeli, akademisyenlerin şiddeti önlemeye yönelik ve spor kültürünü artırıcı nitelikteki yayınlarını taraftarlara gönüllü bir şekilde anlatması sağlanmalıdır.
- Alanda yapılan çalışmalarda nitel çalışmaların sayısının artırılması alana olumlu katkılar sağlayabilir.
- Alanda çalışan akademisyenlerle kolluk kuvvetlerinin ortak seminerler düzenlenmesi alana katkı sağlayabilir.

8. KAYNAKLAR

Acet M, Futbol Seyircisini Fanatik ve Saldırgan Olmaya Yönelten Sosyal Faktörler, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara; 2001.

Acet M, Futbol Seyircisinin Sosyo-Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi, Voleybol ve Basketbol Seyircileri ile Karşılaştırılması. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1997.

Acet, M, Sporda Saldırganlık ve Şiddet. İstanbul: Morpa Yayınları, 2006. S.31-36

Adams A, Sullivan B, Bybee D, Greeson M.R, "Development of the Scale of Economic Abuse". Violence Against Women 14 (5): 563–588;2008.

Altuner, Engin, Gürer, Akyay ve Akgül (2009) 'Madde kullanımı ve suç ilişkisi: kesitsel bir araştırma' Tıp Araştırmaları Dergisi: 2009 : 7 (2) :87 -94

Arıkan AN, Farklı Branşlardaki Spor Seyircilerinin Sosyo-Kültürel Profili ve İzleyicilik Durumları Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara. 2000

Artun, Ü. T., Atabeyoğlu, C., Aydın, N., Hiçyılmaz, E., San, H., Sevinçli, O.V., Somali, V. (1992), Türk Futbol Tarihi.Editör; Erdoğan Arıpınar. Grafik Sanatlar Matbaacılık A.Ş.Bağlam Yayıncılık, 33-48, 71-129.

Bahadır, Z. (2006). Futbol seyircisinin sosyo-ekonomik-kültürel yapısının şiddet eylemine etkisi (Konyaspor Örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde

Bandura A, Social learning theory of aggression. Edi. J. F.Knutson. The Control of Aggression: Implications From Basic Research, USA: Transaction Publishers; 1973 201-252.

Biçer S (1994) Spor Yönetimi, Organizasyonu, Ekonomik Bir Birim Olarak Spor İşletmeleri ve Uygulamadan Bir Örnek. Yayınlanmamış Doktora Tezi, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cengiz, R. (2004). Yazılı spor basınının şiddet ve fair play sunumu üzerine bir değerlendirme. Bilimsel Araştırma Yarışması, Ankara: Spor Toto ve TÜRFAD (Türkiye Futbol Adamları Derneği) Ortak Yayını

Cumhuriyet Gazetesi: 15.05.1991. Futbol 2. İlavesi. s.18, 31.08.1985 s.6.7, 28.11.1986 s.6.

Çağlayan, H.S. (2003). *Futbol seyircisinin sosyo-ekonomik kültürel yapısının şiddet eğilimindeki rolü (Konyaspor örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk

Demir, B. Görsel Medyanın Spordaki Şiddete Etkisi. Doktora Tezi. Konya; Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2009.

Demir, F. (2005), "Futbol Olgusu ve Futbolda Asayiş Yönetimi", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi ABD Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Demirci N(1986)Spor Yönetimi ve Organizasyonu. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Demirel, G. (2013). Emniyet mensuplarına göre futbol seyircisini saldırganlık ve şiddete yönlendiren futbol etkenlerinin araştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.

Cirhinlioğlu F. (2001) Çocuk Ruh Sağlığı ve Gelişimi, Nobel Yayın Dağıtım

Dunning, E., Murphy, P. ve Williams, J. (1988). *The roots of football hooliganism*. London-Newyork: Routledge-Kegan Paul

Dunning, E., Murphy, P., Waddington, I., & Astrinakis, A. E. (Eds.). (2002). *Fighting fans: Football hooliganism as a world phenomenon*. Dublin: University College Dublin Press

Durring E. "The development of soccer as a world game". Sport Matters: Sociological Studies of Sport, Violence and Civilisation. London: Routledge. p. 103. ISBN 0-415-06413-9.

Dutton, Donald G, "Patriarchy and wife assault: the ecological fallacy". *Violence & Victims* Springer;1994, 9 (2): 167–182.

Erdoğan İ, Futbol ve Futbolu İnceleme Üzerine, içinde: İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2008, sayı: 26, s.16

Erdoğan N, Popüler Futbol Kültürü ve Milliyetçilik, Birikim Der., No:34, 1992, s.27.

Ergen E, Sporda Şiddet ve Önlenmesi, Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu, Ankara İl Emniyet Müdürlüğü Yayınları, Ankara; 2003.

Erkal M, Güven Ö, Ayan D, Sosyolojik Açıdan Spor, Der Yayınları, 3. Basım, İstanbul; 1998, s. 52.

Erkal M, Sosyolojik Açıdan Spor, MEGS Yayın No:30, Milli Eğitim Basımevi, Ankara; 1986.

Erten Y, Ardalı C, Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları, Cogito 6-7; 1996, İstanbul.

Feldman R S, Social Psychology. Prentice Hall, New Jersey; 1998.

Gencer T, Kiremitçi O, Aycan A, Demiray E, Unutmaz V. Profesyonel Futbol Takımı Seyircilerinin Spor Tüketimine Yönelik Güdülleri ve Bağlılık Noktaları Arasındaki İlişki Cilt 12, Özel Sayı, Ege Akademik Bakış s. 41-53

Gerçeker, H.,“ Spor Hukuku Spor Tahkim Kurulları Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu”, Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu İsmail İnan Armağanı, s. 301

Gill, L.D. (1986). *Psychological Dynamics of Sport* (1. Edition), Lyon, Human Kinetics Publ- Champaign

Godenzi A, Cinsel Şiddet, 1989

Goltang, J Journal of Peace Research August 1990 vol. 27 no. 3 291-305

Green, R.G. (1990). *Human Aggression* (1. Edition), Buckingham, Open University Pres.

Guttman, A. (1986). Sport Spectators. New York: Colombia Press

Güven O, Ayan D, Sporda Özdeşleşme Üzerine Bir Düşünme, Türk Yurdu, Dergisi, Cilt 18, Sayı 133, 1998 s.47-53.

Halloran, vd, 1999. Political Science Cameron, Epstein, and O'Halloran 1996; Lublin 1999)

Haskan Ö, Yıldırım İ, Şiddet Eğilimi Ölçeği'nin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*; 2012, 37(63): 165-177.

He, Jin (2001) (İngilizce). An Analysis of Zhan Guo Ce. Pekin: Peking University Press. s. 59-82. ISBN 7-301-05101-8.)

Heywood, A. Küresel Siyaset, Adres Yayınları, 2003, İstanbul. S. 567

Hortatçı N, Grup İli ve Gruplar Arası İlişkiler, İmge Yayın Evi; 1998, s.85.

<http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/the-game/index.html> Erişim Tarihi 10.08.2015)

[http://www.kongar.org/aydinlanma/2002/298Intiharlar ve Seyirci SiddetiNasilOnlenir.php](http://www.kongar.org/aydinlanma/2002/298Intiharlar%20ve%20Seyirci%20SiddetiNasilOnlenir.php), (E.T:16.02. 2015)

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110414-6.htm>

Jacques ve Réthacker, Jean-Philippe; ss. 14

Karagözoğlu C, Mungan Ay S, Futbol Seyircisinde Saldırganlık Eğilimleri-İstanbul Örneği-, İstanbul;1997.

Karalar, Rıdvan.(2001). Genel İşletme.Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. s. 14. ISBN 975-06-0016-9

Karanfil C, 6222 Sayılı Kanundan Kaynaklanan Suçların Soruşturulması Usulü ile Spor Alanlarına Yasak Madde Sokulması ve Müsabaka Düzeninin Bozulması, Spor Alanlarına Usulsüz Seyirci Girmesi Suçları, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2014

Keleş R, Ünsal A, Kent ve Siyasal Şiddet, Corgito Dergisi; 1996. Sayı 6-7, S.91-103

Kılıçgil E, Partal M, Süper Ligde Oynayan Bir Futbol Takımı Taraftarlarının Şiddete Neden Olan Tahrik Olma Unsurları Üzerine Bir Araştırma, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi; 2003, Cilt:7, Sayı:2, s.43-52 Kitaplar, s.214

Kılıç, E. (2003). Kirli Kramponlar (1. Baskı), İstanbul, Emre Matbaacılık.

Kongar E, <http://www.kongar.org/aydinlanma/2002/298>Intiharlar ve Seyirci SiddetiNasilOnlenir.php, (E.T:16.07. 2015).

Köknel O, Bireysel ve Toplumsal Şiddet, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul; 1996. s. 47-55.

Köknel Ö, *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*, Altın Kitaplar; 1996 s. 233-236, 258.

Krug G E, Dahlberg L L, Mercy J. A, Zwi A. B. Lozano R, World report on violence and health, World Health Organization; 2014.

Kuper S, Futbolun Şifreleri, İthaki Yayınları, İstanbul, 2013 s. 16

Kurtiç N, “Futbol Seyircisini Saldırganlığa İten Psiko-Sosyal Nedenler (Sakarya il örneği)”. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, 2006, Sakarya.

Kuru E (2003) Görsel Medya ve Futbol Seyircisinin Şiddet İlişkisi, Futbolda Şiddet ve Önlenmesi;, 92.

Kuru, E., Var, L. (2009). Futbol seyircilerinin spor alanlarındaki saldırganlık davranışları hakkında betimsel bir çalışma (Kırşehir ili örneği). Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(2), 141-153.

Kültegin Ögel <http://www.ogelk.net/Dosyadepo/etyoloji.pdf> Madde Kullanımı ve Bağımlılığının Nedenleri ET. 19.11.2015

Larousse M, Meydan Yayınevi, İstanbul;1990, Cilt 11, s.777.

Michaud, İves (1991), Sayfa 7 *Şiddet*, İstanbul: İletişim Yayınları

Moorhead G, Ricky W. Organizational Behavior, 3. B., Houghton Mifflin Company; 1992, Boston.

Mummendy A, Aggressive Behavior. In M. Hewston, W. Stroebe & G. F. Stephenson (Eds.), Introduction to Social Psychology. Oxford; 1996, Blackwell.

Or, E. Taraftar Pazarlaması. 1. Baskı. İstanbul: TFF Fgm Futbol Eğitim Yayınları; 2009.

Orhan, Ü. (2007). *5149 Sayılı sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair kanun çerçevesinde spor güvenliği*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Overview of Soccer, Encyclopedia Britannica

Özbaydar S, İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi, Altın Kitaplar; 1983, s.62

Özen Ü, Eygü H ve Kabakuş AK. Üniversite Öğrencilerinin Sporda Şiddet ve Saldırganlık Algıları. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi Issn: 1309-7423 2013, Cilt: 4 (7).

Özmaden, M., Yıldırım, İ. (2003). Futbola İlişkin Dışsal Etkenlerin Seyirci Saldırganlığı Üzerindeki Etki Düzeylerinin Araştırılması. Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Bildiriler Kitabı. 4-6 Ocak. Ankara: Belge Matbaacılık, 188-198.

Parks Janet B. Beverly R. K. Zanger ve Jerome Quarterman, (1988). Contemporary Sport Management, Human Kinetics, USA.

Patricia Evans *The Verbally Abusive Relationship*,. Adams Media Corp 1992, 1996, 2010

Peker E. Futbolda şiddetin içsel bir olgu haline gelmesinde yazılı basının rolü. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul; 2007.

Riches D, Antropolojik Açından Şiddet, Çev; D. Hattatoğlu, Ayrıntı Yay., İstanbul; 1989. s. 10-42.

Roberts, M. D. (2002). "Understanding and preventing violence: The psychology of human destructiveness." *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law* 30(1): 188-189.

Roversi A, Balestri C Italian Ultras Today: Change or Decline? *European Journal on Criminal Policy and Research* June 2000, Volume 8, Issue 2, s 183-199

Rona, M.Ş. (2003). Futbol Müsabakalarında Şiddet Olaylarına Karşı Adli Kayıtlara Geçen Seyircilerin Psiko-Sosyal Analizleri Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ankara.

Sağır, A, Öztürk, H, - Uurlu F (2009), Taraftarlık mı Kimlik mi? Yerel Taraftarlık Algısı (Sakarya Örneği), Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya.

Sağır, A, (2012) 6222 Sayılı Yasa Bağlamında Türkiye’de Futbol Örneğinde Sosyolojik Bir Çözümleme *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 45, Sayı 3, Eylül 2012, s. 155-181.

Şahin M H, Sporda şiddet ve saldırganlık. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2003 49-52, 104-112.

Şimşek H, Yıldırım A, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2003.

Talimciler A. Türkiye’de futbol fanatizmi ve medya ilişkisi. Bağlam Yayınları, İstanbul 2003

Taşcıoğlu K, Psikotik Olgularda Saldırganlık ve Semptom Dağılımının İlişkisi, İstanbul: Sağlık Bakanlığı Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Adli Psikiyatri (Birimi Uzmanlık Tezi); 1996.

Taşğın Ö, Fenerbahçe Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Profili, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; 2000, Konya.

Taylor, Lord Justice (15 April 1989). "Hillsborough Stadium Disaster Inquiry – Interim Report"

TFF Ocak 2009 Çözümüne Doğru Antalya toplantısı ve TBMM Araştırması Komisyonu Anketi 2011. s.109

Theoklitou D, Kabitsis N, Kabitsi A, Physical and emotional abuse of primary school children by teachers. *Child Abuse Neg*; 2012. 36 (1): 64–70,

Thompson A E, Kaplan C A, Childhood emotional abuse". *The British Journal of Psychiatry*. Royal College of Psychiatrists ;1996). 168 (2):

Tiryaki Ş, Spor Psikolojisi Kavramları, Kuramlar ve Uygulama, Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi; 2000,

Tiryaki Ş, Spor Psikolojisi, Eylül Yayınevi, Yayın No:5, s.137-162; 2000 Ankara

Topkaya İ, Ata T T, Futbola Genel Kuramsal Bir Bakış ve Futbol Eğitim Öğretimi, Üniversiteler Ofset; 1998.

Trail, G. T., Robinson, M., Dick, R., & Gillentine, A. (2003) Motives and Points of Attachment: Fans Versus Spectators in Intercollegiate Athletics. *Sport Marketing Quarterly*, 12, 217-227-127

Tufan A, Eğitim ve Yönetimde Yeni Yaklaşımlar Zaman Yönetimi, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, 2002 ET: 01.12.2015 <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi29/aytac.htm>.

Turul, Ö., <http://www.radikal.com.tr/2000/03/07/insan/zor.shtml>, (15. 10. 2015).

Tutkun, E., Taşmektepligil, M., Yalçın, A., Hakan, C.S. ve Çon, M. (2012). Samsunspor taraftarlarının sosyo- ekonomik özellikleri ve şiddete eğilimleri. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(1), 56-63.

Türkmen H N, Çağımızda Bacasız Sanayi: Futbol, Türkiye Futbol; 1998

Türkmen H N, Çağımızda Medya, ITFF Yayınları, İstanbul; 1998. s. 35

Türkmen M, Yıldız K, Zekioğlu A ‘Sosyolojik Açından Sporda Çirkin ve Kötü Tezahüratın Nedenlerinin Araştırılması: Manisaspor Taraftarları Örneği Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi Cilt:8 Sayı:2 2013 (ELEKTRONİK DERGİ) ET: 22.11.2015

Ulusoy, K 6222 Sayılı Yasanın Taraftara Bakışı ve Getirdiği Yükümlülükler, Ankara Barosu Spor Kurulu ‘Av. Atilla Elmas Armağanı, 2012, Ankara

Ünsal A, Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi, Cogito 6-7, 62 İstanbul: Yapı Kredi Bankası Yayınları.

Voigt D, *Spor Sosyolojisi*, (Cv:Ayşe Atalay), Alkım Yay. İstanbul; 1998, s. 58

Wellman J, Tokuno K, "Is Religious Violence Inevitable?". *Journal for the Scientific Study of Religion* (Journal for the Scientific Study of Religion); 2004. 43 (3)

WHO (2001) Violence Against Women Information Pack, (<http://www.who.int/violenceinjury/prevention/vaw/infopack.htm>) (Erişim Tarihi 12.9.2015)

Witzig, Richard (2006) (İngilizce). The Global Art of Soccer. CusiBoy Publishing. s. 5. ISBN 9780977668809) s. 5

Yetim, Azmi (2005), Sosyoloji ve Spor, Morpa Yayınları, Ankara.

Yılmaz, K. ve Altinkurt, Y. (2013). Göreve Yeni Başlayan Özel Dershane Öğretmenlerinin Kurumlarındaki Çalışma Koşullarına İlişkin Görüşleri. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 1 (2), 635-650.

Zbigniew B, Out of Control: Global Turmoil on the Eve of the Twenty first Century ;1993.

Zimbardo P. (1970). The human choice: individuation, reason, and order versus individuation, impulse, and chaos. In WJ. Arnold and D. Levine (eds), Nebraska Symposium on Motivation, 17:237–307) Lincoln, NE: University of Nebraska Press.

EKLER

Ek1. Görüşme Formu

Görüşmenin Yapıldığı Yer:

Görüşme Saati:

Ne kadar sürdü:

Kayıt Yöntemi:

II. BÖLÜM DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Bu anketler, takımlarını destekleyen taraftarların tribünlerde karşılaştığı sorunları, sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair alınan tedbirlerin uygulanabilirliği, şiddet olaylarının sebeplerini tespit edebilmek için yapılmaktadır. Sonuçlar bilimsel biçimde değerlendirilecek, hiçbir şekilde kişisel bilgileriniz ve cevaplarınız resmi kurumlar ve üçüncü şahıslar tarafından denetlenmeyecektir. Sorulara içtenlikle cevap vermeniz çalışmanın da güvenilirliği artıracaktır.

Yardımlarınız ve güveniniz için teşekkür ederim.

Arş. Gör. Naci KALKAN

1. Cinsiyet: Kadın ( ) Erkek ( )

2. Yaş: .....

3. Medeni Durum: Evli ( ) Bekar ( )

4. Meslek:

5. Eğitim Düzeyi:

6. Aylık Gelir:

7. Takımınızın yılda kaç futbol maçını statlarda izliyorsunuz?

8. Herhangi bir taraftar derneğine üye misiniz?

9. Futbol maçlarına giderken alkol kullanır mısınız?

10. Günlük hayatınızda fiziksel Şiddete başvurur musunuz?
11. Günlük hayatınızda sözel Şiddete başvurur musunuz?
12. Tribünde fiziksel Şiddete daha önce hiÇ baŐvurdunuz mu?
13. Tribünde sözel Şiddete daha önce hiÇ baŐvurdunuz mu?

III. BÖLÜM: GÖRÜŞME SORULARI

1. Cezai işlem görmenize sebep olan eyleminiz nedir ve sizi bu eyleme yönelten sebebin ne olduğunu düŐünüyorsunuz?
2. Futbolda Şiddet olaylarının yaşanmasına nelerin sebep olduğunu düŐünüyorsunuz?
3. Futbolda Şiddeti önlemeye yönelik alınan tedbirler ve gereğince cezai işlem görmüş olduğunuz 6222 Sayılı Kanun hakkında ne düŐünüyorsunuz?

Ek 2. 6222 Sayılı ‘‘Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun’’

SPORDA ŞİDDET VE DÜZENSİZLİĞİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN

Kanun No. 6222

Kabul Tarihi: 31/3/2011

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; müsabaka öncesinde, esnasında veya sonrasında spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde buldukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında Şiddet ve düzensizliğin önlenmesidir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Kanun; müsabaka öncesinde, esnasında veya sonrasında, spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde buldukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında, takımların kamp yaptığı yerlerde uygulanacak güvenlik önlemlerini, Şike, teşvik primi ve diğer yasak fiil ve davranışları, bunlara uygulanacak yaptırımları, spor kulüplerinin, spor kulübü yöneticilerinin, sporcularının ve diğer görevlilerinin, genel kolluk veya özel güvenlik görevlilerinin, hakemlerin, taraftarların, taraftar derneklerinin, taraftar temsilcilerinin, spor federasyonlarının, yazılı veya görsel ya da işitsel kitle iletişim kuruluşları ile mensuplarının ve diğer ilgili kişi ve kurumların spor müsabakalarında Şiddet ve düzensizliğin önlenmesine ilişkin hususlardaki görev ve sorumluluklarını kapsar.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Federasyonlar: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren federasyonları, bağımsız spor federasyonlarını ve Türkiye Futbol Federasyonunu,
- b) Genel Müdürlük: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünü,
- c) İl spor güvenlik kurulu: Her ilde oluşturulan spor güvenlik kurulunu,
- ç) İlçe spor güvenlik kurulu: Spor kulübü bulunan ilçelerde oluşturulan spor güvenlik kurulunu,
- d) Merkezi spor güvenlik birimi: Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan ilgili birimi,
- e) Müsabaka güvenlik amiri: Spor alanlarında güvenliğin sağlanması amacıyla mülki idare amiri tarafından görevlendirilmiş kolluk amirini,
- f) Müsabaka alanı: Spor müsabakasının yapılmasına tahsis edilen alanı,
- g) Spor alanı: Spor müsabakalarının veya antrenmanların gerçekleştirildiği alanlar ile seyircilere ait seyir alanları, sporculara ait soyunma odası ve bu Kanunun uygulanması kapsamında spor yapmaya elverişli alanları,
- ğ) Spor güvenlik birimi: Sorumluluk alanlarına göre il ve ilçe emniyet müdürlükleri veya jandarma komutanlıkları tarafından kurulan ilgili birimi,
- h) Spor kulübü: Belirli kurallara göre kurulan, amatör veya profesyonel spor dallarında faaliyette bulunan kuruluşu,
- ı) Spor müsabakası: Federasyonların düzenlediği veya düzenlenmesine izin verdiği ya da katkıda bulunduğu her türlü sportif karşılaşma ve yarışmayı,
- i) Taraftar derneği: Her ne ad altında olursa olsun, bir spor kulübünü desteklemek amacıyla kurulan derneği,
- j) Taraftardan sorumlu kulüp temsilcisi: Spor kulüplerinin yönetim kurulu üyeleri arasından belirledikleri kişiyi, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

İl ve ilçe spor güvenlik kurullarının oluşturulması

MADDE 4 – (1) İl spor güvenlik kurulu, vali veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında, belediye başkanlığı, il jandarma komutanlığı, il emniyet müdürlüğü, gençlik ve spor il müdürlüğü, il sağlık müdürlüğü, il milli eğitim müdürlüğü, ilgili federasyon ve amatör spor kulüpleri konfederasyon temsilcileri, vali tarafından belirlenecek bir hukukçu ile farklı spor kulüplerine mensup taraftardan sorumlu kulüp temsilcisi olan en az iki yönetici ve gerekli görüldüğünde davet edilecek basın kuruluşlarının ve ilgili kamu kuruluşlarının temsilcilerinden oluşur.

(2) İlçe spor güvenlik kurulu, kaymakam başkanlığında il spor güvenlik kurulunda yer alan kurum ve kuruluşların ilçedeki temsilcileri ve kaymakam tarafından belirlenecek bir hukukçu ile varsa farklı spor kulüplerine mensup taraftardan sorumlu kulüp temsilcisi olan en az iki yönetici ve gerekli görüldüğünde davet edilecek basın kuruluşlarının ve ilgili kamu kuruluşlarının temsilcilerinden oluşur.

Spor alanlarının güvenlik ve düzenine ilişkin tedbirler

MADDE 5 – (1) Ev sahibi spor kulüpleri;

a) Spor alanlarında sağlık ve güvenliğe,

b) Müsabakanın yapılacağı yerde konuk takım seyircilerine bağımsız bir bölüm ayırmak ve taraftarlar arasında temas olmamasını sağlamaya yönelik olarak, ilgili spor federasyonları ve uluslararası spor federasyonları tarafından belirlenen önlemleri almakla yükümlüdür.

(2) Spor kulüpleri, müsabakanın güvenliğini sağlamak amacıyla il veya ilçe spor güvenlik kurullarının kendileriyle ilgili olarak aldığı kararları yerine getirmekle yükümlüdür.

(3) Birinci ve ikinci fıkralar kapsamındaki yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla özellikle;

a) Spor alanlarına, seyri engellemeyecek şekilde ve federasyonun bağlı olduğu uluslararası federasyonun talimatlarına uygun olarak seyirci ile müsabakanın yapıldığı yer arasına tel, duvar, bariyer ve benzeri fiziki engeller konulabilir.

b) Fiziki engeller, ilgili spor güvenlik biriminin görüşü alınarak, il veya ilçe spor güvenlik kurullarının kararı ile kaldırılabilir.

c) Spor alanlarında, çocuklar ve engellilerin müsabakaları izleyebilmeleri için durumlarına uygun yerler tahsis edilir.

ç) Spor alanlarında seyircilerin oturma yerleri numaralandırılır. Bilet satışları koltuk numarasıyla ilişkilendirilerek yapılır. Müsabaka alanlarına kapasitenin üzerinde veya biletsiz seyirci alınmaz.

(4) Spor müsabakalarının yapıldığı alanlara girişi sağlayacak biletler, elektronik sistem üzerinden oluşturulur. Bilet satın almak isteyen kişilerle ilgili olarak, üzerinde adı, soyadı, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası ve fotoğrafı olan bir elektronik kart oluşturulur. Kişinin yabancı olması halinde kart üzerinde Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası yerine uyruğu olduğu devletin adı ile Türkiye'ye giriş yaptığı pasaportun seri numarası kaydedilir. Bilet satışları kişilere özgü elektronik kart üzerinden yapılabilir. Spor müsabakalarına, kişi ancak adına düzenlenen elektronik kart ile izleyici olarak girebilir. Spor müsabakasına izleyici olarak girecek kişilerin kontrolünü ev sahibi kulüp yapmakla yükümlüdür. Bu yükümlülük ev sahibi olmayan müsabakalarda, müsabakaya katılan her iki kulüp; milli müsabakalarda ise, ilgili federasyon tarafından yerine getirilir.

(5) Spor alanlarında; güvenliğin sağlanması ve bu Kanuna aykırı davranışların tespiti amacıyla, gerekli teknik donanımlar kurulur. Kameralar ve benzeri teknik donanımların yerleştirilecekleri yerler ve sayıları il veya ilçe spor güvenlik kurulları tarafından belirlenir.

(6) Futbol dalında en üst lig ile bir altındaki ligde bulunan kulüpler, dördüncü ve beşinci fıkralardaki sistemle ilgili teknik donanımları kendi kullanımındaki spor alanlarında kurmakla yükümlüdür. Elektronik karta ilişkin hükümler hariç olmak üzere aynı yükümlülükler, basketbol, voleybol ve hentbol dallarındaki en üst ligde bulunan kulüplerin kendi kullanımındaki spor alanları bakımından da geçerlidir.

(7) Futbolda en üst profesyonel lig ve bir altındaki ligde bulunan kulüplerin müsabakalarının yapıldığı spor alanlarında; bu Kanunda sayılan diğer spor branşlarında ise uluslararası spor müsabakalarının yapıldığı spor alanlarında ev sahibi ve misafir takım için ayrı ayrı olmak ve gerektiğinde kullanılmak üzere azami yirmi kişi kapasiteli en az iki tane bekletme odası ile genel kolluk görevlileri ile özel güvenlik görevlilerinin kullanımına açık tutulacak güvenlik kameraları ve anons sistemlerinin yönetildiği yeteri kadar kontrol odasının oluşturulması zorunludur. Kontrol odasında federasyon ve spor kulübü temsilcileri de bulunur. Kayıt altına alınan görüntü ve dokümanların birer örneği, müsabakanın sonunda ilgili spor güvenlik birimine, federasyona ve her iki kulüp temsilcisine verilir.

(8) Dördüncü, beşinci ve yedinci fıkralarda belirtilen güvenlik sistemlerinin ve odalarının giderleri, en üst profesyonel futbol ligi ve bir altındaki ligdeki kulüplerin kendileri tarafından; basketbol, voleybol ve hentbol dalları için ise spor tesisinin kullanım hakkına sahip olan kulüp ya da kuruluş tarafından karşılanır.

(9) Spor alanlarında hangi güvenlik sistemi veya teknik donanımın uygulanacağı ilgili federasyonun bağlı olduğu uluslararası spor örgütlerinin düzenlemeleri çerçevesinde yönetmelikle belirlenir.

(10) Spor alanları ile çevresinde; bu alanlara sokulması yasak maddelere ve eşyalara, yasak olan davranışlara ve bu alanlarda elektronik takibin yapıldığına ilişkin uyarı levhalarına yer verilir. Bu yükümlülük ilgili spor alanı kullanımında olan spor kulübü tarafından yerine getirilir.

(11) Dördüncü fıkrada belirtilen elektronik kart uygulaması ile ilgili olarak;

a) Bilet organizasyonu ve seyircilerin müsabaka alanlarına giriş ve çıkışına ilişkin kontrol ve denetim yetkisi federasyonlara ait olup federasyonlar bu amaçla bünyelerinde merkezi kontrol sistemi oluşturur. Elektronik kart oluşturulmak amacıyla alınacak kişisel bilgiler federasyon bünyesinde oluşturulan merkezi veri tabanında tutulur. Bu veri tabanı Maliye Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı erişimine açıktır.

b) Elektronik kart ile elektronik kart kapsamında satış gerçekleştirilecek biletlerin basım, satış ve dağıtımına ilişkin yerel uygulamalar kulüpler tarafından, sistem üzerinden merkezi satışları ise ilgili federasyonlar tarafından gerçekleştirilir.

c) Elektronik kart bilgilerinin kulüpler adına reklam ve pazarlamasında ilgili federasyonlar yetkilidir. Merkezi pazarlama ve bilet satışından elde edilecek gelirler kulüplere ait olup federasyon ya da yetki verdiği üçüncü kişiler nezdinde oluşacak bu gelirler kamu kurum ve kuruluşlara ilişkin alacaklar hariç olmak üzere haczedilemez, devir ve temlik edilemez. Federasyonlar bu fıkra kapsamında belirtilen yetkilerini kısmen veya tamamen üçüncü kişilere devredebilir.

Saha güvenliği

MADDE 6 – (1) Profesyonel spor dallarında yapılan müsabakalara katılanlar ile basketbol en üst ligindeki spor kulüpleri, genel kolluk ile birlikte görev yapmak üzere güvenliği sağlamaya yetecek sayıdaki özel güvenlik görevlilerini müsabaka öncesinden müsabakanın tamamlanıp seyirci ve sporcuların tahliyesine kadar geçecek dönem içerisinde, müsabakanın yapılacağı yerde bulundurmaya ve spor alanının iç güvenliğini sağlamakla yükümlüdür.

(2) Spor kulüpleri, özel güvenlik görevlileri dışında müsabakalarda seyirci sağlığını ve emniyetini ilgilendiren konularda çalıştırmak üzere ayrıca kulüp görevlileri bulundurmaya yükümlüdür.

(3) Spor kulüpleri, bu Kanunda yer alan yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla özel güvenlik hizmeti satın alabilir. En üst profesyonel futbol ligi kulüplerinin müsabakalarında güvenliğin sağlanması amacıyla genel kolluk görevlilerinden, görevde olmayanlar da görevlendirilebilir. Bu görevlendirme, ilgili kulübün başvurusu ve federasyonun talebi üzerine, müsabakanın yapılacağı yerdeki yetkili kolluk birimince yapılır. Bu kolluk görevlilerine, görevlendirildikleri müsabaka ile sınırlı olarak günlük harcırah miktarının iki katı kadar ödeme yapılır. Bu miktar, federasyon tarafından doğrudan kolluk görevlilerinin hesabına yatırılır. Federasyon, ödeyeceği para miktarını ilgili spor kulübünün alacaklarından öncelikle mahsup eder. İl veya ilçe spor güvenlik kurulları tarafından belirlenen özel güvenlik görevlisi sayısının üçte birini geçmeyecek sayıda ve bunların yerine genel kolluk görevlisi bu şekilde görevlendirilir.

(4) Spor alanlarında görev yapacak özel güvenlik görevlileri, 10/6/2004 tarihli ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunda belirtilen görev ve yetkileri haizdir. Bu Kanundan doğan görevlerinin ifası sırasında, özel güvenlik görevlilerinin ateşli silah taşımaları yasaktır.

Müsabaka güvenliği

MADDE 7 – (1) Müsabaka güvenlik amiri, spor müsabakalarında alınacak güvenlik önlemlerinin yürütülmesi ve denetlenmesi konularında, müsabakanın güvenliği ile ilgili tüm kişi ve kuruluşlarla gerekli koordinasyonu sağlamakla yetkili ve görevlidir.

(2) Her spor güvenlik birimi amiri, futbolda en üst lig ve bir altındaki lig için, her bir kulüple ilgili bir kolluk görevlisi görevlendirmekle yükümlüdür. Belirlenen kolluk görevlisi, deplasman maçları dahil ilgili kulübün bütün maçlarında görevlendirilir.

(3) Müsabakanın yapıldığı spor alanında genel kolluk görevlileri ile özel güvenlik görevlileri, müsabaka güvenlik amirinin emir ve denetiminde birlikte görev yapar. Müsabaka güvenlik amiri her zaman tribünlerdeki genel kolluk görevlilerinin sayısının artırılmasına karar verebilir.

(4) İl veya ilçe spor güvenlik kurulları, spor alanında spor kulüplerinin bulundurmaya yükümlü oldukları özel güvenlik görevlilerinin sayısını ve görev alacakları yerleri belirlemekle yetkilidir.

Taraftar derneklerinin yükümlülükleri

MADDE 8 – (1) Taraftar dernekleri, bu Kanunun amacına aykırı faaliyette bulunamaz.

(2) Taraftar dernekleri, taraftarların spor ahlâkı ve ilkelerine uygun biçimde sportif faaliyetleri izlemelerini sağlamaya yönelik eğitici faaliyetler düzenler.

Taraftardan sorumlu kulüp temsilcisi

MADDE 9 – (1) Spor kulüpleri, yönetim kurulu üyeleri arasından bir veya birkaç kişiyi taraftardan sorumlu kulüp temsilcisi olarak belirlemek ve bu kişilerin kimlik ve adres bilgilerini spor kulübünün bulunduğu yerdeki genel kolluk birimine bildirmekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde, bu Kanun hükümlerine göre taraftardan sorumlu kulüp temsilcisine terettüp eden yükümlülükler, kulüp başkan ve yönetim kurulu üyelerinin tamamı tarafından yerine getirilir.

(2) Taraftardan sorumlu kulüp temsilcileri, müsabaka güvenliğinin sağlanması konusunda genel kolluk görevlileri ile özel güvenlik görevlilerine yardımcı olmakla yükümlüdür.

Seyir güvenliğinin sağlanması

MADDE 10 – (1) Spor müsabakalarında, müsabaka alanının çevresinde bulunan ve insan hayatı açısından tehlike oluşturabilecek yerlerde müsabakaların seyredilmemesi için il veya ilçe spor güvenlik kurulları gerekli önlemlerin alınmasını sağlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yasak Fiiller ve Ceza Hükümleri

Şike ve teşvik primi

MADDE 11 – (1) Belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin eden kişi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Kendisine menfaat temin edilen kişi de bu suçtan dolayı müşterek fail olarak cezalandırılır. Kazanç veya sair menfaat temini hususunda anlaşmaya varılmış olması halinde dahi, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) Şike anlaşmasının varlığını bilerek spor müsabakasının anlaşma doğrultusunda sonuçlanmasına katkıda bulunan kişiler de birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Kazanç veya sair menfaat vaat veya teklifinde bulunulması halinde, anlaşmaya varılmadığı takdirde, suçun teşebbüs aşamasında kalmış olması dolayısıyla cezaya hükmolunur.

(4) Suçun;

a) Kamu görevinin sağladığı güven veya nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle,

b) Spor kulübünün yönetim kurulu başkan veya üyeleri tarafından,

c) Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde,

ç) Bahis oyunlarının sonuçlarını etkilemek amacıyla, işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Suçun bir müsabakada bir takımın başarılı olmasını sağlamak amacıyla teşvik primi verilmesi veya vaat edilmesi suretiyle işlenmesi halinde bu madde hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında indirilir.

(6) Bu madde hükümleri;

a) Milli takımlara veya milli sporculara başarılı olmalarını sağlamak amacıyla,

b) Spor kulüpleri tarafından kendi takım oyuncularına veya teknik heyetine müsabakada başarılı olabilmelerini sağlamak amacıyla,

prim verilmesi veya vaadinde bulunulması halinde uygulanmaz.

(7) Suçun spor kulüplerinin veya sair bir tüzel kişinin yararına işlenmesi halinde, ayrıca bunlara, şike veya teşvik primi miktarı kadar idari para cezası verilir. Ancak, verilecek idari para cezasının miktarı yüzbin Türk Lirasından az olamaz.

(8) Müsabaka yapılmadan önce suçun ortaya çıkmasını sağlayan kişiye ceza verilmez.

Spor alanlarına sokulması yasak maddeler

MADDE 12 – (1) Spor alanlarına;

a) Ruhsatlı dahi olsa ateşli silahlar ile esasen bulundurulması yasak olan diğer silahların,

b) Esasen bulundurulması yasak olmamakla beraber kesici, ezici, bereleyici veya delici aletler ile patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddelerin,

c) Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ve ilgili spor federasyonlarının belirlediği esaslara aykırı olarak alkollü içeceklerin,

sokulması yasaktır.

(2) Müsabaka güvenliğinin sağlanması amacıyla, genel kolluk görevlileri ile bunların gözetiminde olmak üzere özel güvenlik görevlileri, mülki amirin yazılı emrine istinaden, spor alanına girişte izleyicilerin üstünü ve eşyasını teknik cihazlarla ve gerektiğinde el ile kontrol edebilir ve arayabilir.

(3) Spor müsabakası öncesinde, esnasında ve sonrasında spor alanının çevresinde ve müsabakanın yapılacağı yer gidiş ve geliş güzergâhında, taraftarların üzeri ve eşyası 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun önleme aramasına ilişkin hükümlerine göre aranabilir.

(4) 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun adli aramaya ilişkin hükümleri saklıdır.

(5) Genel kolluk görevlileri ve belediye zabıtası birinci fıkranın (b) ve (c) bentleri kapsamına giren alet veya maddeleri spor alanı çevresinde seyyar olarak satan, satışa arz eden, dağıtan veya dağıtmak için bulunduran kişileri bu alandan uzaklaştırmakla yükümlüdür.

Spor alanlarına yasak madde sokulması ve müsabaka düzeninin bozulması

MADDE 13 – (1) Bulundurulması esasen suç oluşturan silahları spor alanlarına sokan kişi hakkında, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun ek 1 inci maddesi hükümlerine göre cezaya hükmolunur.

(2) Esasen bulundurulması suç oluşturmamakla beraber 12 nci maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamına giren alet veya maddeleri spor alanlarına sokan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) 12 nci maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamına giren alet veya maddeleri seyircilere temin etmek amacıyla spor alanına sokan veya spor alanında seyircilere temin eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) 12 nci maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamına giren alet veya maddeleri spor alanında kullanan kişi, bu suretle müsabaka düzeninin bozulması halinde, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(5) Spor alanına sokulması yasak olmayan maddeleri kullanarak müsabaka düzeninin bozulmasına sebebiyet veren kişi, fiili daha ağır bir cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, adli para cezasıyla cezalandırılır.

(6) 12 nci maddenin birinci fıkrasının (c) bendi hükümlerine aykırı olarak spor alanlarına müsabaka sırasında uyuşturucu veya uyarıcı madde ya da alkollü içecek sokan kişi, fiili daha ağır bir cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, adli para cezası ile cezalandırılır.

Hakaret içeren tezahürat

MADDE 14 – (1) Spor alanlarında veya çevresinde taraftarların grup halinde veya münferiden belirli bir kişiyi hedef veya muhatap alıp almadığına bakılmaksızın duyan veya gören kişiler tarafından hakaret olarak algılanacak tarzda aleni olarak söz ve davranışlarda bulunmaları halinde, fiilleri daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, şikayet şartı aranmaksızın, failer hakkında onbeş günden az olmamak üzere adli para cezasına hükmolunur.

(2) Spor alanlarında veya çevresinde toplum kesimlerini din, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet veya mezhep farkı gözeterek hakaret oluşturan söz ve davranışlarda bulunan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Birinci ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların yazılı pankart taşınması veya asılması ya da duvarlara yazı yazılması suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Spor alanlarına usulsüz seyirci girişi

MADDE 15 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre temin edilmiş bileti olmaksızın spor müsabakalarını izlemek amacıyla spor alanlarına giren kişi, adli para cezası ile cezalandırılır. Suçun spor müsabakalarına seyirci olarak katılmaktan yasaklanmış kişi tarafından işlenmesi halinde, hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Spor alanlarına spor müsabakalarını izlemek amacıyla bu Kanun hükümlerine aykırı olarak seyirci kabul eden veya kabul edilmesini sağlayan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun spor müsabakalarına seyirci olarak katılmaktan yasaklanmış kişi lehine işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Spor müsabakalarına seyirci olarak katılmaktan yasaklanmış kişiler hariç olmak üzere; spor alanlarının Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün tasarrufunda bulunan seyirci yerlerine giriş ve çıkışa ilişkin düzenlemeler çerçevesinde bu alanlara girenlerle ilgili olarak birinci ve ikinci fıkra hükümleri uygulanmaz.

(4) Kendisine ait elektronik kartı bir başkasının spor müsabakasına seyirci olarak girmesini sağlamak amacıyla kullandıran kişi birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(5) Spor müsabakalarına seyirci olarak girişi sağlamak amacıyla elektronik kartı yetkisiz olarak üreten, satan, satışa arz eden, devreden, satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi bir yıldan dört yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu kartı kendi kullanımı için kabul eden ve bulunduran kişi bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Yasak alanlara girme

MADDE 16 – (1) Müsabaka için seyircilerin kabulüne başlanmasından itibaren müsabaka sonrası tamamen tahliyesine kadarki zaman zarfında yetkisiz olarak müsabaka alanına, soyunma odalarına, odaların koridorlarına, sporcu çıkış tünellerine giren kişi üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiilin müsabakanın seyrini veya güvenliğini bozması halinde, fail hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Spor alanlarında taşkınlık yapılması ve tesislere zarar verilmesi

MADDE 17 – (1) Spor alanlarında kasten yaralama suçunun veya mala zarar verme suçunun işlenmesi halinde şikayet şartı aranmaksızın 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili maddelerine göre cezaya hükmolunur. Spor alanları ve bu alanlardaki eşya, mala zarar verme suçu bakımından kamu malı hükmündedir.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren suçların işlenmesi suretiyle spor alanlarına ve bu alanlardaki eşyaya zarar verilmiş olması halinde, meydana gelen zararların tazmini hususunda zarar veren kişiler ve onların taraftarı olduğu spor kulübü meydana gelen zarardan müteselsilen sorumludur. Zararı gideren spor kulübünün sorumlu taraftarlarına rücu hakkı saklıdır.

Seyirden yasaklanma

MADDE 18 – (1) Kişinin, bu Kanunda tanımlanan veya yollamada bulunulan ilgili kanunlardaki suçlardan dolayı mahkemece kurulan hükümdede, hakkında güvenlik tedbiri olarak spor müsabakalarını seyirden yasaklanmasına karar verilir. Seyirden yasaklanma ibaresinden kişinin müsabakaları ve antrenmanları izlemek amacıyla spor alanlarına girişinin yasaklanması anlaşılır. Hükümün kesinleşmesiyle infazına başlanan seyirden yasaklanma yaptırımının süresi cezanın infazı tamamlandıktan itibaren bir yıl geçmesiyle sona erer. Bu güvenlik tedbirine ceza verilmesine yer olmadığı kararı ile birlikte hükmedilmesi halinde, hükümün kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl geçmesiyle bu güvenlik tedbirinin uygulanmasına son verilir. Güvenlik tedbiri olarak spor müsabakalarını seyirden yasaklama kararı 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu hükümlerine göre kaydedilir.

(2) Bu madde hükümleri, taraftar gruplarınınca spor alanlarının dışında işlenen kasten yaralama, hakaret içeren tezahürat ve mala zarar verme suçları bakımından da uygulanır.

(3) Bu madde kapsamına giren suçlardan dolayı soruşturma başlatılması halinde şüpheli hakkında spor müsabakalarını seyirden yasaklama tedbiri derhal uygulamaya konulur. Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından bu tedbirin kaldırılmasına karar verilmediği takdirde bu yasağın uygulanmasına koruma tedbiri olarak devam edilir.

(4) Koruma tedbiri olarak uygulanan ve güvenlik tedbiri olarak hükmedilen spor müsabakalarını seyirden yasaklama tedbirine ilişkin bilgiler Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde tutulan bu amaca özgü elektronik bilgi bankasına derhal kaydedilir. Bu bilgi bankasına spor kulüplerinin ve federasyonların erişimi sağlanır. Yasaklanan kişilere ilişkin bilgiler, ilgili spor kulüplerine ve yurt dışında yapılacak müsabaka öncesinde müsabakanın yapılacağı ülkenin yetkili mercilerine bildirilir.

(5) Koruma tedbiri olarak uygulanan spor müsabakalarını seyirden yasaklanma tedbiri;

- a) Cumhuriyet savcısı veya mahkeme tarafından kaldırılmasına karar verilmesi,
  - b) Kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi,
  - c) Sanık hakkında beraat veya düşme kararı verilmesi,
- halinde derhal kaldırılır.

(6) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine, hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına, hapis cezası yerine seçenek yaptırım olarak tedbire veya hapis cezasının ertelenmesine karar verilmesi halinde, kararın kesinleştiği tarihten itibaren, önödeme halinde ise, önödemede bulunduğu tarihten itibaren, bir yıl süreyle spor müsabakalarını seyirden yasaklama tedbirinin uygulanmasına devam edilir.

(7) Alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisinde olduğu açıkça anlaşılan kişi, spor alanına alınmaz. Bu şekilde spor alanlarına giren ve dışarı çıkmamakta ısrar eden kişi zor kullanılarak dışarı çıkarılır ve bu madde hükümlerine göre bir yıl süreyle spor müsabakalarını seyirden yasaklanır.

(8) Bu madde hükümlerine göre spor müsabakalarını seyirden yasaklanan kişi, yasaklama kararının sebebinin oluşturduğu fiilin işlendiği müsabakanın tarafı olan ve taraftarı olduğu takımın katıldığı spor müsabakalarının yapılacağı gün, yurt içinde bulunduğu takdirde, müsabakanın başlangıç saatinde ve bundan bir saat sonra bulunduğu yere en yakın genel kolluk birimine başvurmakla yükümlüdür.

(9) Sekizinci fıkradaki yükümlülüğe aykırı hareket eden kişi, yirmibeş günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

(10) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında güvenlik tedbiri olarak spor müsabakalarını seyirden yasaklanma kararı verilen kişi, yasak süresince spor kulüplerinde ve federasyonlarda ve taraftar derneklerinde yönetici olamaz; spor müsabakalarında hakem, temsilci veya gözlemci olarak görev yapamaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Federasyonların yaptırım uygulama yetkisi

MADDE 19 – (1) Bu Kanuna göre bir spor kulübüne veya spor kulübünün mensubuna ceza verilmesi, bu kulübün bağlı olduğu federasyonun yaptırım uygulama yetkisini ortadan kaldırmaz.

Hakemler, gözlemciler ve temsilciler

MADDE 20 – (1) Spor müsabakalarında görev yapan hakem, gözlemci ve temsilciler bu görevleriyle bağlantılı olarak kendilerine karşı işlenen suçlar bakımından kamu görevlisi sayılır.

Yükümlülüklerin yerine getirilmemesi

MADDE 21 – (1) Müsabakalarda özel güvenlik görevlisi bulundurma yükümlülüğüne aykırı hareket eden spor kulüplerine, eksik özel güvenlik görevlisi sayısı itibarıyla yüz Türk Lirası idari para cezası verilir.

(2) 5 inci maddenin dördüncü, beşinci ve yedinci fıkralarında öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde her müsabaka için;

a) En üst futbol liginde bulunan spor kulüplerine yüzbin Türk Lirası,
b) En üst futbol liginin bir alt liginde bulunan spor kulüplerine seksenbin Türk Lirası,
c) Basketbol, voleybol ve hentbol dalları için ise spor tesisinin kullanım hakkına sahip bulunan spor kulübü,
kurum ve kuruluşlara yirmibin Türk Lirası,
idari para cezası verilir.

(3) Elektronik bilet uygulamasına geçilmemiş spor alanlarına biletsiz veya kapasiteden fazla seyirci alınması halinde, ilgili spor kulübüne beşbin Türk Lirasından ellibin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir. Bu fıkra hükmü sadece profesyonel futbol kulüplerinin müsabakaları ile ilgili olarak uygulanır.

(4) Spor alanında kendisine tahsis edilenden başka yere oturmakta ısrar eden seyirci, zor kullanılarak dışarı çıkarılır.

Şiddete neden olabilecek açıklamalar

MADDE 22 – (1) Sporda şiddeti teşvik edecek şekilde basın ve yayın yoluyla açıklamada bulunan kişilere, fiilleri suç oluşturmadığı takdirde, beşbin Türk Lirasından ellibin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren fiillerin spor kulübü veya federasyon yöneticileri tarafından işlenmesi halinde, birinci fıkra hükmüne göre verilecek ceza beş katına kadar artırılır.

(3) Birinci fıkra kapsamına giren fiilleri işleyen kişiler, ayrıca idari tedbir olarak spor müsabakalarını seyirden yasaklanır. Bu yasak, kararın verildiği tarihten itibaren üç ay süreyle uygulanır. Koruma tedbiri olarak yasak kararının uygulanmasına ilişkin esas ve usuller, bu tedbir bakımından da uygulanır. Ancak 18 inci maddenin sekizinci fıkrası hükmü bu kişiler bakımından uygulanmaz.

(4) Birinci fıkra kapsamına giren fiillerin, haber verme ve eleştiri hakkının sınırları aşılarak yayımlanması halinde, ilgili basın ve yayın organının işleticisi olan gerçek veya tüzel kişiye, yüzbin Türk Lirasından beşyüzbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir. Birinci fıkra kapsamına giren fiillerin tekrar tekrar yayımlanması halinde, haber verme hakkının sınırları aşılmış kabul edilir.

Yargılama ve usul hükümleri

MADDE 23 – (1) Bu Kanun kapsamına giren suçlardan dolayı yargılama yapmaya Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ihtisas mahkemesi olarak görevlendireceği asliye veya ağır ceza mahkemeleri yetkilidir.

(2) Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesi hükümleri, 11 inci maddede tanımlanan suç bakımından da uygulanır.

(3) Bu Kanun hükümlerine göre idari para cezasına ve diğer idari yaptırımlara karar vermeye, Cumhuriyet savcısı yetkilidir.

Yönetmelik

MADDE 24 – (1) Bu Kanun kapsamında yer alan spor dalının bağlı bulunduğu federasyon, spor kulüpleri, taraftar dernekleri ve müsabaka amirlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile saha içi ve dışında alınacak güvenlik önlemleri, biletlerin basılması ve satışa sunulması, müsabaka alanlarının düzenlenmesi, spor alanlarına giriş ve çıkışlar ile uygulanacak güvenlik sistemleri, sağlık, emniyet ve itfaiye teşkilâtının alacağı önlemler ve bu Kanunun kapsamına giren diğer konular hakkındaki usul ve esaslar, ilgili bakanlık ve kuruluşların görüşleri alınarak Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulan yönetmelikle düzenlenir.

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 25 – (1) 28/4/2004 tarihli ve 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanunun 5 inci maddesinin dördüncü, beşinci ve yedinci fıkralarında öngörülen yükümlülükler; en üst futbol liginde bulunan kulüpler tarafından bir yıl, diğer kulüp veya kuruluşlar tarafından ise üç yıl içerisinde yerine getirilir. Bu yükümlülüklerin süresinde yerine getirilmemesi halinde spor kulüpleri hakkında 21 inci madde uyarınca idari para cezası uygulanır.

Yürürlük

MADDE 26 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 27 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

13/4/2011

Ek 3. Özgeçmiş

ÖZGEÇMİŞ

Adı	Naci	Soyadı	Kalkan
Doğum Yeri	Maden/Elazığ	Doğum Tarihi	10.06.1989
Uyruğu	T.C	Tel	05330590362
E-mail	kalkannaci@hotmail.com		

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Celal Bayar Üniversitesi Sporda Psiko-Sosyal Alanlar ABD, Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Bilim Dalı	2016
Lisans	Ege Üniversitesi BESYO, Spor Yöneticiliği Ege Üniversitesi BESYO, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	2012
Lise	Karşıyaka Gazi Lisesi	2006

İş Deneyim

Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
Araştırma Görevlisi	CBÜ BESYO	2012-...

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*
İngilizce	İyi	İyi	İyi

Yabancı Dil Sınav Notu #								
YDS	ÜDS	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE
70	-	-	-	-	-	-	-	-

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı	-	-	90,974

Bilgisayar Bilgisi

MS Office – Çok İyi

NVivo – İyi

SPSS - İyi